

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra církevních dějin a patristiky

Diplomová práce

DĚJINY CISTERCIÁCKÉHO KLÁŠTERA VYŠŠÍ BROD
V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Vedoucí práce: doc. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Autor práce: Tomáš Prajer

Studijní obor: Teologie

Ročník: osmý

2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. ThLic. Martinu Weisovi Th.D.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

1	ÚVOD	5
2	Cisterciácký řád a jeho spiritualita.....	7
3	Svatý Benedikt a jeho řehole	8
4	Dějiny a vývoj cisterciáckého řádu.....	15
4.1	Cisterciáci v Čechách a na Moravě.....	21
4.2	Cisterciáci v jižních Čechách.....	22
4.2.1	Klášter Zlatá Koruna.....	23
5	Založení kláštera Vyšší Brod a jeho vývoj do konce 19. století.....	24
5.1	Inkorporované fary.....	34
6	Josefínské reformy, rušení klášterů, reforma duchovní správy	35
6.1	Rušení klášterů.....	35
6.2	Josefínské reformy duchovní správy	36
7	Českobudějovická diecéze v letech 1900-2007 a její biskupové.....	36
8	Politické a náboženské klima v první polovině 20. století v jižních Čechách.....	51
9	Vyšebrodský klášter v 1. polovině 20. století.....	56
10	Druhá světová válka a její následky.....	64
10.1	Osobnost Dr. P. Dominika Fr. Kaindla OCist.	66
10.2	Personální stav kláštera Vyšší Brod v roce 1940.....	67
11	Vyšebrodský klášter po roce 1948.....	74
12	Obnovení řeholního života v klášteře ve Vyšším Brodě po roce 1989.....	77
13	ZÁVĚR	79
13.1	Seznam použitých zdrojů.....	80
13.2	Znaky a zkratky.....	84
13.3	Stručný slovníček mnišských pojmů	84
13.4	Seznam příloh	86
14	PŘÍLOHY	87
14.1	Příloha č. I - Řehole a kongregace v českobudějovické diecézi a jejich kláštery 88	
14.2	Příloha č. II - Mniši cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě od roku 1900 do roku 2007	91
14.3	Příloha č. III – Tabulky s počtem mnichů v klášteře Vyšší Brod od roku 1900 do roku 2007	107
14.4	Příloha č. IV – Obrazová část	110
15	Abstrakt.....	117
16	Abstract.....	118

1 ÚVOD

Jako základní cíl své práce jsem si stanovil zpracování dějin cisterciáckého kláštera Vyšší Brod v první polovině 20. století. Sekundárním cílem je zachycení všech okolností, které dějiny kláštera ovlivnily – náboženské, politické, válečné.

První informace o řeholním Řádu cisterciáků jsem získal ve své rodině. Můj otec ještě jako student navštěvoval vyšebrodský klášter a tam se seznámil s jeho členy, kteří tvořili jeho malou komunitu po roce 1948. Zvláště dobře se znal tehdy ještě s bohoslovcem, později novoknězem, P. Norbertem Vodenkou Ocist. Tento horlivý řeholník, nadšený pro obnovu vyšebrodského opatství, přiblížil mému otci dějiny a spiritualitu cisterciácké řehole a podnítl jej k hlubšímu zájmu o mnišský život. Po násilném odsunu řeholníků a tím i znemožnění řeholního života byly tyto osobní kontakty přerušeny, ale tím pro moji rodinu nezánkl pozitivní vztah k cisterciákům a jejich vyšebrodskému klášteru. I když byl klášterní život na dlouhou dobu čtyřiceti let přerušen, obohacovala nás alespoň architektura tohoto kláštera a i jiných, ve středověku vybudovaných klášterů, protože nám připomínala nejen úžasné středověké umění, ale i veliké duchovní hodnoty, které mniši vyšebrodského kláštera a ostatních klášterů po staletí vytvářeli a předávali v okruhu své působnosti. V naší posttotalitní době se stále více ztrácejí trvalé hodnoty, které jsou základem prosperity a velikosti každého národa. Jsou to především spravedlnost, pokora, obětavost a láska. A právě absence těchto hodnot způsobuje, že ve společnosti chybí osobnosti, které by pozitivně ovlivňovaly život národa. Tuto funkci ve velké míře v dějinách plnily kláštery. A my dnes s lítostí zjišťujeme, že klášterů, a s nimi i řeholníků, a také řeholníků a mnichů kontemplativních, stále ubývá - zvláště u nás, v České republice po 40 letech násilného potlačení a zamezení jakéhokoliv řeholního života. Celá řada opuštěných klášterů dále vypovídá o veliké ztrátě duchovních hodnot.

I naší diecéze se bolestně dotklo čtyřicetileté pronásledování církve komunistickým režimem, zvláště pak násilná likvidace mužských i ženských klášterů a přemístění řeholníků a řeholnic do internačních klášterů v severním pohraničí republiky. To vše se tehdy událo bez jakéhokoli právního podkladu, nezákonně.

Také v Českých Budějovicích zůstaly opuštěné klášterní budovy, do těchto budov se nastěhovali policisté, vojáci, různé úřady a státní instituce a tento stav zůstal nezměněn až do „sametové revoluce“ v roce 1989. Teprve po ní začal stát postupně vracet jednotlivým řeholím jejich původní majetek. Ale následky čtyřicetileté persekuce církve se projeví v nedostatku řeholních osob, takže do mnoha budov bývalých klášterů se už řeholní život

nevrátil.

Bylo smutné pozorovat v době totality objekty klášterů, které jejich noví obyvatelé sice využívali, ale prakticky vůbec neopravovali. Tak tomu bylo i ve vyšebrodském klášteře cisterciáků. Byli v něm ubytováni brigádníci a brigádnice pro výstavbu vodního díla Lipno a vojáci. Hospodářské budovy využíval Státní statek, ale když si vybudoval vlastní objekty, opustil klášter, aniž by jeho budovy uvedl do původního stavu. Nikdo neměl povinnost předat klášter cisterciákům ve stavu alespoň takovém, jaký byl při jeho „zrušení“.

Jak jsem se již zmínil, vyšebrodští cisterciáci znamenali nejen pro své bezprostřední okolí, ale i pro celý jihočeský region po celou dobu své existence v oblasti hospodářské, kulturní i náboženské veliký a nenahraditelný přínos. Po svém příchodu zúrodnili nehostinnou jihočeskou krajinu, učili zdejší lid hospodařit, zaměstnávali venkovské obyvatelstvo a starali se o jeho hmotné i duchovní povznesení, vedli samosprávu obcí, které přináležely klášteru, učili ve školách a přinášeli do kraje nové znalosti a technické novinky. Příkladem může být zavedení elektrické dráhy z původního Certlova, nyní Rybníka, do Vyššího Brodu, a tím spojení s Českými Budějovicemi a Prahou. Je jistě velkým přáním, aby se konvent kláštera opět naplnil mnichy, kteří by se modlili a pracovali pro hmotné i duchovní povznesení vyšebrodské oblasti, a je proto velkou nadějí jeho nynější, i když malá, komunita.

To vše ale není jediný důvod mého zájmu o tuto tematiku. Velice mě také oslovila osobnost svatého Benedikta, otce západního mnišství a jeho Řehole. Z této Řehole vyrostla i spiritualita cisterciáků, o kterých pojednává tato moje práce.

Svou práci chci zaměřit na život ve vyšebrodském klášteře v 1. polovině 20. století. Zcela určitě se mi nepodaří postihnout všechny podrobnosti, a to pro značnou složitost této doby – vždyť se v ní odehrály dva světové válečné konflikty, které výrazně změnilly politické, hospodářské a také náboženské poměry nejen v naší vlasti, ale i v celém světě. Chci se ale poctivě zmínit alespoň o důležitých událostech. Použiji k tomu dostupnou literaturu z vědecké knihovny Teologické fakulty Jihočeské univerzity, z Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, z knihovny Cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, a také listinný materiál z archivů vyšebrodského kláštera a českobudějovické Biskupské konzistoře. Mnoho informací o událostech v klášteře v daném období jsem získal osobními rozhovory se současnými členy kláštera, zvláště s nynějším převorem P. Justinem Berkou OCist. Seznam použité literatury uvádím na konci této práce.

Všechny takto získané informace jsem zpracoval do jednotlivých kapitol se zřetelem

na určený rozsah a časový úsek. Celou diplomovou práci zakončuji závěrečným hodnocením. Jak je tedy patrné, v mé práci převažuje metoda přímá a synchronní.

2 Cisterciácký řád a jeho spiritualita

Dne 21. března 1098, na svátek svatého Benedikta, zakládá skupina jedenadvaceti mnichů z kláštera Molesme, nadšených pro čistotu řeholního života podle benediktinské řehole, se svým opatem, svatým Robertem, nový řád. Tento benediktin, v této době již téměř osmdesátiletý, byl proslulý jako opat přísného kajícího života.¹

Jedenácté století bylo pro západní mnišství obdobím tápání a hledání nových reforem a jejich východisek. Velcí zakladatelé a reformátoři prokazovali touhu po dokonalosti v putování z jedné země do druhé a hledání opuštěných míst, kde by mohli zapustit své kořeny.² Tato vlna mnišských reforem v jedenáctém století vedla ke vzniku nových komunit. Jejím vrcholem bylo založení kláštera v Citeaux, podle kterého se noví mniši nazvali cisterciáky. Tito zakladatelé *Nového kláštera* se chtěli vrátit k Řeholi svatého Benedikta v celé jeho prostotě.³ Podle svatého Benedikta měli mniši žít jako nejchudší z chudých a žít se prací svých rukou. Chudoba a práce prvních cisterciáků se vztahovaly k bezprostřední sociální situaci, v níž mniši žili. Hlavním zdrojem příjmů jim mělo být vlastní hospodářství, lesy, vinice, stáda, rybníky. Využívat desátku nevolnické práce panských mlýnů a pekáren bylo přísně zakázáno. Cisterciákům bylo zapovězeno přijímat péči o farnosti.⁴ Svatý Benedikt vypracoval hluboké a zdravé katolické pojetí mystiky milosti, jednoduché, praktické a obecné. Nechtěl, aby se jeho muži utvrzovali v sebeuctívání. Proto zaměřil askezi do nitra. Také pokání nepřijímali cisterciáci jako nepříjemné trápení. Život cisterciáků byl zcela založen na evangeliu – sledovat život Ježíše Krista. Proto pokání cisterciáků sestává z pokání, které je společné celému lidstvu: „*v potu tváře dobývat svůj chléb*“ a „*nést navzájem svá břemena*.“

V řeholi svatého Benedikta hledala vzor většina reformních hnutí jedenáctého století.⁵

¹ Srov. MERTON, T. *Vody Siloe*. Nakladatelství Krystal OP, vydání první, Praha 2007, 272 s. ISBN 978-80-85929-90-4, s. 30.

² Tamtéž, s. 26.

³ Tamtéž s. 30.

⁴ Tamtéž, s. 34n.

⁵ Tamtéž. s. 35.

3 Svatý Benedikt a jeho řehole

Sv. Benedikt se narodil v patricijské rodině usedlé v umbrijském městě Nursii (dnes Norcia) někdy kolem roku 480 n. l. Rodiče jej poslali studovat do Říma. Chlapce však rozmařilý život v tehdy nejpřednějším městě Evropy neuspokojoval. Odešel z Říma a svá studia dokončil údajně v Enfidě. Odtud se odebral do pusté krajiny v okolí Subiaka, kde se prý setkal s mnichem Romanem, pod jehož vlivem se stal – patrně ve věku 20 let – poustevníkem. Jeho bezúhonný a ctnostný život však nezůstal bez povšimnutí. Brzy na sebe upozornil okolní obyvatelstvo a nedaleko žijící mnišská komunita jej požádala, aby se stal jejím opatem. Benediktovy představy o řeholním životě byly však zřejmě příliš přísné a nekompromisní, takže se někteří nespokojenci začali proti němu bouřit a údajně se jej dokonce pokusili otrávit. Po tomto neúspěšném vražedném pokusu se Benedikt vrátil do Subiaka, v jehož okolí pak založil na různých místech dvanáct malých řeholních komunit, každou o dvanácti členech. V roce 529, tedy ve věku už téměř padesáti let, založil první skutečný klášter na Monte Cassinu, který spravoval až do konce svého života a v němž také roku 547 zemřel. V tomto klášteře sepsal zásady benediktinské řehole – *Regula Sancti Benedicti*⁶, jíž se řád benediktinů a řády, které také tuto řeholi přejali, řídí dodnes.

„Když svatý Benedikt z Nursie v 6. století psal svou řeholi na Montecassinu, byla celá epocha mnišství i se svými rozmanitými formami života v poušti a ve městech Egypta, Palestiny, Malé Asie a Sýrie, v severní Africe a Itálii, v jižní Galii, Španělsku a Irsku už historií, která různým způsobem ovlivnila řeholi svatého Benedikta.”⁷

Za otce východního mnišství je pokládán poustevník svatý Antonín, jehož následovníkem byl svatý Pachomius, který v roce 320 n. l. založil první klášter v hornoegyptské Tabennese (dnes el-Kasrwes Sajad)⁸ a pak postupně dalších šest klášterů. Po boku svatého Pachomia stála jeho sestra Marie, představená dvou egyptských ženských klášterů. Podobně spolupracovala se svatým Benediktem jeho sestra svatá

⁶ Srov. FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství*. Přel. Z. Lochovský. Praha 2003, první vydání, vydalo Benediktinské arcidiákonství svatého Vojtěcha a svaté Markéty, Praha – Břevnov 2003. Edice Pietas benediktina, sešit sedmý, 195 s. Přel. z: *Geschichte des christlichen Mönchtums*, , ISBN 80-902682-8-5, s. 50.

⁷ *Řehole svatého Benedikta latinsky a česky*. Vyd. čeští benediktini k tisícím výročí založení Břevnovského arcidiákonství v Praze 1993, 207 s., ISBN nevedeno, s. 4.

⁸ Srov. VILÍMKOVÁ, M., PREISS, P. *Ve znamení břevna a růží*. Vyšehrad 1989, 269 s. ISBN 80-7021-013-3, s. 15.

Scholastika, pokládaná za zakladatelku ženské větve benediktinského řádu.

Skutečným organizátorem východního mnišství se však stal o něco později svatý Basil Veliký, jeden z východních církevních Otců. Narodil se v Caesareji roku 330 n. l. a zemřel tamtéž roku 379. Pocházel z místní křesťanské rodiny, která dala církvi několik světců. Po studiích v Caesareji, Konstantinopoli a Athénách, kde se seznámil s Řehořem Naziánským, žil několik let jako poustevník v Annesi na řece Iris v Pontu, jak se nazývala severovýchodní oblast Malé Asie. Později, ve druhé polovině 50. let 4. století, navštívil Sýrii, Palestinu i Egypt a zde se seznámil s řeholí svatého Pachomia. Po návratu založil v Annesi na statcích svého otce malou mnišskou komunitu, do níž vstoupil i jeho přítel svatý Řehoř Naziánský. Když se později tato komunita začala rozrůstat, sestavil někdy kolem roku 360 pravidla společného mnišského života.

S Basilovými pravidly se seznámil svatý Jan Kassiánský (asi 360-435 n. l.), který nedaleko Marseille založil dva kláštery. I on vypracoval pravidla klášterního života, avšak samostatný řád nezaložil, to se podařilo až svatému Benediktovi.⁹

„Řád svatého Benedikta pro kláštery“ – „Klášterní pravidla svatého Benedikta“ vznikla na základě znalosti „pravidel“ svatého Basila Velikého a svatého Jana Kassiánského. Tyto jsou známy jen v opisech. „Kodex ómega“, který je pokládán za autentické dílo svatého Benedikta, byl až do roku 883 ukryt v klášteře montecassiinském. V tomto roce byl klášter ohrožen vpádem Saracénů, proto jej mniši odnesli do bezpečí a uložili v klášteře Vtanu u Capuy, kde však byl požárem roku 896 zničen. Karel Veliký údajně v roce 787 dal pořídit opis, podle kterého bylo pořízeno během 9. století několik dalších kodexů. Nejvýznamnější jsou čtyři, uloženy v Sankt Gallen, ve Vídni a dva v Mnichově. Existují ještě rukopisy, které se v lecčems odchylují a rukopisy mladšího data, které se více přibližují „kodexu ómega“. Zasluhou Pavla Diakona OSB, který na komentářích k Řeholi svatého Benedikta začal pracovat už v 8. století, byl vypracován tzv. „textus receptus“ – „přijatý text“.¹⁰

S životopisem svatého Benedikta nás seznamuje papež Řehoř Veliký (540-604), který jej zařadil do druhé knihy svých Dialogů. Tento papež se zasloužil významně o šíření benediktinského řádu.

„Řehole Benediktova je kniha duchovního poučení. Má za cíl umožnit komunitě mnichů ‚život podle evangelia‘. Tento svůj duchovní smysl předává konkrétními předpisy, nutnými pro různé funkce společného života. Jako text duchovního poučení povzbuzuje

⁹ Srov. VILÍMKOVÁ, M.; PREISS, P. *Ve znamení břevna a růží*. s. 15n.

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 16.

*Řehole mnichy svými praktickými pokyny, předpisy o denním řádu i trestními sankcemi. To všechno má smysl duchovní a lze to chápat jako prostředky k dosažení duchovního cíle.*¹¹

Vlastní text Řehole začíná slovy „*Obsculta, o fili, praecepta magistri*“ „*Naslouchej synu příkázáním učitele.*“ Řehole nám ukazuje čtyři druhy mnichů. Jsou to:

- 1) *Cenobité*, kteří žijí společně pod vedením opata v klášteře – tito podle názoru svatého Benedikta stojí nejvýše.
- 2) *Anachoriti* – poustevníci. Tito byli vycvičeni v Řeholi a v ní utuženi – žijí však sami – v odloučení, a proti svodům světa a jeho nepravostem bojují jen s Boží pomocí.
- 3) *Sarabité* – tito mniši žijí po dvou nebo po třech bez Řehole, jen podle zákonů, které si sami smyslí nebo vyberou. Podle svatého Benedikta jsou to mniši „*pradaremní*“.
- 4) *Gyrovagové* – potulní mniši, kteří občas stráví jako hosté několik dnů v různých klášteřích. Zásadami se však neliší od *sarabitů*.¹²

2. kapitola Řehole pojednává o tom, jaký má být opat. Ten si má být vědom, že víra v něm vidí Kristova náměstka, který stojí v čele jemu svěřených synů – svěřené komunitě je otcem a bude Bohu klást účty za duše, které mu svěřil.

3. kapitola Řehole – zásada: v závažných věcech nemá opat rozhodovat sám, má vyslechnout mínění bratří. Po poradě patří rozhodnutí opatovi. Nikdo však v klášteře nemá sledovat vlastní vůli.

4. kapitola pojednává o nutnosti osobní kázně – podle příkázání Desatera. Nabádá k vystříhání se zlých myšlenek, mnohomluvnosti, hlasitého smíchu; s radostí naslouchat svatým čtením, časté modlitbě a pokání. Členové komunity ať ctí starší, milují mladší, mají v lásce i své nepřátele a modlí se za ně.¹³

5. kapitola – prvním stupněm pokory je poslušnost bez prodlení.

6. kapitola pojednává o mlčenlivosti – hlavní zásadě společného života v klášteřích.

7. kapitola zdůrazňuje pokoru, kterou svatý Benedikt pokládá za hlavní mnišskou ctnost. Rozlišuje dvanáct stupňů pokory:

1. stupeň: mnich má žít stále v bázni Boží...

2. stupeň: mnich nemiluje vlastní vůli.

3. stupeň: mnich se z lásky k Bohu v poslušnosti podřizuje svému představenému...

4. stupeň: mnich je poslušný v těžkých i protivných věcech i v nezaslouženém bezpráví...

¹¹ *Řehole svatého Benediktova latinsky a česky*, s. 21.

¹² Srov. VILÍMKOVÁ, M.; PREISS, P.: *Ve znamení břevna a růží*, s. 17.

¹³ Srov. *tamtéž*, s. 18.

5. stupeň: mnich netají před svým opatem všechny zlé myšlenky, které se mu rojí v srdci...

6. stupeň: mnich se spokojuje se vším nízkým a podřadným, co je mu ukládáno...

7. stupeň: mnich se prohlašuje za posledního a nejubožejšího ze všech nejen ústy...

8. stupeň: mnich nedělá nic jiného než k čemu je pobízen společnou Řeholí a příklady starších...

9. stupeň: mnich brání svému jazyku v mnohomluvnosti...

10. stupeň: mnich není hned hotov k smíchu...

11. stupeň: mnich mluví klidně, beze smíchu, s pokornou vážností, málo a rozumně...

12. stupeň: mnich prozrazuje svou pokoru těm, kdo ho vidí nejen srdcem . ale samým držetím těla...¹⁴

Vystoupí-li mnich po všech těchto stupních pokory, dospěje brzy k takové lásce k Bohu, která zahání strach a z této lásky pak všechno, co dřív dodržoval, začne plnit bez námahy, přirozeně.

V 8. – 12. kapitole jsou rozvedeny podrobně zásady chórových bohoslužeb. Tyto mají svá přesná pravidla v nočních hodinách, v zimním a letním období, o vigiliích a nedělích. Jsou přesně stanoveny žalmy a modlitby ranních chval o nedělích a svátcích. Stanoveny jsou také modlitby a žalmy ranních chval ve všední dny i pro vigilie o svátcích svatých. Šestnáctá kapitola stanoví modlitby během dne. Sedmnáctá kapitola určuje počet žalmů v hodinkách, osmnáctá kapitola stanoví pořadí žalmů, devatenáctá nařizuje chování při zpěvu žalmů. Konečně dvacátá kapitola nabádá k úctě při modlitbě.

21. kapitola uvádí ustanovení o děkanech (je-li společenství větší).

22. kapitola – každý mnich má spát na svém lůžku.¹⁵

23. – 30. kapitolou upozorňuje svatý Benedikt na poklesky a tresty za ně. Tyto poklesky – svéhlavost, neposlušnost, pýcha a reptavost řeší představený napomenutím, nedojde-li však k polepšení, má být provinilec vyobcován. Toto vyobcování v případě lehčího poklesku spočívalo v zákazu účasti při společném stolování, při chórových bohoslužbách a v zákazu začínat žalm nebo antifonu. Těžší provinění byla trestána mimo tohoto zákazu ještě zákazem s trestaným mluvit. Kdo tento zákaz porušil, byl potrestán stejně jako provinilec. Opat však vybízí spolubratry k moudré péči o vyobcované, aby se tito v pokoře vrátili. Těm, kteří byli opakovaně trestáni a přesto nebyli ochotni se napravit, hrozil tělesný trest. Kdyby ani ten nepomohl, měli být z řeholního společenství zcela

¹⁴ Srov. *Řehole svatého Benedikta latinsky a česky*, s. 83-95.

¹⁵ Srov. *tamtéž*, s. 96-117.

vyloučeni. Pokud by se chtěli navrátit a slíbili napravení chyb, mohli být přijati zpět, ale mezi spolubratry měli vymezené poslední místo. Provinilec mohl být vyloučen a znovu přijat pouze třikrát, potom už nebyla možnost návratu. Nezletilí mají být potrestáni přísnými posty nebo citelným bitím, aby se napravili.

31. kapitola se zabývá osobou bratra celleraria-provizora. Jemu jsou svěřeny provozněhospodářské záležitosti. Má být moudrý, ne marnotratný..., ať nic nepodniká bez příkazu opata.¹⁶

32. kapitola uvádí: opat má vést inventář klášterního zařízení i všeho, co bratřím vydal a přijal... protože

33. kapitola uvádí, že bratři nesmí mít nic vlastního, všechno je společné.

Avšak rozdělování podle 34. kapitoly se má dít podle potřeby jednotlivce.

35. kapitola pojednává o práci v kuchyni; bratři se ve službě střídají. Tito obdrží jídlo hodinu před obědem, aby mohli přisluhovat při stole.

36. kapitola – nemocným se má věnovat péče především.

37. kapitola pojednává o zvláštní péči o starce a děti.

38. kapitola – chování při stolování. Je přikázáno naprosté mlčení. Nesmí však chybět předčítání, v němž se bratři po týdnu střídají. Předčítat smí jen ti, kteří jsou schopni své posluchače vzdělávat. Předčítající obdrží před obědem trochu chleba a vína a po skončené době oběda pojí s bratry v kuchyni.

39. a 40. kapitola se zabývají mírou pokrmů a nápojů.

41. kapitola nařizuje, v které hodiny mají bratři jíst.

42. kapitola ustanovuje mlčení po kompletáři.

43. - 46. kapitola pojednává opět o chybách a poklescích – v chórových bohoslužbách, modlitbách a stolování.

47. kapitola nařizuje oznamování hodin bohoslužeb. Tyto byly v klášterním životě považovány za nejpřednější. Znamení k nim dával opat sám nebo některý z nejsvědomitějších bratří.

48. kapitola pojednává o každodenní práci a „svatém čtení“; podle svatého Benedikta je zahálka největším nepřítelem duše.

49. kapitola zmiňuje čtyřicetidenní půst (od Popeleční středy do Bílé soboty). To, co chce ten který mnich obětovat, musí předložit svému opatovi ke schválení a požehnání.

50. a 51. kapitola mluví o mniších, kteří jsou zaměstnání mimo klášter.

52. kapitola pojednává o oratoři (modlitebně). Toto místo slouží pouze k modlitbě

¹⁶ *Řehole svatého Benedikta latinsky a česky*, s. 128.

a k ničemu jinému.

53. kapitola věnuje svatý Benedikt přijímání hostů, největší péče má být projevována pocestným chudým hostům.

Podle 54. kapitoly neměli mniši řádu svatého Benedikta dovoleno přijímat od rodičů ani od jiných dopisy a dárky – jen s dovolením opata.

55. kapitola pojednává o oděvu a obuvi bratří. Tyto mají být přidělovány podle podnebí a místa, kde žijí. Nikdo nesmí mít ani nejmenší osobní majetek.

56. kapitola praví, že pokud jsou v klášteře hosté, má s nimi opat stolovat. Jinak může ke svému stolu pozvat kohokoli z bratří.

57. kapitola – pokud někdo vyniká v nějakém řemeslném umění, může se mu s opatovým dovolením – věnovat, ale s pokorou. Vyrobená umělecká díla se mohou prodávat.

58. kapitola: přijímání bratří. Tomu věnuje svatý Benedikt poměrně dlouhou kapitulu. Žadatel musí v klášteře prožít nejprve několik dnů, pokud ve svém úmyslu vytrvá, je zařazen mezi novice; je přidělen k jednomu ze starších bratrů, který ho bedlivě zkoumá v poslušnosti a ve snášení příkoří. Slíbí-li novic, že setrvá a zůstane, je mu po dvou měsících přečtena celá Řehole. Pokud setrvá, zůstává v domě noviců a znovu se zkouší v trpělivosti. Po šesti měsících je mu znova přečtena Řehole, má vědět, čemu jde vstříc. Když zůstává i nadále, je mu po čtyřech měsících přečtena tatáž Řehole. Když prohlásí, že Řeholi přijímá, může v klášteře zůstat s tím, že mu už nikdy nebude dovoleno z Řádu vystoupit. Pak přede všemi složí sliby a vyhotoví o nich vlastnoruční listinu; neumí-li psát, napíše listinu někdo jiný a také ji podepíše. Má-li nějaké jmění, odkáže ho chudým nebo odevzdá klášteru. Po složení slibů je oblečen do klášterního roucha, jeho světský oděv je uschován pro případ, že by byl z kláštera vyhoštěn nebo chtěl z něho svévolně odejít.

59. kapitola Řehole zmiňuje přijímání chlapců v dětském věku a to v případě, rozhodla-li se šlechtická nebo měšťanská rodina obětovat syna Bohu. I v tomto případě je vyhotovena listina, v níž se rodiče zavazují, že obětovanému synu nedají žádné jmění. Mohli však něco darovat klášteru.

60. kapitola nařizuje podmínky pro přijetí uchazeče z kněžského stavu – nemají být snadnější. Trvá-li však kněz na své žádosti, ať ví, že je povinen zachovávat veškerou řeholní kázeň.

61. kapitola pojednává o přijímání cizích mnichů jako hostů. Tito směli v klášteře pobývat pod podmínkou, že souhlasí se zavedeným způsobem života. Pokud by některý cizí mnich chtěl v klášteře setrvat, nemá mu to být odepřeno. Žádný opat však nesmí

přijmout mnicha z jiného kláštera bez písemného svolení jeho opata.

62. kapitola mluví o řeholních kněžích, které pro kněžský úřad vyvolil opat. Takové vyznamenání nemá být důvodem k vypínání a pýše.

63. kapitola – pořadí a pořádek v komunitě. Za vše odpovídá opat, který určuje jednotlivcům jejich pořadí a místa v komunitě.

64. kapitola – ustanovení opata. Zásadou svatého Benedikta byla jednomyslná volba. Mohl však být ustanoven i menšinou, pokud tato měla lepší návrh. Měl být volen podle svých zásluh a moudrosti. Pokud by byla volba ovlivněna tím, že by zvolený opat souhlasil se stávající nekázní v komunitě mu svěřené, pak měl provést nápravu té diecéze, do které klášter patřil nebo opatové jiných klášterů. O vlastnostech, které by opat měl mít, píše svatý Benedikt už ve druhé kapitole. Opatovi je připomínáno, jaké břemeno na sebe bere, komu se bude odpovídat. Má si být vědom, že má spíše prospívat než předsedat.

65. kapitola se vyslovuje o ustanovení převora; o obsazení tohoto místa i jiných funkcí má rozhodovat sám opat. Převor má opata ve všem poslouchat.

66. kapitola – vrátní kláštera. Tento úřad je považován za velice odpovědný. Ke klášterní bráně má být určen starší a moudrý bratr, který umí jednat s lidmi. Vrátný musí mít u brány svou celu, aby přicházející vždycky našli někoho, kdo by je přijal.

V 67. kapitole svatý Benedikt říká, že bratři, kteří se vydávají na cestu, mají se poručit modlitbám všech spolubratrů i opata a po návratu odprosit všechny za přestupky, jichž se snad cestou dopustili. O příhodách, které je mimo klášter potkaly, nesmí ostatním bratřím vypravovat. Klášterní klauzuru nesmí nikdo opustit bez opatova souhlasu.

68. kapitola objasňuje, jak se zachovat, uloží-li se bratru něco těžkého nebo nemožného. Ten má rozkaz přijmout. Když však zjistí, že je úkol nad jeho síly, má představenému trpělivě přednést důvody nemožnosti. Setrvá-li představený na svém rozkazu, bratr se snaží úkolu zhostit, spoléhaje na Boží pomoc.

69. – 71. kapitola se týkají vzájemných vztahů v klášterním společenství: není dovoleno, aby se zastával jeden bratr druhého před představeným, nikdo nesmí druhého bít, leda by byl k tomu opatem vyzván. Bratři nejsou vázáni slibem poslušnosti jen vůči opatovi; mají se poslouchat i navzájem. Naprostou přednost mají samozřejmě rozkazy představených. Opatovo pokárání mají bratři přijímat s pokorou tím, že se před ním vrhnou na zem.

72. kapitola vypovídá o „dobré horlivosti“ mnichů. Tato se projevuje vzájemnou úctou, poslušností, snahou být prospěšný druhým, upřímnou a pokornou láskou k opatovi a samozřejmě tím, že se ničemu nedává přednost před Kristem.

73. kapitola pojednává o tom, že tato Řehole je jen začátek cesty k úplné dokonalosti.

Je to jenom základní osnova a všechno další a podstatné je obsaženo v Písmu svatém, ve spisech církevních otců, v jejich rozpravách a životopisech.¹⁷

Tato Řehole svatého Benedikta se stala základním pravidlem cisterciáckého řádu.

4 Dějiny a vývoj cisterciáckého řádu

Podnět k založení nového řádu dal už zmíněný benediktinský opat Robert z Molesme. Po mnoha námahách a velkých obtížích přichází se svou skupinou jedenadvaceti mnichů do Citeaux (Cistercia), nehostinné a opuštěné krajiny. Místo se nacházelo nedaleko Dijonu. Půda patřila burgundskému vévodovi, který ji žadatelům bez zdráhání postoupil. Tato půda byla totiž pro každého jiného bezcená. Citeaux bylo údajně pojmenováno podle rákosí, v burgundském dialektu *cistels*, kterého bylo v tomto bažinatém lese hojně.¹⁸ K. Charvátová předkládá dvě možné verze vzniku názvu kláštera – podle jedné verze získal klášter své jméno podle staré římské cesty, která tudy procházela (Cis tercium lapidem miliarem). Podle druhé verze se v názvu odráží močálovitý terén, v němž mniši své opatství založili, místo se stojatou vodou tvořící nádrže – cisterny.¹⁹

Tento pustý, neúrodný, bažinatý, hustými trnitými křovisky porostlý kraj, protínaný dvěma říčkami a olemovaný hustými lesy, přijali tito noví cisterciáci za své nejideálnější místo k osídlení. Podle jejich vzoru byly potom také další kláštery zakládány v zanedbaných, nepřístupných a nevlídných krajích, jejichž zušlechtění vyžadovalo mnoho práce, potu, námah i obětí celé řady cisterciáckých generací. Jejich poctivá, neúnavná a vytrvalá práce se stala nedocenitelným přínosem pro osidlování pustých a zcela neužitečných lánů země, které vlastníma rukama zpracovávali a přitom nikomu neubírali obživu. Cisterciáci se tak stali zdrojem zvýšeného hospodářského blahobytu, vyspělé kultury a značné sociální úrovně. Cisterciácké hnutí bylo tedy i pro čistě lidské a životní potřeby požehnáním pro ty národy Evropy, ve kterých zapustilo kořeny.

Po svém příchodu bydleli členové nového řádu ve velmi prostých chatách. Brzy se však dali do stavby zděného klášteríka a kostela, velmi jednoduchého a chudého, zasvěceného blahoslavené Panně Marii, kterou si zvolili za Ochránkyni řádu i všech svých klášterů. Ale po jednoročním pobytu v Cisterciu se vrátil na žádost molesmeských mnichů

¹⁷ Dle VILÍMKOVÁ, M., PREISS, P. *Ve znamení břevna a růží*. S. 18nn.

¹⁸ Srov. MERTON, T. *Vody Silo*, S. 29.

¹⁹ Srov. CHARVÁTOVÁ, K. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. vyd. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum Praha 2002, 402 s. ISBN 80-246-0385-3. S. 13.

svatý opat Robert s několika mnichy do Molesme. Tuto žádost podporovala i Svátá stolice.

Pevnou strukturu řádu dali Robertovi nástupci Alberich a Štěpán. Alberich převzal opatský úřad s pokorou a šťastně převedl založení Řádu počátečními obtížemi. Po deseti letech ho ve vedení vystřídal Angličan Štěpán Harding (1109-1133). Štěpán přišel z prostředí anglických benediktinů, v Itálii poznal eremitské hnutí a do Molesme vstoupil za opata Roberta.²⁰ Náležel tedy k pionýrským postavám fundace a podařilo se mu také získat pro Citeaux v západním mnišství pevné místo. Někjaké stanovy dal klášteru pravděpodobně už Alberich. Nečekané rozšíření Řádu vedlo k ustanovování zvyklostí ze Citeaux i v dalších kláštorech, které je měly přesně zachovávat. Z tohoto důvodu vytvořil Štěpán dokument Charta caritatis, jenž měl zajistit jednotu mnichů ze Citeaux v různých kláštorech. Vznikající klášterní svaz měl podle něho sestávat ze samostatných opatství, zcela podle Řehole Benediktovy. Jednotlivá opatství však měla být pomocí vazby mezi mateřskými a dceřinými kláštery vedena dohromady ke skutečné řádové jednotě. Základ organizační jednoty cisterciáckých klášterů tvoří filiační systém. První založení vycházela ze Citeaux.. Čtyři nejstarší opatství – La Ferté, Pontigny, Clairvaux a Morimond, - tzv. primaciální opatství se rovněž stala zakladatelskými centry. Všechna další opatství lze ve filiačním systému odvodit od jednoho z těchto prvních opatství. Vizitační právo dceřiných klášterů bylo vyhrazeno opatovi kláštera mateřského. Na generální kapitule konané roku 1118 byla předložena ke schválení 112 opatům definitivní podoba řádové konstituce, nazvané Charta caritatis – Listina lásky, nebo také Zákon lásky. Tuto konstituci sestavili svatý Bernard z Clairvaux a třetí opat v Citeaux svatý Štěpán Harding. Tato Charta caritatis byla schválena a potvrzena papežem Kalixtem II. 23. 12. 1119. Tím byla potvrzena existence nového řádu a také došlo k uzákonění monastického a liturgického pořádku. Také se urovnaly vztahy mezi jednotlivými kláštery a jejich postavení vůči společnému mateřskému klášteru. Tento filiační princip dal řádu pevnou funkční strukturu a jednotu. Cisterciáci byli vyňati z pravomoci místních biskupů a jejich kláštery byly i jinak plně autonomní.²¹

Jako další prvek řádové jednoty nařizovala Charta caritatis generální kapitulu, na níž se v Citeaux, „*matce všech ostatních*“ měli každým rokem shromažďovat všichni opati. Této ústavě, jež byla na základě Štěpánova návrhu dále rozvinuta generální kapitulou, byl stanoven i způsob života v jednotlivých kláštorech: jednoduché a laciné oblečení – černé

²⁰ Srov. FRANK, S. K. *Dějiny křesťanského mnišství*. S. 70.

²¹ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. II. díl, 2. svazek, *Mnišské řády*. Nakladatelství Libri, Praha 2004, 383 s. ISBN 80-7277-087-X. S. 161.

oděnění benediktinů bylo snad už předtím nahrazeno bílým řeholním oděvem -, prostá strava, získávání živobytí tělesnou prací, hlavně v zemědělství, k čemuž sloužili jako pracovní pomoc laičtí bratři, přičlenění ke klášterní rodině, klášterní stavby a kostely prosté ozdob, jednoduchost liturgie atd.²² Cílem veškerých těchto ustanovení nebylo pochopitelně nic jiného, než aby všichni chápali Benediktovu řeholi jednomyslně a ani jedno písmenko neopominuli. Způsob, jakým cisterciáci žili, však přesto představoval novou podobu benediktinského mnišství, která se od ostatního benediktinství velice zřetelně odlišovala.²³

Lze-li do určité míry za zakladatele cisterciáckého řádu považovat Štěpána Hardinga, pak za své obrovské rozšíření vděčí řád přece jen někomu jinému, totiž Bernardovi z Clairvaux, narozenému roku 1090 v burgundské šlechtické rodině. Do Citeaux vstoupil roku 1112 spolu s asi třiceti příbuznými. Už roku 1115 jej Štěpán se skupinou mnichů vyslal do Clairvaux, aby tam založil klášter. Stal se jeho opatem a zůstal jím až do své smrti v roce 1153. Jeho působení klášter a řád ovšem daleko přesahovalo. Hovoří se o „*bernardovské době*“ a ve stejném smyslu o „*století cisterciáků*“, neboť pod Bernardovým vlivem se řád mohutně šířil po celé Evropě. Do jeho smrti čítal už víc než 300 klášterů, z nich byla víc než pětina založena přímo z Clairvaux. V Clairvaux samotném žilo roku 1153 stále ještě 700 mnichů. Takový vývoj by byl bez Bernarda nemyslitelný. Právě on ovlivnil řád rozhodujícím způsobem. Přísnou cisterciáckou strohost, kterou lze označit téměř jako puritanismus, charakteristickou především pro rané cisterciácké stavby, vnesl do řádového zákonodárství právě on. Tento postoj opět vyrovnával mystickou zbožností, projevující se vroucí úctou k Ježíši a Marii. Tato zbožnost byla praktikována v řádových kláštorech a odtud se šířila dále.²⁴ Svatý Bernard se stal prvním opatem zvoleným v Cisterciu a byl postaven sice do čela malého konventu, ale složeného z osvědčených mužů. Tito se nedali odstrašit nejistou budoucností a těžkými zkouškami, které přicházely od osob světských i duchovních. Aby slibné cisterciácké hnutí nebylo ohrožováno, doporučili papežští legáti a lyonský arcibiskup cisterciáky ochraně papežově.

Všechny české cisterciácké kláštery byly založeny filiací linie morimondské. Brzy po svém založení se mladý řád rozšířil nejen po celé Francii, ale také po křesťanské Evropě.

Pro zakládání klášterů v liduprázdných listnatých údolích měli mniši pod vedením svatého Bernarda své důvody. Nepřístupná a dostatečně zalesněná krajina je měla chránit

²² Srov. FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství*. S. 70.

²³ Tamtéž, s. 69n.

²⁴ Tamtéž, s. 71.

před případnými návštěvníky. Zakládání klášterů na odlehlých místech považovali cisterciáci za tak důležité, že tento požadavek zaznamenali v samých počátcích svých zakládacích statut.²⁵

Když mniši našli svůj domov – ať v lepších či horších podmínkách – hned se v tomto místě usadili a zapustili zde své kořeny. Láska k vlastnímu klášteru a jeho okolí je nedílnou součástí cisterciáckého života a tvoří i předmět zvláštního řádového slibu – slibu stálosti - *stabilitas loci*. Samo místo, na němž cisterciácký klášter stojí, má být místem kontemplace. Cisterciácké stavby byly v souladu s okolním prostředím – ovlivňovaly ráz krajiny.²⁶

Ke klášterům byly připojovány hospodářské budovy s mlýnem, pivovarem a ostatními řemeslnými dílnami, jejichž provoz zajišťovali bratři laici, kteří tvořili v Řádu vlastní instituci s význačným řádovým postavením.

Cisterciácký řád ve 12. a 13. století velmi pomáhal církvi a papežům v jejich někdy těžkém postavení. Za to obdržel cenná privilegia. V Paříži byla roku 1265 schválena studijní kolej svatého Bernarda, v roce 1354 dala svolení generální kapitula ke zřízení bohosloveckého učiliště v Praze, pro výchovu dorostu českomoravské provincie. Podobné studijní domy vznikaly i jinde v Evropě a v Anglii. Přeceňování vzdělanosti někdy však vedlo k ústupu rukodělné práce, která byla jedním ze stěžejních popudů cisterciáckého hnutí a průbojnosti. Úsilí generální kapituly zabránit rozkladu a založení 24 nových klášterů v 15. století dosvědčuje, že v Řádu vanul stále ještě dobrý duch. Velikých ztrát se cisterciácký řád dožil v 16. století, kdy celé země odpadly od katolické víry.

Zrušující dekrety Josefa II. těžce postihly četné cisterciácké kláštery v zemích rakouských a českých. Zde jim padlo za oběť všech osm čistě českých řádových domů. Ve Francii byly kláštery zničeny roku 1790 revolucí, roku 1803 v Německu sekularizací. Také v Prusku, Portugalsku, ve Španělsku. Ve Švýcarsku a také v Itálii docházelo k rušení některých klášterů. Takže po roce 1866 jich zůstalo jen několik v Čechách, Rakousku, v Itálii, v Uhrách a Španělsku. Teprve později byly hlavně ve Francii nové kláštery opět obnoveny, ale v menším rozsahu. Od roku 1892 vzniká přísnější kongregace pod jménem Reformovaní cisterciáci (Trapisté) jako nový samostatný řád.²⁷ Avšak naděje na obnovu původních cisterciáckých opatství nezaniká.

Cisterciácký řád má vlastní Breviarum cisterciense a Missale cisterciense cum missis propriis. Vlastní mešní ritus byl v roce 1618 zrušen přijetím ritu římského. Řád má

²⁵ Srov. MERTON, T. *Vody Siloe*. S. 208.

²⁶ Tamtéž, s. 209.

²⁷ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, s. 169.

vlastní reformovaný chorál, přejatý od školy v Metách, která si jej uchovala ve značné původní ryzosti.²⁸

V současné době je umožněna v liturgii hodin jednotlivým klášterům pluralita: možnost užívání tzv. Cisterciáckého breviáře předkoncilního – latinského a celý žaltář jednotýdenní. Druhá možnost je přijetí římského kněžského breviáře, reformovaného II. vatikánským koncilem, v mateřském jazyce. Také bylo umožněno různým komunitám vytvoření dvoutýdenního breviáře v různých nápěvech charakteristických pro určitou zemi. Mše svatá je sloužena dle Misálu papeže Pavla VI. v mateřském jazyce. Mnichům cisterciáckého kláštera Vyšší Brod slouží k modlitbě liturgie hodin latinský (předkoncilní) breviář.²⁹

Klášterní ústava řehole svatého Benedikta usměřňuje celodenní život a vzájemnou mnišskou pospolitost. Vychází z trojího křestního odřeknutí se ďábla, jeho skutků a svodů. To znamená opustit svět, odkládat zlé návyky, sklony a chyby a povznést se nad tělesnost. V prvním stupni vyžaduje odvrácení od života světského k mnišskému životu v klášterní samotě, v druhém stupni mravní zdokonalení ve ctnostech, třetí stupeň znamená již zralost a dokonalost duše láskou spojené s Bohem v nazírání. Řehole má za úkol vést k mravní dokonalosti a k poslednímu cíli – spočinutí v Bohu. Její plnění je nutné brát jako dobrovolnou oběť, která zůstane navždy projevem ušlechtilé lásky k Bohu. Základními prvky k dokonalosti v mnišském společenství jsou: dobrovolná chudoba, ustavičná čistota, poslušnost. Všechna řeholní pravidla a ustanovení sledují tyto tři sliby, k nimž se v monastických řádech připojuje slib stability – vytrvalosti v klášteře. Zevnějším znamením závazků je řeholní oděv. Řádoví kněží nosí bílý hábit s černým škapulířem a cingulem. V chóru a při některých církevních funkcích mají řasnatou bílou kukulu s kapucí. Bratři laici nosí hábit s kapucí a škapulířem tmavohnědé barvy a černý kožený opasek. Chóroví novici nosí bílý hábit, lingulum, cingulum, kapuci a plášť.³⁰

Svatý Benedikt vyžaduje od mnichů a noviců upřímné hledání Boha. Toho lze nalézt jen v pokorné modlitbě. Proto na ni klade v četných kapitolách Řehole velký důraz. Vymezuje přesně čas, rozsah a způsob modlitby - církevních hodinek, složených ze žalmů, hymnů, kantik, responsorií, duchovního čtení a přílehlavých modliteb.³¹ V noci,

²⁸ Srov. KORUNA, B. S. *Cisterciáci. K 850. jubileu trvání cisterciáckého řádu a k 805. výročí jeho uvedení do českých zemí*. L. P. 1948. Jako soukromý tisk. Nákladem farního úřadu v Horním Dvořišti, 69 s. ISBN neuvedeno. s. 15.

²⁹ Ústní podání P. Justina Jana Berky OCist., převora kláštera Vyšší Brod.

³⁰ Srov. KORUNA, B. S. *Cisterciáci*, s. 15.

³¹ Srov. *Řehole svatého Benedikta latinsky a česky*, s. 95-113.

kdy okolní svět spí, bratři se modlí.³² Zatímco na mnoha místech je konána nepravost, bratři podávají Bohu oběť smíru. Ještě několikrát za den se shromažďuje klášterní družina v chrámovém chóru k oficiální modlitbě. Bohoslužbě nesmí nic bránit, musí se vykonávat s největší přesností – je nejčestnějším úkolem mnichů. Vrcholem liturgie je konventní mše svatá. Cisterciáci chovají něžnou úctu a lásku od počátku trvání řádu až podnes k nebeské Matce. V cisterciáckém řádu měla práce rukou vždy čelní místo. Tento duch trvá v nezmenšené míře i u reformovaných cisterciáků. Kromě zaměstnání tělesného věnují se cisterciáci práci duševní, především asketickému školení a studiu. Po obědě a večeři je možná určitá doba ke klidnému a srdečnému rozhovoru s bratřími.

V určených hodinách zachovávali mniši mlčení. Řádová pravidla dovozovala toto mlčení přerušit jen ve dvou případech: „*Při hašení ohně nebo zahánění zlodějů.*“³³

I v současné době mají mniši cisterciáckých klášterů povinnost zachovávat mlčení. Přísný zákaz hovoru začíná po modlitbě kompletáře a trvá do modlitby ranních chval (mše svatá). Mlčení se má zachovávat i během dne – v refektáři: během oběda a večeře jeden z mnichů čte z Písma sv., martyrologia apod. Musí-li mnich z nějakého důvodu porušit mlčení, slouží k tomuto účelu hovorna. V čase vymezeném k rekreaci – v neděli a ve svátek po obědě. – v místnosti k tomu určené mohou mniši spolu hovořit. Toto je také možné denně po večeři, avšak mimo dny, ve kterých mají mniši mimořádnou práci.³⁴

K nočnímu odpočinku sloužila ve středověku jedna společná místnost, zvaná dormitorium. Lůžka v něm stála jedno vedle druhého. I v dormitáři musel být zachováván klid, proto do něho přicházeli bratři společně. (V současné době slouží mnichům ke spaní cely.) K obědu a k večeři se scházejí mniši v refektáři. Zatímco ostatní mniši jí, předčítá jim jeden z nich duchovní četbu. Předpisy doporučovaly skromné porce jednoduché stravy, složené z obilnin, zeleniny a mléčných produktů. Maso, s výjimkou rybího, bylo přísně zakázáno. Za nápoje sloužilo víno a voda, v českých zemích bylo víno nahrazováno pivem. Refektář jako dormitář byl vystavěn zvlášť pro chórové mnichy a pro konvrše, kterým bylo vyhrazeno celé západní křídlo konventu.

Na dodržování všech pravidel dohlíží v každém klášteře opat, *abbas*, který stojí v čele konventu, tj. v čele sboru mnichů. Více než nadřízeným je všem otcem, protože odpovídá za duše bratrů, kteří jej k tomuto úřadu volí svobodnou volbou většinou ze svého středu.³⁵

³² Srov. KORUNA, B. S.: *Cisterciáci*, s. 25.

³³ Srov. MIGNE, J. P. *Charta caritatis. Patrologia Latina. Tomus CLXVI*, s. 1448.

³⁴ Ústní podání P. Justina Jana Berky OCist., převora kláštera Vyšší Brod.

³⁵ Srov. KORUNA, B. S. *Cisterciáci*, s. 26.

4.1 *Cisterciáci v Čechách a na Moravě*

Do českých zemí přišli cisterciáci poměrně brzy, ještě za života svatého Bernarda. A to přes Německo (jako všechny kulturní a duchovní proudy od vyspělých románských národů). Na uvedení cisterciáků do Čech se podílel velkou měrou tehdejší olomoucký biskup Jindřich Zdík. Při všeobecné oblibě cisterciáckého řádu přispělo k rychlému pronikání jeho mezinárodní poslání, jak je tomu ostatně u všech řádů všeobecné církve.

První cisterciácké opatství v Čechách bylo založeno v Sedlci u Kutné Hory (Sedlecium)³⁶, Miroslavem z Wartenberka, který věnoval klášteru všechn rodinný majetek a osadil jej mnichy z hornofalckého Waldsasassen roku 1143. V roce 1144 založil kníže Vladislav II. Plasy (Plassium), severně od Plzně. První mniši sem přišli z franckého Langheimu. Roku 1145 vznikl další klášter v Nepomuku (Nepomucum) pod Zelenou Horou, do kterého přišli mniši z franckého Ebrachu. V roce 1157 založil pravděpodobně nepomucký konvent Svaté Pole (Sacer Campus) u Hradce Králové. Roku 1177 mohlo být z Plas vysláno dvanáct mnichů, kteří obsadili bývalý benediktinský klášter Mnichovo Hradiště (Gradicum) v severních Čechách. Kromě Plas a Sedlce všechny tyto kláštery zanikly po husitských válkách. V roce 1194 vzniká v severních Čechách klášter Osek (Ossecum).

V roce 1205 uvedl olomoucký biskup Robert s přispěním moravského markraběte Přemyslovce Jindřicha mnichy cisterciáckého kláštera v Plasích na Velehrad (Welehradum), aby zde založil nový klášter. V roce 1252 byl u pramenů Sázavy na moravskočeském pomezí založen klášter Žďár – Studnice Matky Boží (Fons S. Mariae). To se stalo přičiněním Jana z Polné a kastelána Přibyslava z Křižanova. Roku 1261 velehradské opatství založilo klášter ve Vizovicích Mariánská Růže (Rosa Mariae), dotovaný Smilem ze Střílek. Tento klášter zanikl v husitských bouřích.

V druhé polovině 13. století vznikají cisterciácké kláštery také v jižních Čechách. Roku 1259 byl založen klášter Vyšší Brod (Altovadum) maršálem Vokem z Rožmberka, jehož mateřským domem byl cisterciácký klášter ve Wilheringu. Roku 1263 zakládá král Přemysl Otakar II. klášter Svatá Trnová Koruna (Sancta Corona). Mateřským domem byl klášter v Heiligenkreuzu. Ale roku 1267 přejali právo paternity opatové z Plas. V roce 1292 zakládá král Václav II. klášter na Zbraslavi, Králova Sín (Aula Regia) – jako přemyslovskou nekropoli. A v roce 1357 byl založen za vlády Karla IV. klášter ve Skalici (Scalicium).

³⁶ Srov. KORUNA, B. S. *Cisterciáci*, s. 42.

Také ženská větev cisterciáckého řádu zapustila v Čechách kořeny. První český klášter cisterciáček založila roku 1225 Hedvika ze Znojma v Oslavanech Mariánské údolí (Vallis S. Mariae). Zde byla vychovávána Anežka Přemyslovna. Druhý klášter, zvaný Nebeská Brána (Porta Coeli) u Tišnova věnovala cisterciáčkám královna Konstancie roku 1233. Na sklonku vlády Václava I. vznikl v Seifersdorfu u Žitavy v Lužici třetí ženský klášter nazvaný též Údolí Panny Marie. V roce 1261 byl založen ženský klášter Sezemice a Řeporyje. K těmto klášterům přistoupil roku 1267 klášter Pohled na Sázavě Panenské Údolí (Vallis Virginum) založený třemi sestrami z rodu Vítkovů. Jako poslední klášter cisterciáček v českých zemích se řadí Dvůr Panny Marie (Aula Mariae) na Starém Brně, založený roku 1322 královnou Eliškou Rejčkou, vdovou po králi Václavu II. Šíření cisterciáckého řádu v českých zemích probíhalo, jak můžeme i z tohoto výčtu nových fundací pozorovat, v několika vlnách. První kláštery vznikaly v polovině 12. století, ještě za života svatého Bernarda. Velký rozmach zaznamenaly nové fundace během 13. století, ve 14. století jsou nové fundace již výjimečné. Přední místa již zaujímaly žebravé řády.

Mezi zakladateli figurují panovníci, jejich manželky, přední velmoži země i členové církevní hierarchie. Různost zakladatelů (i různost jejich povah) se odráží v rozličných motivech, které k založení klášterů vedly. Mnozí zakládali klášter s myšlenkou na posmrtné útočiště, které v klášteře celý jejich rod měl nalézt. Kláštery zakládal i rod, jemuž hrozilo vymření, a takto bylo postaráno o jeho statky (Sedlec u Kutné Hory). Dalším důvodem byla naděje, že nová fundace povede k odpuštění spáchaných hříchů, jak tomu věřila i královna Konstancie, vědomá si hříchů svého muže, Přemysla Otakara I. V neposlední řadě je třeba v založení kláštera vidět mocenské a politické zájmy, nejčastěji však několik důvodů dohromady.³⁷

4.2 Cisterciáci v jižních Čechách

Na Vltavě ležely svého času tři cisterciácké kláštery: Vyšší Brod, Zlatá Koruna a Zbraslav. Vyšší Brod leží na horní Vltavě, Zlatá Koruna na střední Vltavě, mezi Českým Krumlovem a Českými Budějovicemi přibližně na tehdejší jazykové hranici, Zbraslav ve středních Čechách u Prahy.

Přestože má práce je zaměřena především na klášter Vyšší Brod, považuji za důležité

³⁷ Srov. LOMIČKOVÁ, R. *Obnova řeholního života po roce 1989 ve Vyšším Brodě*. Plzeň: 2002, Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta humanitních studií, Katedra filozofie, vedoucí práce RNDr. et Mgr. P. Robert Falkenauer, 65 s., s. 20.

zmínit se alespoň velmi krátce také o druhém cisterciáckém klášteře v jižních Čechách, ve Zlaté Koruně, k jehož založení došlo v krátkém časovém odstupu od kláštera ve Vyšším Brodě.

4.2.1 Klášter Zlatá Koruna

Klášter byl založen v roce 1263 českým králem Přemyslem Otakarem II. a patřil k jeho největším zakladatelským počínům. Pro založení opatství bylo vybráno místo při levém břehu horního toku Vltavy nedaleko Českého Krumlova.³⁸

V arenze zakládací listiny kláštera z roku 1263 je psáno o velkolepých slibech a o nutnosti je splnit. Znamená to, že král Přemysl Otakar II. učinil slib, který chce dodržet. Jedná se jistě o slib, který král učinil v červnu 1260 u Kressenbrunn v bitvě se svým dlouholetým odpůrcem Bélou IV. Bělovo vojsko převyšovalo svým počtem vojsko Přemyslovo a první střetnutí skončilo vítězstvím Uhrů. Český král hledal se svými spojenci pomoc u Boha, sliboval, že povede lepší život a zavázal se slavným slibem postavit ke cti Boží a Panny Marie klášter, bude-li mu dopřáno vítězství. Proti všemu lidskému očekávání byla jeho prosba vyslyšena a tak král, podle svého slibu, z vděčnosti založil cisterciácký klášter Svatou Korunu. V listě, který Přemysl Otakar II. poslal papeži Alexandrovi IV. líčí své vítězství u Kressenbrunn jako něco zcela mimořádného.

Tím ovšem není řečeno, že by Přemysl Otakar II. nemohl mít k založení kláštera i jiné důvody. Ve značné míře jistě spolupůsobily také požadavky královy hospodářské politiky. Kdy přesně bylo přikročeno ke stavbě kláštera, není uvedeno. Zakládací listina nese pouze letopočet 1263.

Místo, na kterém byl klášter postaven, bylo pro cisterciácké mnichy velice příhodné. K vytvoření tohoto nového konventu byli vysláni mniši z rakouského cisterciáckého kláštera Heiligenkreuz se svým bývalým opatem Jindřichem.

Jméno – Svatá Koruna – dal klášteři sám Přemysl Otakar II., který získal darem od francouzského krále Ludvíka IX. trn z trnové koruny Kristovy. A tento trn světil král do úschovy novému klášteři. Ale již roku 1315 se objevuje název Zlatá Koruna; tento název je zachován dodnes. Snad k tomu přispěla okolnost, že zakladatel býval nazýván králem Zlatým, také to však mohlo být pro bohatství kláštera. Největším zdrojem tohoto bohatství

³⁸ Srov. KUTHAN, J. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách. K problematice cisterciácké stavební tvorby*. Academia, nakladatelství Československé akademie věd, v Praze 1983, vydání první, 335 s. ISBN neuvedeno, s. 278.

bylo věno při založení kláštera.³⁹

Klášteřu se během staletí nevyhýbaly pohromy v podobě požárů, plenění i povodní. Ale prožíval i doby rozkvětu. Je doloženo, že těsně před vypuknutím husitského běsnění žilo v konventu téměř 300 řeholníků.

Dekretem císaře Josefa II. ze dne 10. 11. 1785 však bylo opatství ve Zlaté Koruně zrušeno. V klášteře tehdy žilo 30 kněží a čtyři laičtí bratři. Někteří kněží odešli na fary, ostatní obdrželi penzi. Opat dožil jako host knížete ze Schwarzenbergu na jeho zámku v Chýnově, kde byl také pohřben. Klášter se nepodařilo obnovit ani po smrti Josefa II.

Dnes je bývalé opatství ve Zlaté Koruně otevřeno veřejnosti jako kulturní památka. V roce 1995 byl areál kláštera prohlášen Národní kulturní památkou.⁴⁰

5 Založení kláštera Vyšší Brod a jeho vývoj do konce 19. století

Jak již bylo výše zmíněno, klášter Vyšší Brod byl založen roku 1259 zemským maršálem Petrem Vokem z Rožmberka, z dřívějších dějin Čech tak známého a mocného rodu Vítkovů. Hrad a městečko Rožmberk leží několik kilometrů od Vyššího Brodu po toku Vltavy. Vyšší Brod je nejjihnější město v jižních Čechách. Již ve 13. století byl významným místem, kudy procházela přes vltavský brod nejdůležitější stezka z jižních Čech do Rakouska. Zde založený cisterciácký klášter převzal svůj název od osady, u níž byl založen. V té době již existovalo městečko s německým názvem Hohenfurth s farním kostelem. Jméno Hohefurth vzniklo z místního označení „Zu dem hohen Furt“, - U vysokého brodu. Latinská podoba názvu kláštera zní Altum Vadum (Altovadum). Český název se poprvé vyskytuje od sklonku 14. století, ale v neustálené podobě, neboť v kraji převažovala němčina a české označení se příliš neužívalo. Můžeme se setkat s označeními Vyšebrod, Vyšší Brod i Vyšný či Vyšní Brod. Město leží napůl ukryté v ploché kotlině, obklopené horami jižní Šumavy, které zde vystupují přibližně až do 1000 metrů výšky. Poněkud od něho proti proudu oddělený na nízkém skalním výčnělku na jižním břehu Vltavy, stojí *klášter* Vyšší Brod.

Bližší podrobnosti o založení kláštera Vyšší Brod, jako i mnoha starších klášterů, jsou zahaleny v temnu minulosti. Stará lidová pověst vypráví, že Petr Vok jednoho dne

³⁹ Srov. KADLEC, J. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*. Vydavatel Knihkupectví ČAT „U zlatého klasu“ v Českých Budějovicích 1949, 320 s., ISBN nevedeno, s. 13-16.

⁴⁰ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích – Mnišské řády, II. díl/2. svazek*, s.276, 278.

přicestoval do Vyššího Brodu, aby v kapli, na místě dnešní kapličky svaté Anny (na pozdějším klášterním hřbitově), vykonal pobožnost. Přitom musel na koni projet Vltavou blížkým brodem, podle kterého vzniklo i jméno místa Vyšší Brod. Protože byla v řece právě velká voda, dostal se do nebezpečí smrti. Slíbil, že jestliže unikne smrti, na místě kapličky založí klášter. Ve starých písemnostech kláštera není ale žádný důkaz historického kořene této pověsti. Jen velká, ale z pozdější doby pocházející malba na epištolní straně presbytáře ukazuje tuto událost. Na protilehlé straně presbytáře ukazuje malba předání založení kláštera Vyšší Brod prvním mnichům, přicházejícím z kláštera Wilhering na Dunaji. Jedna velmi stará nedatovaná listina sděluje, že v každém případě Petr Vok z Rožmberka chtěl pro spásu své duše a svých příbuzných založit klášter a předat jej řádu cisterciáků. Tento řád si zvolil zřejmě z několika důvodů. Jistě zde hrála roli zbožnost, do jisté míry stále ještě nového řádu. Řád navíc nepodléhal pravomocím biskupa, ale byl podřízen přímo papeži a své vlastní správě, reprezentované účastí opata na generální kapitule řádu a vizitacemi. Tento řád byl také znám svojí kolonizační činností. Posledním důvodem mohla být dosavadní absence cisterciáckého řádu v jižní části českých zemí. Vok z Rožmberka si byl plně vědom svého vysokého postavení ve správě českého království za panování krále Přemysla Otakara II. a s písemnou žádostí se obrátil přímo na opata v Citeaux jako na generálního představeného cisterciáckého řádu s prosbou, aby dovolil nově založený klášter osídlit mnichy z kláštera ve Wilhering. Tento klášter založen v roce 1146⁴¹ – byl osídlen nejdříve mnichy z opatství Rein, založeného roku 1129. Linie původu probíhá tedy z Reinu přes Ebrach (arcidiecéze Bamberg), do Morimundu, čtvrtého dceřiného kláštera opatství Citeaux. Je jistě zajímavá i ta skutečnost, že Wilhering stál tehdy pod ochranou hrabat ze Schaumburku, z jejichž rodu pocházela Vokova manželka Hedvika. Vok se v žádosti zavázal, že klášteru věnuje majetek s ročním výnosem 60 talentů stříbra a dvě vinice.⁴²

Generální kapitula rozhodnutí přijala roku 1258 a nařídila vizitovat nové místo. Vizitace před založením kláštera byla obvyklou praxí, neboť bylo třeba zjistit, zda daná lokalita vyhovuje řádovým požadavkům – odlehlé místo, vodní zdroj, údolní krajina. Vizitací byl pověřen opat z Pomuku a Baumgartenbergu.⁴³ Podle znění listiny z 23. května 1259 potvrdil biskup Jan III. z Prahy darování Petra Voka z Rožmberka cisterciákům včetně patronátního práva kostelů z Rožmberka a Přídolí. Podle znění listiny z 1. června

⁴¹ Srov. *Wilhering Stift und Kirche*, Zisterzienserstift Wilhering. 2. vydání 1992; *Einblicke in die 850jährige Geschichte des Klosters*.

⁴² Srov. LOMIČKOVÁ, R.:Bakalářská práce: *Obnova řeholního života po roce 1989 ve Vyšším Brodě*, s. 21.

⁴³ Tamtéž, s. 10.

téhož roku udělil prvnímu kostelíku kláštera benedikci a potvrdil všechna vlastnictví, příjmy a práva, která Petr Vok z Rožmberka klášteru dal. 1. červen 1259 platí proto odedávna jako den založení kláštera Vyšší Brod. V této listině z 1. června 1259 je také uvedeno místo Vyšší Brod s vlastním kostelem, které již tehdy existovalo, snad jako hraniční osídlení na horské stezce, která vedla z Lince na Dunaji skrze Haselgraben přes Vyšebrodský průsmyk a vltavský brod do českého vnitrozemí. Pozdější věnování zakladatelova rodu následovala.

Pro svou odlehlou polohu v rozsáhlých českých pohraničních lesích byl klášter Vyšší Brod více chráněn a ušetřen od mnohého válečného zla, které ostatní kláštery, především během husitských válek 15. století, odsoudilo k záhubě. V roce 1422, snad 24. 5., přitáhli husité ke klášteru, kde založili požár, který zničil krovy kostela. Klášter byl tedy poškozen, ale ne zničen. Mniši přechodně pobývali v minoritském klášteře v Českém Krumlově. Klášter Vyšší Brod byl v té době snad jediný cisterciácký klášter, který fungoval bez větších problémů.⁴⁴

Vizitační listina ze dne 18. 5. 1455 uvádí, že v této době žilo ve vyšebrodském klášteře 14 mnichů, čtyři novicové a jeden konvrš.⁴⁵

Klášterní konvent našel útočiště ve zvlášť nebezpečných situacích války v pevném městě Krumlově. Velké škody ale utrpěly klášterní majetky a patronátní kostely, z nichž některé byly zničeny a musely být proto ve druhé polovině 20. století znovu vybudovány.⁴⁶

Písemné zprávy naznačují, že budování kláštera bylo zahájeno už při samém jeho založení. Z listin Vítka a Budivoje z Krumlova datovaných dnem 1. června 1259⁴⁷ (ve skutečnosti jsou však poněkud mladšího původu a jsou zpětně datovány), se dovídáme, že pražský biskup Jan vysvětil ve Vyšším Brodě kostel. Řada autorů, mezi nimi P. D. Kaindl OCist.- 1930 se domnívala, že tuto zprávu je možné vztahovat na sakristii klášterního kostela. Zpráva by se mohla také týkat svěcení základů klášterního kostela. Kolem roku 1310 byla stavba klášterního kostela zcela dokončena. Je to v podstatě

⁴⁴ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*, II. díl, 2. svazek *Mnišské řády*, s. 254.

⁴⁵ Tamtéž, s. 254.

⁴⁶ Srov. NOSCHITZKA, C. L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *Stift Rein 1129-1979, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum*. Herausgegeben von Abt Paulus Rappold unter Mitarbeit von Karl Amon, Helmut Mezler-Andelberg, Norbert Müller, Ileana Schwarzkogler, Rein 1979, s. 295.

⁴⁷ Srov. KUTHAN, J. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. S.220.

jednoduchý, ale krásný gotický kostel, který stojí dodnes.⁴⁸ K nejstarším částem kláštera patří sakristie. To byl pravděpodobně ten původní kostelík, který roku 1259 vysvětil pražský biskup Jan. Sakristie leží ve východním křídle konventu mezi kostelem a kapitulní síní. Původně byla dvoupodlažní. První patro sloužilo jako opatská kaple. V původním stavu se zachovalo jenom přízemí této stavby, které slouží nyní jako sakristie klášterního kostela.⁴⁹

Klášterní kostel je trojlodní stavba, kterou rozdělují dvě řady vždy po pěti pilířích na střední loď a dvě postranní.⁵⁰ Významnou roli ve vztahu k zakladatelskému rodu sehrál Vyšší Brod jako nekropole Rožmberků. Zdá se, že zamýšlená funkce kláštera jako rodového pohřebiště tvořila jednu z významných pohnutek pro jeho založení. Cisterciácké domy oddávající se kontemplaci patřili pro svou mimořádnou zbožnost k vyhledávaným místům posledního odpočinku. Podle nekrologia⁵¹ *Nota fundatores monasterii*

⁴⁸ Srov. NOSCHITZKA, C. L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *1129-1979 Stift Rein, 850 Jahre Kultur und Glaube*, s. 296.

⁴⁹ Srov. KUTHAN, J. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách*. S. 222.

⁵⁰ V prostřední lodi je umístěn mnišský chór, který zhotovil v roce 1725 za opata Candida Heidricha klášterní bratr laik Josef Raffer. Dnešní hlavní oltář z roku 1646 je proveden v renesančním stylu a překvapuje svou krásou a velkolepostí. Byl pořízen za opata Jiřího Wendschuha na místě dřívějšího křídlového gotického oltáře. Zvláštností hlavního oltáře je, že čtyřikrát do roka mění velký oltářní obraz. Ve vánoční době ukazuje narození Krista a klanění svatých Tří králů, v postní době ukřižovaného Krista, ve velikonoční době zmrtevýchvalého Krista a po Nanebevstoupení Páně až do adventu nanebevzetí Panny Marie, kterému je podle řádové tradice zasvěcen také klášterní kostel. Původní gotický křídlový oltář – devět deskových obrazů zhotovil Mistr vyšebrodského oltáře na zakázku Petra z Rožmberka. Stejně tak krásný deskový obraz Madony vyšebrodské. Vedle hlavního oltáře po obou stranách jsou vždy dvě kaple podle vzoru klášterního kostela ve Fontenay v Burgundsku. V zadní části kostela, několik metrů od vchodu je umělecká kovaná mříž ze 17. století, která stála až do roku 1879 před mnišským chórem a tím sloužila k oddělení konventu a lidu. Nad sakristií se zvedá od roku 1860 novogotická, 34 metrů vysoká věž na místě dřívější barokní cibulovité věže. Křížová chodba se připomíná poprvé v roce 1347, roku 1385 také dormitář a refektář, jakož i do dnešního dne existující hřbitovní kaple svaté Anny. Gotická křížová chodba se svými klenutými okny a krásnými žebry z granitu, kamene Šumavy, se udržela v podstatě v nezměněné podobě celá staletí. Stejně tak i gotický charakter klášterního kostela. Totéž platí také o kapitulní síní, jejíž gotická síťová klenba je nesena jedním osmižebrovým sloupem. Klášter Vyšší Brod ležící v lesy bohatém, ale málo úrodném šumavském kraji země zřejmě nikdy neměl jako některé kláštery, prostředky k tomu, aby strhl staré stavby a dal vzrůst opět novým jako se stávalo především v barokní době.

Srov. NOSCHITZKA, C. L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *Stift Rein 1129-1979, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum..* S. 296.

⁵¹ Srov. CHARVÁTOVÁ, K. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. S. 15.

Altovadensis Jakuba Novohradského z roku 1479 byl v opatství jako první z Rožmberků pohřben zakladatel kláštera, který byl do Vyššího Brodu převezen ze Štýrského Hradce, kde zemřel. Po něm pak až do vymření rodu následovalo deset generací Rožmberků, které spolu se třemi členy krumlovské větve Vítkovů spočinuly v posvěcené půdě kláštera. Někteří členové rodu Rožmberků byli pohřbeni v augustiniánské kanonii v Třeboni nebo v chrámu svatého Víta v Českém Krumlově.

Do osudů kláštera zasáhlo soupeření Vítkovů s Přemyslem Otakarem II., které narůstalo od šedesátých let a vyvrcholilo vzpourou české šlechty proti panovníkovi v roce 1276. Velká politika se dotkla vyšebrodských mnichů v roce 1290, když přijali do zdi svého opatství tělo Závíše z Falkenštejna. Tento byl za krále Přemysla Otakara II. představitel odbojných Vítkovů. Svůj život skončil na popravišti pod hradem Hluboká 24. srpna 1290. V dobách své slávy patřil Závíš k dobrodincům kláštera, kterému věnoval nádherný zdobený kříž, obsahující vzácnou relikvii, dřevo z Kristova Kříže. Tento tak zvaný Závíšův kříž⁵² se zachoval v klášterním pokladu dodnes. Tělo Závíše z Falkenštejna nebylo pochováno jako většina Rožmberků v rodové hrobce v kostele, ale v druhém nejčestnějším prostoru opatství – v kapitulní síni.⁵³

Představu o stavu majetku kláštera k začátku 16. století nám dává zachovaný klášterní urbář, který dal dokončit roku 1530 opat Paul II. Klötzer. Klášterní vrchnost Vyššího Brodu ovládala v tomto čase dvě tržní osady – Vyšší Brod a Hořice (později známé pašijovými hrami) a měla poddané ve 108 vesnicích. Suma všech poddaných činila 900, nejvíce v okolí Vyššího Brodu až do okolí Krumlova a částečně i v okolí Budějovic. Tím vlastnila také střídme vlastníctví půdy, především v porovnání s výše na Vltavě položeným klášteřem Zlatá Koruna, který měl ve svých nejlepších časech přes 800 kilometrů čtverečních půdy, tedy více jak mnohá německá maličká knížectví. Když se ve 2. polovině 16. století protestantismus velmi rozšířil i v Čechách, našel u poddaných vyšebrodského kláštera poměrně málo stoupenců. Možná byl následek klesajícího života

⁵² „Tento ‚Závíšův kříž‘ je nejvzácnějším pokladem vyšebrodského kláštera. Jedná se o kříž vysoký 70 cm, pokrytý plátkovým zlatem, zdobený filigránem a posázený drahokamy a perlami. V křížení svislého a dolního příčného břevna je uložena vzácná relikvie, údajně z Kristova kříže, zakrytá novorománským Ukřižovaným. Na zadní straně kříže se nachází devět byzantských emailových medailonů. Medailony nesoucí vyobrazení světců a jejich jména, kryjí relikvie těchto svatých. Názory na původ kříže a dobu jeho vzniku se u jednotlivých badatelů značně odlišují. O mimořádnosti tohoto klenotu a vskutku „královském“ daru Závíše z Falkenštejna nemůže být pochyb.“

CHARVÁTOVÁ, K. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. S. 61n.

⁵³ Tamtéž, s. 16.

z víry nedostatek duchovních, takže ke konci 16. století bylo poprvé zaznamenáno, že na patronátní faru přišel jako duchovní mnich kláštera, zatímco dosud obstarávali duchovní správu světských kněží. Nedostatek světských kněží zesílil během času natolik, že tato výjimka se stala pravidlem a pozvolna, zvláště od třicetileté války, musely být všechny patronátní fary obsazovány klášterními kněžími. Byl to vývoj, který podobně probíhal i jinde. Na farním hřbitově v Boršově nad Vltavou je mezi pohřbenými kněžími jako farář Martin Hölderle, první kněz vyšebrodského kláštera od roku 1644.⁵⁴

Ve vyšebrodském klášteře nebyl nikdy počet mnichů tak veliký jako v mnohých velkých opatstvích, o kterých jsou zprávy, že v čase svého rozkvětu měly na 100 chórových mnichů a na 300 laických bratrů. V klášterním chóru byly k dispozici štały pro 42 chórové mnichy. Když v roce 1616 konal ve Vyšším Brodě generální opat Nikolaj Boucherat ze Citeaux vizitaci, čítal konvent jen 14 profesů, jednoho novice a tři laické bratry; šest dalších profesů bylo mimo klášter na venkovních místech. To bylo ovšem těsně před třicetiletou válkou, která, i když se velké válečné události odehrávaly daleko, znamenala pro klášter, jeho obyvatele a poddané těžké časy. V těch, jak zaznamenávají kronikáři, nebraly konce vojenské transporty, ubytování, loupeže a drancování. V roce 1636 se nacházelo 77 zpusťosených selských dvorů na území kláštera a takových bylo stále více. Klášter sám byl velmi zadlužen. V roce 1648, na konci války, vnikly švédské vojenské oddíly až do jižních Čech a dostaly se až k Vyššímu Brodu. Během války byl občas konvent celý nebo zčásti přemístěn do jiných klášterů. To nejen z nebezpečí války, ale také proto, že v v těch dobách nebyl klášter schopn celý konvent uživit. Byly ale také občas klidné doby, ve kterých se mohl konvent z válečných škod zotavit. To bylo především pod vedením opata Jiřího III. Wendschuha, rytíře von Zdir, pocházejícího z Lužice, který stál v čele kláštera od roku 1641 do roku 1668. P. Severin Gottsmich⁵⁵ jej nazývá jednou z nejmarkantnějších postav v sérii opatů Vyššího Brodu. Byl také vědecky činný. Jeho hlavním dílem bylo devět foliových svazků, obsáhlých „Acta Altovadesia.“

Pozoruhodné je, že ve třicetileté válce, v protikladu k husitským válkám, nezaničl ani jeden z českomoravských cisterciáckých klášterů.

V roce 1627 obdrželi opati Zlaté Koruny a Vyššího Brodu, jako infulovaní preláti, místo a hlas v českém zemském sněmu. Za opata Jana IV. Claveye, Alasana, který stál v čele kláštera od roku 1669 do roku 1687, dosáhl klášter neobvykle vysokého počtu

⁵⁴ Srov. MAREŠ, V. *O minulosti obce Boršova u Českých Budějovic*. Vyd. Kampelička v Boršově 1938, s. 29. ISBN neuvedeno.

⁵⁵ Srov. GOTTSMICH, S. *Hohenfurt, Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*, Cisterciácké opatství Vyšší Brod, knihovna. S. 71.

členů, 55 mnichů. Proto v roce 1671 dal postavit opat nynější konventní budovu. Opat dal postavit také – proti původnímu zákazu Řehole – první věž klášterního kostela.

Jeden z nejvýznamnějších opatů kláštera Vyšší Brod byl Quirin Mickl, Dr. theol, phil. a obojího práva. Opatem byl od roku 1747 do roku 1767. Vytvořil v letech 1753-1755 krásnou klášterní knihovnu v její dnešní podobě stavbou nové knihovny budovy. Snažil se ji vybavit nejdůležitějšími díly, která v jeho době vycházela. Knihovna obsahovala kolem 70 000 svazků, mimoto přibližně 200 rukopisů na pergamenu a 1000 na papíru, jakož i 400 inkunábulí. Obsahovala také „Vyšebrodský zpěvník“,⁵⁶ rukopis ze začátku 15. století, především s duchovními písněmi v bavorsko-rakouské mluvě, jeden z nejstarších katolických německých zpěvníků. Některé písně byly pojaty do nové německé modlitební knihy a zároveň zpěvníku „*Gotteslob*“. Opat Quirin Mickl byl sám také vědecky činný a byl považován za nejvzdělanějšího mezi opaty své doby. Jeho rukopisný odkaz obsahoval mnoho svazků. Hlavní dílo opata Quirina byla Encyklopedie teologických a profánních věd své doby ve 33 fóliových svazcích. Mimo knihovny má klášter ve starém dormitáři obrazovou galerii s některými velice cennými obrazy. Známý je „Vyšebrodský mistr“, devět tabulových obrazů z první poloviny 14. století z jihočeské malířské školy. Stejně tak je známá „Vyšebrodská Madona“, také ze 14. století, jako oltářní obraz z mariánského oltáře klášterního kostela.⁵⁷ Opat Quirin Mickl zbudoval také ještě Úřední dům a konečně i Okresní soud a vytvořil dnešní prelaturu.⁵⁸ Zřídil také klášterní archiv, který nese letopočet 1750. V tomto archivu umístil cennou sbírku mincí, která byla později jeho nástupci rozmnožena. Do doby jeho opatského působení připadla oslava pětistého trvání vyšebrodského kláštera.⁵⁹

Za nástupce opata Quirina byl zvolen Hermann Kurz (1767-1795). V této době dochází v Čechách a na Moravě k rušení klášterů císařem Josefem II. Také konec kláštera Vyšší Brod vypadal blízko. To, že vyšebrodskému klášteru již jednou hrozilo zrušení, jsem uvedl výše. Když opat Hermann Kurz mohl 28. října 1790 znovu převzít svůj úřad, událo se to za velkolepých slavností. Zásahy císaře Josefa II. do církevní oblasti se rozšiřovaly ještě mnohem dále. Nejen že zrušil mnoho klášterů, ale uzavřel také mnoho kaplí a kostelů. V roce 1786 byl uzavřen kostelík sv. Josefa u klášterní kapituly a byl

⁵⁶ Srov. NOSCHITZKA, C. L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *Stift Rein 1129 1979, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum*. S. 298.

⁵⁷ Srov. tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž, s. 299.

⁵⁹ Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. Vydáno r. 1930 vlastním nákladem, 164 s. ISBN neuvedeno.S. 99.

prodán v dražbě. V oblasti kláštera Vyšší Brod byla v roce 1788 zavřena kaple vyšebrodského městského špitálu, také kaple svatého Dismase na vyšebrodském farním hřbitově, která byla hned nato zbourána. I klášterní hřbitov u sv. Anny byl uzavřen, takže od roku 1784 až do roku 1804 bylo pohřbeno na městském hřbitově ve Vyšším Brodě 17 členů řádu.

Také nově vybudovaný kostel v Malém Radkově u Hořic, který byl vystavěn 1779-80, musel být uzavřen, i kaple sv. Bartoloměje u Střížova a velký kostel sv. Víta u Habří,⁶⁰ jehož tři oltáře přišly do Boršova nad Vltavou. Též poutnický kostel v Dobré Vodě u Nových Hradů měl být uzavřen, tomuto naštěstí bylo zabráněno tím, že Dobrá Voda byla povýšena na samostatnou farnost a to roku 1787. V oblasti kláštera měly vzniknout dvě nové farnosti – Výtoň a Loučovice. Výtoň byla skutečně roku 1785 založena, ke zřízení fary Loučovice však nedošlo,⁶¹ ačkoliv v roce 1787 byl k tomu dán příkaz. K nové faře měly být přifařeny obce Výšina, Nové Domky, Dvorečná a Lipno. Rybářská budova se měla stát budovou farní, kostel sv. Oldřicha farním kostelem. Ale obce Dvorečná, Výšina a Lipno zaslaly 2. října na krajský úřad prosbu, aby byly ponechány u svých dosavadních farních kostelů, protože cesty do Loučovic jsou v zimní době a při špatném počasí neschůdné a protože počet duší fary Loučovice včetně těchto vesnic by činil jen 195 (zatímco ke zřízení nové farnosti bylo zapotřebí 500 duší), nedošlo k založení fary Loučovice.

Roku 1786 musel klášter převzít patronát nad farností Věžovatá Pláně, která měla být nově založena. Klášter měl postavit faru, kostel a školu. Fara stála 1481 zlatých a škola 1321 zlatých v hotovosti. Příslušníci farnosti poskytly povozy a rukodělné práce. Zatímco fara a škola byly již v roce 1787 postaveny, stavba kostela musela být odložena, protože klášter měl příliš málo peněz. Kostel byl postaven teprve v roce 1800 nákladem 4190 zlatých. Prvním administrátorem ve Věžovaté Pláni byl klášterní kněz P. Benedikt Peter. Kněží z kláštera Vyšší Brod obstarávali s přestávkami duchovní péči ve Věžovaté Pláni až do roku 1819.

Klášter musel stavět také školy. Roku 1788 byla postavena školní budova ve Studánkách, dále byly zřízeny školní budovy na náklady kláštera ve Vrábči a v Doubravici. V klášteře samém se za vlády opata Hermanna Kurze stavebně nic nezměnilo.

Roku 1786 ztratil klášter také právo na 40 for soli z Gmundenu, které mu byly

⁶⁰ Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S. 108.

⁶¹ Srov. tamtéž.

povoleny císařem Rudolfem II. v roce 1583.⁶²

Ačkoliv opat Hermann Kurz velmi usiloval po svém znovuustanovení zmenšit dluhy vzrostlé následkem četných komisí a cest, zanechal přece při své smrti klášter v krajně povážlivém finančním stavu. Přes své dluhy musel klášter v roce 1793 zaplatit „dobrovolný“ válečný příspěvek 1176 zlatých a odevzdat bohoslužebné předměty v ceně 6105 zlatých.⁶³

Opat Hermann Kurz zemřel 10. dubna 1795 a byl pochován v kapli Panny Marie. P. Engelbert Thonabauer, současník zemřelého opata, ho ve své pamětní knize líčí jako dobromyslného, lidumilného, u všech vysoce postavených a učenců uznávaného pána a jako přítele umění a věd. Opat získal některé cenné mince pro mincovní kabinet, dále podporoval zvláště vědecká vzdělávání řeholního kněze P. Xavera Falka. Dne 24. ledna 1791 dostal opat pochvalný dekret od zemského gubernia v Praze pro slovanskou Bibli, napsanou hlaholským písmem na pergamenu, kterou klášter Vyšší Brod věnoval pražské univerzitní knihovně. Na druhé straně se opat Hermann Kurz nechával příliš ovlivňovat svým okolím. Jeho současníci mu vyčítali, že při větší chytrosti by byly klášteru ušetřeny mnohé výlohy. Jmenovitě své znovuustanovení by býval opat mohl docílit mnohem levnějším způsobem, než s pomocí dvorního agenta, pána z Maasboury, který klášter všemožným způsobem vydíral. V době, kdy stál v čele kláštera opat Hermann Kurz, byli někteří členové kláštera vynikajícím způsobem vědecky činní. Zejména: P. Dominik Schmidt, profesor církevních dějin, církevního práva a řečtiny v klášteře, P. Štěpán Lichtblau, který jako archivář a převor rozvíjel nejčilejší literární činnost. Věhlasným učencem byl Dr. P. Xaver Falk, velký znalec orientálních jazyků, kterého opat nechal k dalšímu vzdělávání dva roky (1790-92) navštěvovat univerzity v Göttingenu, Halle, Jeně, Erfurtu a Lipsku. Po svém návratu převzal v domácím učilišti katedry církevních dějin a orientálních jazyků. Avšak už následujícího roku – 1793 – byl jmenován mimořádným a roku 1801 řádným profesorem dogmatiky a apologetiky na pražské univerzitě. V roce 1803 byl děkanem Teologické fakulty. Zemřel velmi předčasně 20. června 1804 ve věku 45 let. Další z vědecky činných členů kláštera byl P. Julian Fischer, který roku 1770 napsal *Compendium physicae* a téhož roku *Kompendium theologiae pastoralis*.⁶⁴

V roce 1822 se podařilo opatovi Isidoru Teutschmannovi (1801-1827), poslednímu z Lužice pocházejícímu vyšebrodskému opatovi, konečně osvobození a uvolnění kláštera

⁶² Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S. 108.

⁶³ Tamtéž, s. 109.

⁶⁴ Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S. 108n.

a jeho majetku z vrchnostenské kompetence vévodství krumlovského. K tomuto došlo po vymření Rožmberků v roce 1611 a stále znovu vedlo k nejednotnosti a ke střetům mezi světskou vrchností a klášteřem. Osvobozením obdržel klášter samostatné panství s vlastním vrchnostenským soudnictvím. Tento stav měl ovšem význam jen do zbavení majetku v roce 1848.⁶⁵

V době, kdy vedl klášter opat Isidor Teutschmann a všeobecně pak v 19. století prožíval klášter vědecký rozkvět. Mezi mnoha jmény, která mohou být zmíněna, budou upřednostněna tato dvě: P. Maxmilián Millauer, který sepsal celou řadu teologických a historických děl, přednášel na pražské Univerzitě a byl tam také rektorem magnificem (1834). Z pozdější doby jmenujme zvláště P. Siegfrieda Kühwega, z jehož rukopisné pozůstalosti lze vzpomenout „*Codex diplomaticus monasterii Altovadensis 1259-1844*“; je to v podstatě později Matyášem Pangerlem zveřejněné dílo „*Kniha dokumentů cisterciáckého kláštera Panny Marie ve Vyšším Brodě v Čechách*“.

Z velkých mužů vyšebrodského kláštera 19. století je třeba jmenovat také opata Leopolda Wackarže (1867-1901). Nejen jeho mimořádně dlouhý úřad opata, ale také mimořádné schopnosti a činnosti ho činí největším opatem vyšebrodského kláštera. Jeho čilá stavební činnost, kterou prováděl v klášteři a jeho majetku, především ale v inkorporovaných farnostech měla daleký dosah.⁶⁶ V roce 1859 byla založena rakousko-uherská řádová provincie, která zahrnovala veškeré kláštery monarchie. V letech 1875-1890 byl opat Leopold Wackarž jejím generálním vikářem. V roce 1891 byl ve svých osmdesáti dvou letech zvolen generálním opatem celého cisterciáckého řádu, to znamená také klášterů trapistů, které se během jeho vedení celého řádu konstituovaly jako samostatný řád. Při generální kapitule roku 1900 se úřadu generálního opata zřekl. Když 13. prosince 1901 zemřel, dosáhl, pokud záznamy dostačují, nejvyššího věku mezi vyšebrodskými mnichy, nejdělsího opatského úřadu ze všech opatů kláštera a zároveň jako jediný dosud nejvyšší vážnosti v řádu. Toto poslední se stalo ještě jednou vyšebrodskému knězi Dr. P. Matouši Quatemberovi, který byl v letech 1950-53 generálním opatem cisterciáckého řádu.

Vysvětlení vyšebrodských erbů pochází z roku 1832: jedno pole ze čtyř je určeno právě úřadujícímu opatovi; druhé nese gotické „H“ a znamená Hohenfurth, často s napříč ležícím „A“ spojené pro Altovadum; v třetím poli je burgundská lilie jako vzpomínka na původ Řádu (Citeaux v Burgundsku); ve čtvrtém poli je pětিলistá růže jako odkaz na rod

⁶⁵ NOSCHITZKA, C. L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *Stift Rein 1129-1979, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum*, s. 299n.

⁶⁶ Tamtéž, s. 300.

zakladatelů kláštera (Rožmberků).

Podle údajů schematizmu pozemkového majetku v Čechách z roku 1906 měl tehdy vyšebrodský klášter pozemkový majetek 4 351,72 hektaru. Z toho 697 ha polí, 712 ha luk, 2 886 ha (tedy převažující díl) lesů. Čistý katastrální výnos obnášel 29 656 korun, pozemková daň 7 792 korun. K tomu alodiální statek Komařice u Českých Budějovic s 1 209,56 ha. Z toho 321 ha polí, 147 ha luk, 591 ha lesů. Čistý katastrální výnos činil 17 170 korun, pozemková daň 3 898 korun. Dohromady měl tedy vyšebrodský klášter roku 1906 pozemkový majetek 5 561,28 ha s čistým katastrálním výnosem 46 826 korun při pozemkové dani 11 690 korun.

Když po 1. světové válce provedla Československá republika v německých oblastech tzv. pozemkovou reformu, ztratil klášter část svého majetku. Podle údajů českého schematizmu pro pozemkový majetek v Čechách z roku 1933 vlastnil tehdy vyšebrodský klášter ještě 4 990 ha, tedy přibližně o 571 ha méně než v roce 1906. Za pozornost stojí, že když pozemkovou reformou bylo zkonfiskováno více než 571 ha, klášter v letech 1906 až 1933 nějaký pozemkový majetek dokoupil.⁶⁷

Ke srovnání je udán pozemkový majetek kláštera Osek pod Krušnými horami. Ten vlastnil ve stejné době 3 757 ha, z toho 1 713 ha polí, 288 ha luk a 1 593 ha lesů. Čistý katastrální výnos činil plošně větší pozemky, ale výnosem, především území Vyššího Brodu v důsledku drsného podnebí a málo výnosné půdy, podstatně menší čistý katastrální výnos vzhledem k Oseku.

5.1 Inkorporované fary

Vyšebrodský klášter měl 16 inkorporovaných far:⁶⁸ Vyšší Brod (s vlastním kostelem ve městě), Rožmberk nad Vltavou, Horní Dvořiště, Dolní Dvořiště, Hořice na Šumavě, Rožmitál na Šumavě, Německý Rychnov (dnes Rychnov u Nových Hradů), Horní Stropnice, Omlenice, Kapličky, Boršov nad Vltavou, Střížov, Strýčice, Přední Výtoň, Malšín, Přídolí; dále expozituru Loučovice, jediné průmyslové místo (dvě papírny). Boršov a Střížov ležící u Českých Budějovic, byly převážně české, Strýčice, rovněž u Českých Budějovic převážně německé, ostatní fary byly německé. Především pro duchovní správu českých farností měl klášter vždy také některé české spolubratry ve svém konventu. Daleko převažující díl klášterních kněží ve věku, kdy byli schopni činnosti, byl

⁶⁷ Srov. NOSCHITZKA, C. L. OCist, *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *Stift Rein 1129-1979, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum*, s. 301.

⁶⁸ Tamtéž s. 302.

trvale na farách, nejvíce v blízkosti kláštera, patřících k děkanátu Vyšší Brod. Pro celý konvent nebylo místo ani v konventní budově, ani chórových štalách.⁶⁹

6 Josefinské reformy, rušení klášterů, reforma duchovní správy

Pro usměrňování církevního života zřídil císař Josef II. z duchovních a světských hodnostářů tak zvanou Duchovní dvorskou komisi, která zasahovala do nejnvtnějších záležitostí církve. Zakázala na příklad poutí na vzdálenější poutní místa, starala se o slavení liturgie a vydala k tomu odborné předpisy. Komise paradoxně stanovila, jak dlouho smí trvat mše svatá, předsala druh hudby, počet svící na oltáři a vydala řadu jiných nařízení o bohoslužbách, procesích a jiných úkonech.

6.1 Rušení klášterů

Příkladem velké necitlivosti bylo rušení klášterů bez ohledu na jejich historickou minulost. Josef II. rušil především bohaté kláštery. Mezi prvními v Čechách byl zrušen klášter blahoslavené Anežky v Praze na Františku a klášter svatojiřských benediktinek, jehož abatyši příslušelo korunovat českou královnu. Byly sekularizovány starobylé benediktinské, cisterciácké a premonstrátské kláštery, s nimiž byl spojen významný kus národní historie: klášter na Sázavě, v Kladrubech, ve Zbraslavi, ve Zlaté Koruně, Sedlci a Milevsku. Na Moravě byl zrušen klášter na Velehradě, Hradišti a ještě dalších místech. V Čechách a na Moravě tak zaniklo devadesát osm klášterů, převážně umístěných v budovách velké historické hodnoty. Také klášteru Vyšší Brod hrozilo zrušení. V roce 1786 byl opat Hermann Kurz zbaven svého úřadu a vykázán na klášterní rybářský dvůr. Klášter byl určen k vymření. Počet členů činil šedesát pět, nyní bylo povoleno osmnáct. Bylo zakázáno přijímání noviců. Klášteru byl přidělen jeden chórový mnich jako opat – správce. Majetek kláštera byl částečně rozdělen a pronajmut. Roku 1789 bylo však císařské ustanovení o sesazení opata odvoláno a roku 1790 mu byla opět přiznána všechna práva. Tak unikl klášter, i když s citelnými ztrátami, zrušení. Zůstala ale povinnost dát bezplatně čtyři až pět profesorů pro filosofické učiliště, později německé gymnázium, nebo za každého profesora ročně platit 300 fl, což bylo nejprve po klášteru žádáno. Když bylo v roce 1815 učiliště v klášteře zrušeno, měli být vyučující uvolněni pro

⁶⁹ Srov. NOSCHITZKA, C. L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *1129-1979 Stift Rein, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum*, s. 300nn.

České Budějovice. Tato povinnost odpadla až v první Československé republice. K tomuto rušení docházelo i v jiných zemích.

6.2 Josefinské reformy duchovní správy

Ke změnám docházelo však také k novému uspořádání farností a biskupství. V Čechách bylo nově zřízeno asi dvě stě padesát farností, na Moravě kolem tří set. Olomouckému arcibiskupství bylo podřízeno nově vzniklé biskupství v Brně. Roku 1785 byl uskutečněn dřívější záměr o zřízení biskupství v Českých Budějovicích. „Zdokonalování“ systému farností sledovalo ještě jiné cíle. Tyto měly sloužit nejen duchovní, ale také státní správě. Kněžím připadla povinnost ohlašovat z kazatelen úřední nařízení a vyhlášky⁷⁰, převzali též vedení matrik a seznam mužů, povinných vojenskou službou a jiné úkoly související se státní správou. Za to jim stát platil ročně – odstupňováno dle místa a hodností – 150-600 zlatých. Tak se fary staly jednotkami státní správy. Dostatečný počet kněží, připravených šířit ideály josefinismu, měly vyškolit generální semináře. V nich se především vychovávali státní úředníci, nikoliv horliví duchovní pastýři. Josefinské „úpravy“ v systému přípravy duchovních, se staly vzorem, podle kterého později vystupovaly různé ideologické formace v důmyslném podlamování církevních struktur. Mnoho „reformních úprav“ se uskutečňovalo ještě po smrti Josefa II., postupně ale pozbývaly účinnosti a ztrácely na významu. V podstatě však zůstala zachována správní struktura a mnohá původně s odporem přijatá nařízení, se zachovávala zvykově. Škody hluboce ovlivnily na dlouhou dobu život církve.

Roku 1855 byl uzavřen mezi Rakouskem a Svatým stolcem konkordát a v roce 1868 se škola stala nadkonfesijním zařízením, v němž bylo povoleno pouze dvouhodinové vyučování náboženství podle konfesí.⁷¹

7 Českobudějovická diecéze v letech 1900-2007 a její biskupové

Dvorním dekretem ze dne 5. 12. 1783 o zřízení nového biskupství

⁷⁰ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. Knihovna Setkání 1995, 146 s. Vydání první. ISBN 80-901602-3-9. S. 22.

⁷¹ Srov. KRATOCHVÍL, A. F. *Zavátou stopou - Život a dílo P. Petra*. 1. vyd. Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992, 326 s. ISBN 80-85527-15-4. S. 71–73.

v Českých Budějovicích jmenoval císař Josef II. svobodného pána z Kynastu a Greiffensteinu, hraběte **Jana Prokopa Schaaffgotsche** prvním biskupem této diecéze.

Jan Prokop Schaaffgotsche se narodil v Praze dne 22. 5. 1748. Po studiích ve Vídni dosáhl 17. 2. 1769 hodnosti doktora filozofie. Pokračoval ve studiu teologie a 25. 5. 1771 byl ve Vídni vysvěcen na kněze kardinálem Migazzim.⁷² Dne 30. 5. 1772 se stal sídelním kanovníkem v Hradci Králové, kde krátce zastával úřad generálního vikáře. 15. 1. 1780 byl ustanoven farářem v Mohelnici, téhož roku se stal sídelním kanovníkem olomouckým. Poté co byl císařem jmenován biskupem, pražský arcibiskup Příchovský žádal Svatý stolec o vytvoření nové diecéze. Zřizovací bulu *Cunctis ubique* vydal papež Pius VI. 20. 9. 1785. Farní kostel svatého Mikuláše v Českých Budějovicích se stal chrámem katedrálním a byla při něm zřízena kapitula. Oficiální potvrzení nové diecéze Svatým stolcem, která zaujímala kraje budějovický, táborský, prácheňský a klatovský, je datováno 26. 9. 1785. Biskupské svěcení přijal dne 11. 12. 1785 v Praze z rukou arcibiskupa Příchovského. Dne 26. 2. 1786 byl ve své katedrále slavnostně intronizován.

Svou rezidenci si biskup Schaaffgotsche zřídil v piaristické koleji a piaristé se přemístili do dominikánského kláštera. Tento klášter byl roku 1784 v Českých Budějovicích císařem Josefem II. zrušen. Práce v nové diecézi jistě nebyla snadná v době nejrůznějších reforem a zásahů státu do života církve. Roku 1790 císař Leopold II. zrušil generální semináře. Biskup Schaaffgotsche, aby zajistil dostatek kněžského dorostu, zřídil v Českých Budějovicích v roce 1803 vlastní diecézní seminář, pro který zřídil také knihovnu. Jako bibliofil zřídil biskupskou knihovnu o 6 000 svazcích. Velice se zaměřil na pečlivou výchovu kandidátů kněžství. V diecézi také zavedl čtyřicetihodinovou pobožnost k uctění Nejsvětější Svátosti oltářní.⁷³ Roku 1811 zřídil podpůrný fond pro vdovy a sirotky učitelů základních škol. Zemřel 8. 5. 1813 a byl pohřben⁷⁴ do biskupské hrobky, kterou dal zhotovit na staroměstském hřbitově při severní stěně kostela svatého Jana Křtitele a svatého Prokopa v Českých Budějovicích.

Arnošt Konstantin Růžička byl císařem Františkem I. 15. 6. 1815 po dvouleté sedisvakanci jmenován druhým českobudějovickým biskupem. Pocházel z Tloskova u Neveklova, kde se 21. 12. 1761 narodil. Studoval ve Lvově. Na kněze byl

⁷² Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Nakladatelství Logik s. r. o., Praha 2000, 408 s. ISBN 80-902811-0-9. S. 293.

⁷³ Tamtéž, s.294.

⁷⁴ Srov. *Katalog diecéze českobudějovické L. P. 1996*. Vydalo Biskupství českobudějovické, Biskupská 4, České Budějovice v roce 1996, pro vnitřní potřebu církevních úřadů. Neprodejné! Vydání první, 272 s. ISBN neuvedeno. S. 12.

vysvěcen v Praze 15. 6. 1785. Těšil se přízni císaře Josefa II.⁷⁵ a ještě jako bohoslovec byl jmenován vicerektorem generálního semináře ve Lvově. Po zrušení tohoto semináře žil ve Vídni. V roce 1794 se uprázdnilo místo v českobudějovické katedrální kapitule a Arnošt Konstantin Růžička byl zde jmenován kanovníkem. Od 12. 10. 1797 zastával úřad generálního vikáře a po smrti biskupa Schaffgotsche se stal kapitulním vikářem. Císař František I. jej 18. 6. 1813 jmenoval světícím biskupem a generálním vikářem Lvovského arcibiskupství, ale toto Arnošt Konstantin Růžička nechtěl přijmout, proto ho tedy jmenoval biskupem českobudějovickým a původní jmenování odvolal. Po schválení Svátým stolcem byl 25. 8. 1816 v Praze pražským arcibiskupem Václavem Leopoldem Chlumčanským v kostele svaté Voršily konsekrován na biskupa. V Českých Budějovicích byl intronizován a ujal se řízení diecéze. Doba Růžičkova episkopátu nebyla pro církve příznivá; josefinismus stále omezoval projevy náboženského života.⁷⁶ Spojení s papežem bylo přípustné jen prostřednictvím státu; vliv papeže na vnitřní náboženské poměry byl omezen na nejmenší míru. Kněží a řeholníci se museli řídit instrukcemi, jak a co mají kázat. Kněží buditelé nebyli v oblibě.

Biskup Růžička dával přednost soukromí, nevystupoval rád na veřejnosti. Byl tichý, mírumilovný, pohostinný a štedrý. Věnoval velkou péči kněžskému semináři, který se mu podařilo rozšířit. Mohlo v něm studovat až sto bohoslovců. Zemřel 18. 3. 1845. Pohřben byl v biskupské hrobce na staroměstském hřbitově u kostela svatého Jana Křtitele a svatého Prokopa v Českých Budějovicích. Jeho hrob byl ozdoben sochou dobrého pastýře.

Třetím českobudějovickým biskupem se stal **Josef Ondřej Lindauer**. Narodil se 29. 11. 1784 v Plzni v prosté rodině. Studoval na gymnáziu v Plzni, teologii v Praze, kde byl 15. 8. 1807 vysvěcen na kněze. Působil jako kaplan: v Malešicích, Horšicích, Letinech, děkanem byl v Přešticích a roku 1827 byl jmenován infulovaným arciděkanem v Plzni a od roku 1835 byl ustanoven kanovníkem metropolitní kapituly u svatého Víta v Praze.⁷⁷

Dne 22. 9. 1845 byl císařem Ferdinandem I. jmenován českobudějovickým biskupem. Dne 25. 11. 1845 bylo papežem Řehořem XVI. jmenování potvrzeno a 18. 1. 1846 byl pražským arcibiskupem Schrenkem⁷⁸ v katedrále svatého Víta konsekrován na biskupa a 2. 2. 1846 intronizován v katedrále svatého Mikuláše v Českých Budějovicích.

⁷⁵ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 28.

⁷⁶ Srov. BUBEN., M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, s. 282.

⁷⁷ Srov. *Katalog diecéze českobudějovické L. P. 1996*, neměnná část, s. 12.

⁷⁸ Tamtéž, s. 13.

Veřejnosti se biskup Lindauer jevil jako člověk nepřístupný a strohý.⁷⁹ Byl však velmi pracovitý a pilný, dovedl se rázně zastat práv církve. V roce 1848 mu pražská univerzita udělila titul ThDr.h.c. Jeho dílem bylo uvedení sester z Kongregace svatého Karla Boromejského do městské nemocnice v Českých Budějovicích v roce 1849. Tyto sestry horlivě podporoval a nemocnici, kde působily, odkázal skoro všechno své jmění. V biskupském úřadě setrval pouhých pět let. Zemřel 4. 6. 1850. Pohřben je podle svého přání v obyčejném hrobě mezi věřícími na staroměstském hřbitově v Českých Budějovicích.

ThDr. **Jan Valerián Jirsík** se stal čtvrtým českobudějovickým biskupem. (Nedopatřením duchovního správce bylo změněno jeho původní jméno – Jan Viktorin Jiřík.)⁸⁰

Narodil se v Kácově 19. 6. 1798. V Německém, dnes Havlíčkově Brodě vystudoval gymnázium, v Litomyšli filozofii a v Praze teologii. Po kněžském svěcení 28. 12. 1820 působil jako kaplan v Cítově a v Roudnici nad Labem a od roku 1827 jako zámecký kaplan v Jezeří v severních Čechách. Aby mohl pomáhat rodičům, podal roku 1832 žádost o faru v Minicích u Velvar, kde působil do roku 1846. Osvědčil se jako vzorný duchovní správce, kazatel a spisovatel. V několika náboženských spisech věnoval pozornost evangelíkům, protože v osadách, kde působil, jich byl větší počet. Zejména „Populární dogmatika“ se dočkala čtyř vydání a byla přeložena do chorvatštiny a němčiny.

Dne 26. 3. 1846 odešel do Prahy, stal se kanovníkem metropolitní kapituly a vyhledávaným kazatelem u svatého Víta. Všestranná a úspěšná Jirsíkova činnost dávala tušit vyšší poslání. Arcibiskup kardinál Schwarzenberg to vyjádřil slovy: „*Mám perlu vzácnou v kapitole své, ale bojím se, že brzo o ni přijdu.*“⁸¹

V roce 1848 byl promován doktorem teologie. Dne 25. 3. 1851 byl císařem Františkem Josefem I. jmenován českobudějovickým biskupem. Papež Pius IX. jmenování 5. 9. 1851 potvrdil a Jan Valerián Jirsík 19. 10. 1851 přijal od pražského arcibiskupa Schwarzeberga v katedrále svatého Víta biskupské svěcení. Dne 24. 10. 1851 se vydal do Českých Budějovic, kam přijel před půlnocí nikým neočekávan. Všichni na biskupství spali. Biskup Jirsík musel budít! A jak to úsměvně poznamenává Jaroslav Kadlec ve své knize *Českobudějovická diecéze* – „*Ano, přišel buditel!*“⁸² Muž plný životní síly, který zahájil v dějinách českobudějovické diecéze novou éru.

⁷⁹ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 30.

⁸⁰ Tamtéž, s. 31.

⁸¹ Srov. tamtéž, s. 32.

⁸² Tamtéž.

Dne 1. 11. 1851 byl biskup Jirsík v katedrále svatého Mikuláše v Českých Budějovicích intronizován.⁸³

Velkou pozornost věnoval biskup Jirsík kněžskému dorostu a kléru. Dne 22. 10. 1853 založil – v duchu Tridentina – studentský seminář, aby v něm byl vychováván kněžský dorost. Pravidelně navštěvoval bohoslovce v semináři a zajistil jim odborný profesorský sbor. Upevňoval kázeň a církevního ducha kněžstva zavedením exercicií a pastorálních konferencí. V letech 1863, 1872 a 1875 svolal diecézní synody. Kněžstvo sdružoval v duchovních spolcích a o kněze pečoval i po stránce hmotné, když založil podpůrný fond u svatého Mikuláše pro chudé a nemocné kněze. Napsal padesát pastýřských listů, věnovaným otázkám náboženského života. 20. 3. 1858 byl přijat papežem Piem IX. a 16. dubna 1858 byl Svatým otcem jmenován papežským domácím prelátem a asistentem papežského trůnu. Vynikal i v oblastech politiky, školství a charity. V roce 1869 se účastnil jednání I. vatikánského koncilu. O správnosti vyhlášení dogmatu o papežské neomylnosti měl pochybnosti,⁸⁴ obával se také, že jeho vyhlášení vyvolá v diecézi útoky proti církvi. Když se ale většina sněmu vyjádřila pro vyhlášení dogmatu, byl jedním z prvních biskupů, který ho ve své diecézi vyhlásil. Největším činem biskupa Jirsíka v oboru školství bylo založení českého gymnázia. V Českých Budějovicích existovalo dosud jen gymnázium německé, v němž museli studovat i čeští studenti. České gymnázium bylo otevřeno v roce 1868. Až do roku 1871 biskup Jirsík gymnázium osobně financoval, poté přešlo do státní správy. Diecézní ústav pro hluchoněmé, založený biskupem Jirsíkem roku 1871, byl výrazem jeho velké lidumilnosti. V ústavu působily Školské sestry, které biskup Jirsík povolal do Českých Budějovic a které zde zřídily první českou dívčí školu u svatého Josefa.

Dne 7. 2. 1883 zasáhla biskupa Jirsíka mozková příhoda a dne 23. 2. 1883 biskup zemřel. Pohřben byl v biskupské hrobce na staroměstském hřbitově při kostele svatého Jana Křtitele a svatého Prokopa jako poslední z českobudějovických biskupů. Pohřbu se zúčastnil také kardinál Schwarzenberg.

Dalším českobudějovickým biskupem byl po Jirsíkově smrti jmenován dne 21. 5. 1883 světící biskup pražský, ThDr. Karel František Průcha. Tento však na své jmenování ze zdravotních důvodů ještě před papežským potvrzením 1. 8. 1883 rezignoval.⁸⁵

Pátým českobudějovickým biskupem se stal **František de Paula hrabě Schönborn.**

⁸³ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, s. 159.

⁸⁴ Srov. tamtéž.

⁸⁵ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 35.

Narodil se 24. 1. 1844 v Praze. Po maturitě na gymnáziu v roce 1863 se zapsal na Právnickou fakultu pražské univerzity. Když v roce 1866 vypukla prusko-rakouská válka, bojoval jako záložní poručík dragounského pluku a v bitvě u Náchoda byl zraněn. Studia práv dokončil roku 1868 a rozhodl se studovat teologii v Innsbruku. Dne 12. 8. 1873 byl posvěcen na kněze.⁸⁶ Odešel studovat do Říma a zde v roce 1875 na papežské Gregoriánské univerzitě dosáhl doktorátu teologie. Vrátil se do vlasti a čtyři roky působil jako kaplan v Plané u Mariánských Lázní. V roce 1879 se stal vicerektorem pražského arcibiskupského semináře a roku 1883 jeho rektorem. Dne 22. 8. 1883 byl císařem Františkem Josefem I. jmenován biskupem v Českých Budějovicích. Papež Lev XIII. nominaci potvrdil dne 28. 9. 1883 svým breve. Dne 18. 11. 1883 přijal hrabě Schönborn biskupské svěcení z rukou Bedřicha kardinála Schwarzenberga, královéhradeckého biskupa Haise⁸⁷ a litoměřického biskupa Schöbela v seminárním kostele svatého Salvátora v Praze. V Českých Budějovicích v katedrále svatého Mikuláše byl slavnostně intronizován 25. 11. téhož roku. Ve svém prvním pastýřském listě se obrací ke kněžím s výzvou k horlivé modlitbě a ke svědomitému plnění kněžských povinností.

Biskup Schönborn se zasloužil o otevření české koleje v Římě, které se uskutečnilo 4. 11. 1884 na přání papeže. Také přispěl roku 1885 ke zřízení koleje redemptoristů v bývalém českobudějovickém klášteře dominikánů. Dne 21. 5. 1885 jej císař František Josef jmenoval pražským arcibiskupem. Papež Lev XIII. jmenování potvrdil 27. 7. 1885. Slavnostní intronizace v katedrále svatého Víta se konala 15. 8. 1885.

Biskup Schönborn zemřel při jedné ze svých vizitačních cest v Sokolově 25. 6. 1895. Pohřben byl ve svatovítské katedrále v Praze.⁸⁸

Po odchodu biskupa Schönborna 21. 5. 1885 do Prahy, jmenoval zanedlouho - 7. července 1885 - císař František Josef I. nového, českobudějovického biskupa. Stal se jím dosavadní profesor zdejšího semináře **ThDr. Martin Josef Říha**. Byl to první rodák českobudějovické diecéze, jemuž se dostalo biskupské hodnosti.

Narodil se v Oslově u Písku 11. 11. 1839. Po studiích na gymnáziu v Písku studoval teologii v Českých Budějovicích, kde byl 27. 7. 1862 biskupem Jirsíkem vysvěcen na kněze. Krátce působil jako kaplan v Kovářově u Milevska, ale již v roce 1864 byl poslán na další studia do Vídně. Tam dosáhl roku 1869 hodnosti doktora teologie. Po návratu do

⁸⁶ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 36.

⁸⁷ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*, s. 301.

⁸⁸ Srov. *Katalog diecéze českobudějovické L. P. 1996*, neměnná část, s. 13.

diecéze působil v kostele svaté Anny v Českých Budějovicích jako český kazatel.⁸⁹ V roce 1871 převzal katedru Morální teologie v Diecézním teologickém ústavu po profesoru Josefu Haisovi. Po císařském jmenování ThDr. Martina Josefa Říhy biskupem papež Lev XIII. jeho jmenování 27. 7. 1885 potvrdil. Dne 6. 9. tohoto roku byl pražským arcibiskupem Schönbornem v Českých Budějovicích posvěcen a zároveň intronizován.

Biskupského úřadu se ujal s bázní před odpovědností. Ve svém prvním pastýřském listu se vyznává: „*Až dosaváde pracoval jsem v ústraní, v tichém klidu, konal jsem vůli cizí..., nyní však spravovati mám četné kněžstvo a býti vůdcem velikých zástupů v Kristově království viditelném... Neoddávám se však přílišné bázni, neboť mám pevnou důvěru v Boha, jenž mne obdivuhodným způsobem k biskupskému úřadu povolal...*“⁹⁰ Důvěra v Boží pomoc ho opravdu nezklamala, s touto pomocí a velkou zbožností a horlivostí udržoval v kněžstvu i lidu duchovní odkaz velkého biskupa Jirsíka. Za jeho působení vznikly v letech 1887 a 1888 diecézní kongregace Bratří Nejsvětější svátosti a Sester Nejsvětější svátosti.⁹¹ Bratři Nejsvětější svátosti si zřídili rezidenci ve Svatém Kameni u Rychnova nad Malší a v roce 1906 také rezidenci v Písku. Z podnětu biskupa Říhy došlo také ke stavbě nových kostelů v Českých Budějovicích – vznikl kostel Panny Marie Růžencové, který byl posvěcen 7. 10. 1900 a kostel Nejsvětějšího Srdce Páně⁹² – tento posvěcen 26. 6. 1904. Velkým přáním biskupa Říhy bylo postavení nové katedrály, zasvěcené rodáku diecéze svatému Janu Nepomuckému.

Za svého působení v diecézi byl biskup Říha jmenován čestným občanem několika jihočeských měst. Zemřel 7. 2. 1907, pohřben na hřbitově u svaté Otýlie uprostřed kněží své diecéze.

V pořadí sedmým českobudějovickým biskupem se stal **Josef Antonín Hůlka**, kterého jmenoval císař František Josef I. 4. 12. 1907. Papežem Piem X. byl potvrzen téhož roku. Biskupské svěcení přijal a současně intronizován byl 6. 1. 1908. Biskup Antonín Hůlka se narodil 10. 2. 1851 ve Velenovech na Klatovsku v rolnické rodině. Gymnázium studoval v Klatovech a po studiu se dal zapsat na Právnickou fakultu v Praze. Brzy však tato studia ukončil a vstoupil v Českých Budějovicích do kněžského semináře. Dne 18. 7. 1875 byl biskupem vysvěcen na kněze. Po kaplanském působení v Blatné, Soběslavi a ve Chvalšínách sloužil devět roků v mariánském poutním místě u Svatého Kamene u Rychnova nad Malší. Z tohoto poutního místa byl roku 1889

⁸⁹ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. S. 283.

⁹⁰ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*, s. 37.

⁹¹ Srov. tamtéž.

⁹² Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. S. 283.

ustanoven spirituálem kněžského semináře.

Roku 1893 byl jmenován konzistorním kancléřem, 1898 se stal čestným kanovníkem v Českých Budějovicích a roku 1900 sídelním kanovníkem katedrální kapituly. V letech 1904-1907 byl generálním vikářem svého předchůdce biskupa Říhy a v době od 7. 2. – 16. 12. 1907 byl kapitulním vikářem.

Také biskupu Hůlkovi velmi ležela na srdci vnitřní obroda diecéze. K tomu směřovala IV. diecézní synoda, kterou uspořádal 28. 7 - 1 .8. 1913. Svou pozornost obrátil k svému nejbližšímu okolí – nechal provést generální opravu katedrály, která byla jím roku 1912 konsekrována. Jeho předchůdce si přál postavit novou katedrálu. Biskup Hůlka nechal postavit na tehdejší Lineckém předměstí pseudorománský kostel zasvěcený svatému Janu Nepomuskému.⁹³ Za svého biskupského působení Josef Antonín Hůlka dvakrát navštívil papeže Pia X. *ad limina*⁹⁴ a podal mu podrobnou zprávu o stavu své diecéze. Byl činný i literárně; jeho pastýřské listy jsou psány ve formě katechetických kázání. Biskup Hůlka byl muž hluboké skálopevné víry a upřímné zbožnosti. „*Deus providebit*“ – toto heslo nesl ordinariátní list po celou dobu jeho episkopátu. Byl štědrý k chudým, nemocným a sirotkům, celý svůj majetek odkázal na dobročinné účely. Až do své smrti působil jako katecheta v sirotčinci.⁹⁵

Náboženského rozvratu nebyla ušetřena ani českobudějovická diecéze a to ztížilo poslední rok života biskupa Hůlky. Zemřel 10. 2. 1920, v den svých narozenin. Pochován byl také na českobudějovickém hřbitově u svaté Otýlie vedle hrobu Josefa Říhy.

Českobudějovická diecéze neměla po smrti biskupa Hůlky po dobu deseti měsíců svého pastýře. Dne 16. 12. 1920 se jím po jmenování papežem Benediktem XV. stává osmým biskupem českobudějovickým ThDr.h.c. **Šimon Bárta**. Jako oba jeho předchůdci je také on Jihočechem.

Narodil se v Žimuticích u Týna nad Vltavou 27. 10. 1864. Studoval na gymnáziu v Českých Budějovicích a po maturitě odešel do Říma jako jeden z prvních žáků české koleje. V Římě byl také 16. 3. 1889 vysvěcen na kněze. Stal se kaplanem v Sedlici u Blatné. V roce 1891 byl ustanoven prefektem biskupského semináře. Roku 1893 odešel do Pelhřimova, kde byl katechetou do roku 1908. Toho roku začal vyučovat na českém gymnáziu v Českých Budějovicích. V době, kdy vyučoval, se zabýval také literární činností. Zabýval se otázkami náboženské a mravní výchovy na našich školách. Svě

⁹³ Srov. Jaroslav Kadlec zmiňuje, že byli biskupem Hůlkou do něho uvedeni bratři dominikáni.

KADLEC, J *Českobudějovická diecéze*. s. 38.

⁹⁴ Srov. BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. S. 113.

⁹⁵ Srov. KADLEC, J *Českobudějovická diecéze*. S. 38.

znalosti italštiny užil v překládání homiletických děl Agostina da Montefeltro a Segneriho.

Po papežském jmenování přijal Šimon Bárta 2. 2. 1921 biskupské svěcení ve své katedrále z rukou pražského arcibiskupa Kordače a spolusvětitelů biskupů J. Grosse a J. Sedláka a současně byl intronizován. Během této slavnosti došlo k bolestné události: příslušníci nově vzniklé církve československé zabírali seminární kostel svaté Anny. Byla to jistě pohnutá atmosféra pro zahájení biskupského působení. Ve svém prvním pastýřském listě, který nese datum biskupského svěcení, napsal: „*V Boha tedy skládaje všechnu svou naději a v jeho pomoc důvěřuje, ujímám se řízení diecéze sobě svěřené a osvědčuji slavnostně před vámi, že chci být dobrým katolickým biskupem, že jediným mým cílem bude čest a sláva Boží a spása nesmrtelných duší. Zájmy Boží jsou též zájmy moje a za ty jsem hotov ke všem obětem.*“⁹⁶ Tento vytčený program nebylo jistě snadné uskutečňovat. Církev musela namáhavě bojovat o svá práva. Řada kněží i laiků ji opustila. Biskup Bárta neklesal na mysli. Podle přání papeže Pia XI. vzorně vybudoval ve své diecézi Katolickou akci. V roce 1927 se uskutečnil v Českých Budějovicích mohutný eucharistický sjezd. Za jeho působení přišli v roce 1934 do Klokot u Tábora Těšitelé Božského Srdce Páně z Gethseman, roku 1935 byl v Českých Velenicích postaven kostel blahoslavené Anežky České. Těšitelé Božského Srdce Páně z Gethseman přišli také roku 1936 do Suchého Vrbného u Českých Budějovic. Na českobudějovickém předměstí ve Čtyřech Dvorech byl v roce 1939 postaven kostel svatého Vojtěcha pro bratry řádu svatého Františka.

V posledních letech svého života začal biskup Bárta churavět. Ve správě diecéze jej podporoval kanovník kancléř Msgr. Jan Cais a biskupské funkce za něho vykonávali pražští světící biskupové A. Eltschkner a J. Remiger. Prospěch diecéze byl biskupu Bártovi nade všechno. Dostal-li příznivou zprávu z duchovní správy, s uspokojením opakoval: „*U nás v jižních Čechách, díky Bohu, je ještě plně zachováno depositum fidei.*“⁹⁷

Po mnichovském diktátu musel biskup Bárta pro 134 odloučených farností zřídit generální vikariát ve Vyšším Brodě. Generálním vikářem byl opat Tecelin Jaksch a po něm Dr. Dominik Kaindl. Ale 1. 10. 1939 byly tyto farnosti odtrženy od diecéze a pohraniční části byly připojeny k diecézím: řezenské, pasovské, linecké a k diecézi St. Pölten. Ke zcelení diecéze došlo roku 1945, toho se však již biskup Bárta nedožil.

⁹⁶ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. S. 39.

⁹⁷ Tamtéž, s. 40.

Zemřel 2. 5. 1940, pohřben mezi kněžskými hroby na hřbitově u svaté Otýlie.

Po smrti biskupa Šimona Bárty zůstal biskupský stolec sedm let neobsazen. Diecézi spravoval kapitulní vikář Msgre. Jan Cais do podzimu roku 1944. Na podzim roku 1944 byl gestapem zatčen. Do května roku 1945 převzal správu diecéze kapitulní probošt Msgre. Karel Boček. Od května roku 1945 převzal správu diecéze opět kapitulní vikář Msgre. Jan Cais.

Dne 25. června 1947 jmenoval papež Pius XII. biskupem v Českých Budějovicích ThDr. **Josefa Hloucha**. Ten se narodil 26. 3. 1902 v Lipníku u Třebíče v rodině zemědělce. Vystudoval arcibiskupské gymnázium v Kroměříži a teologii v Olomouci, kde byl 5. 7. 1926 vysvěcen na kněze. Od studentských let jej provázela láska k Nejsvětější svátosti a k Panně Marii, která ho neopustila.⁹⁸

Krátce působil jako kooperátor ve Spálově, pak by přemístěn do Kladek u Prostějova, dále jako administrátor do Jesenice. Poté odešel do Brantic u Krnova. Dne 1. 9. 1928 se stal expositou na olomouckém předměstí v Horolanech,⁹⁹ kde získal mnoho zkušeností v oblasti pastorační praxe. Zde čerpal látku k pastoračním úvahám o odpadu od církve a o návratu do ní. Svým nevšedním nadáním ve vedení duší upozornil na sebe profesorský sbor Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty olomoucké, který jej povolal v roce 1934 k habilitaci a přijal jej jako profesora pastorální teologie – roku 1945. Doktor Hlouch byl znalcem lidské duše. Svými promluvami dovedl upoutat dělníky i inteligenci.

Po papežském jmenování přijal ThDr. Hlouch 15. 8. 1947 v olomoucké katedrále svatého Václava biskupské svěcení z rukou apoštolského internuncia arcibiskupa Xaveria Rittera, pražského arcibiskupa Josefa Berana a olomouckého světícího biskupa S. Zely. Dne 7. 9. 1947 byl slavnostně intronizován v Českých Budějovicích. Svým kázáním při své intronizaci si rázem získal srdce diecezánů, kteří poznali, že nový biskup k nim přichází s láskou. Biskup Hlouch se brzy vžil do poměrů rozsáhlé diecéze a brzy bylo zřejmé, že se v ní probouzí nový život.¹⁰⁰ Získával si srdce lidí věřících i nevěřících, navštěvoval školy, továrny, koncertní sítě, fotbalové stadiony – to vše k velké nelibosti církevního tajemníka.

Po odsunu německého obyvatelstva v roce 1945 zanikly některé farnosti, a to si vyžádalo novou organizaci diecéze. Ta byla nově rozdělena na vikariát generální – města: České Budějovice, Český Krumlov, Domažlice, Jindřichův Hradec, Klatovy, Písek a Tábor a dvanáct vikariátů venkovských, odpovídajících hranicím politických okresů.

⁹⁸ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. S. 42.

⁹⁹ BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. S. 110.

¹⁰⁰ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. S. 42.

Nástup komunistického režimu brzy znemožnil biskupu Hlouchovi vykonávat pastýřskou funkci. V roce 1950, po slavnosti Božího Těla, byl internován ve své rezidenci. Dne 2. 3. 1952 byl zatčen a bez soudu vyhoštěn mimo diecézi.

Po osmnácti letech, dne 9. 6. 1968, se mohl biskup Hlouch znovu ujmout úřadu. Pracoval s velkou horlivostí. V kostele Nejsvětějšího Srdce Páně zavedl stálý výstav Nejsvětější svátosti oltářní. S pomocí věřících opravil katedrální kostel¹⁰¹ svatého Mikuláše a podle nových liturgických předpisů II. vatikánského koncilu upravil chrámový prostor – v letech 1969-1971. Biskup Hlouch vydal „Minutěnku“, sbírku krásných rozjímání na každý den, kterou napsal v roce 1964 za své internace v Koclířově. Z jeho literární činnosti jsou nejznámější spisy: „Problém odpadu od církve“ v roce 1937 a „Konverze a konvertité“ z roku 1940.

Tlak státní moci a častá silně nepřijemná jednání s představiteli tehdejší státní správy poškodily biskupu Hlouchovi zdraví. Dne 10. 6. 1972 biskup Hlouch umírá. Velikost jeho lásky ukazují poslední slova závěti: „... všem žehnám, všechny vás v srdci na věčnost nesu...“¹⁰²

Biskup Hlouch byl pohřben na českobudějovickém hřbitově u svaté Otýlie.

Po smrti otce biskupa Josefa Hloucha vedl osiřelou diecézi jako kapitulní vikář kanovník Miloslav Trdla. Po jeho smrti 7. 1. 1974 spravoval diecézi do konce března 1990 kapitulní vikář kanovník Josef Kavale.

Po jmenování papežem Janem Pavlem II. dne 14. 2. 1990 přijal 31. března 1990 v českobudějovické katedrále biskupské svěcení **PhDr. Miloslav Vlk**. Světitelem byl pražský světící biskup Dr. Antonín Liška. Spolusvětitelé byli biskup ze St. Pöltenu Franz Žak, linecký biskup Maxmilián Eichern a pasovský biskup Franz Eder.

Biskup Vlk se narodil 17. 5. 1932 v Líšnici u Milevska. Po maturitě na Jirsíkově gymnáziu v Českých Budějovicích v roce 1952 chtěl pokračovat ve studiu teologie. Diecézní semináře však byly zrušeny. Do jediného, státem zřízeného semináře v Litoměřicích, nedoporučovali biskupové vstupovat. Z politických důvodů nepřicházelo v úvahu ani přihlášení se na jinou vysokou školu. Začal tedy pracovat v továrně Motor Union jako nevyučený dělník na soustruhu, později jako pomocný dělník ve slévárně. V letech 1953-1955 absolvoval základní vojenskou službu. Po ní, v době částečného politického uvolnění, byl přijat na Filozofickou fakultu University Karlovy –

¹⁰¹ KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. S. 43.

¹⁰² WEIS, M. *Výročí úmrtí biskupa Dr. Josefa Hloucha*. Magazín Setkání. Vydává z pověření českobudějovického biskupství Sdružení svatého Jana Neumanna v Č. Budějovicích 2/2002, 6 s. ISSN 1212-8074. S. 5.

obor archivnictví – 1955-1960. Svou diplomovou práci věnoval paleografickému rozboru Jenského kodexu a získal doktorát filozofie. Asi do roku 1964 pracoval jako archivář, nejprve v Okresním archivu v Třeboni, Jindřichově Hradci, a později se stal ředitelem Okresního a městského archivu v Českých Budějovicích. V té době publikoval v různých časopisech řadu odborných článků a studií.

Když po poradě s internovaným českobudějovickým biskupem Hlouchem oznámil své rozhodnutí vstoupit na Cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Litoměřicích, vzbudil pozornost úřadů. Teologické studium zakončil v roce 1968 a 23. 6. 1968 byl biskupem Hlouchem vysvěcen na kněze – jako první novokněz po návratu biskupa z internace. Stal se jeho ceremoniářem a biskupským sekretářem, ale na nátlak StB musel odejít z této funkce. Od 1. 7. 1971 do 1. 10. 1978, kdy mu byl odňat státní souhlas k výkonu duchovní správy, byl postupně administrátorem farností Lažiště, Záblatí na Šumavě, Starý Rožmitál pod Třemšínem a administrátorem *ex currendo* farností Bohumín a Drahenice v okrese Příbram. Důvodem k odnětí státního souhlasu byla práce s mládeží a jeho všeobecná obliba.

Pracoval v Rožmitále ve firmě Kovostar. Ještě v roce 1978 odešel do Prahy, kde u firmy Úklid pracoval jako čistič výloh a myč oken, a to až do roku 1986. Toto místo musel ze zdravotních důvodů opustit a nastoupil jako archivář Státní banky československé v Praze. Tajně kněžsky působil v malých skupinkách věřících.

Dne 1. 1. 1989 mu byl vrácen státní souhlas a na zkušební dobu jednoho roku mohl působit jako kněz ve farnostech Žihobce a Bukovník na Klatovsku. Od 1. 9. 1989 byl ustanoven farářem farností Čachrov, Běšiny, Javorná a Železná Ruda a od 1. 10. ještě farnosti Strážov.¹⁰³ Spolu s českými poutníky se také zúčastnil v listopadu 1989 poutě do Říma, kde papež Jan Pavel II. svatořečil Anežku Českou.

Ve své biskupské funkci uvedl biskup Vlk do života institut trvalých jáhnů, který byl ustanoven již II. vatikánským koncilem, ale v naší republice nemohl kvůli totalitnímu režimu být uveden do praxe. Dne 14. 7. 1990 byli biskupem Vlkem v katedrále v Českých Budějovicích vysvěceni první dva ženatí jáhni, později další. Založil také kurzy dálkového studia pro budoucí katechety a katechetky, jáhny a pomocníky ve farnostech. V Českých Budějovicích zřídil biskup Vlk biskupské gymnázium listinou z 23. 10. 1990 s platností od 1. 11. 1990. Založil také diecézní časopis Setkání, který měl informovat věřící o životě diecéze. Biskup Vlk zřídil novou farnost

¹⁰³ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. S 43.

v Českých Budějovicích – Čtyřech Dvorech – 5. 7. 1990. Farním kostelem se stal bývalý františkánský kostel svatého Vojtěcha. Duchovní správou v něm pověřil salesiány. V této městské čtvrti vznikla tři velká sídliště a zřízení farnosti bylo potřebné, stejně jako uvedení salesiánů, kteří dobře působí mezi mládeží, což je jejich poslání.

Také diecézní kongregace Bratří Nejsvětější svátosti se vrátila do svého kláštera u kostela Panny Marie Růžencové v Českých Budějovicích. Z podnětu biskupa Vlka byla ustavena 17. 1. 1991 Společnost Jana Valeriána Jirsíka, která byla 30. 1. 1991 zaregistrována Ministerstvem vnitra.

Biskup Miloslav Vlk byl 27. 3. 1991 jmenován arcibiskupem pražským. Stalo se tak po rezignaci arcibiskupa Františka Tomáška přijaté papežem Janem Pavlem II. Nového úřadu se Miloslav Vlk ujal 1. 6. 1991. Dne 26. 11. 1994 byl arcibiskup Miloslav Vlk jmenován kardinálem. Heslo biskupa Miloslava Vlka „*Aby všichni byli jedno*“ se stalo součástí jeho biskupského znaku. Toto heslo nese i jeho arcibiskupský znak.

Dne 3. 6. 1991 zvolil sbor konzultorů dosavadního generálního vikáře P. Václava Dvořáka administrátorem českobudějovické diecéze.¹⁰⁴

S účinností od 28. 9. 1991 byla v Českých Budějovicích založena Jihočeská univerzita. Vznikla sloučením Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích a Agronomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Praze se sídlem v Českých Budějovicích. Dne 8. 11. 1991, po schválení Akademickým senátem Jihočeské univerzity, přibýly další fakulty: Biologická, Teologická a Zdravotně sociální. 1. 9. 1994 ještě Fakulta managementu.¹⁰⁵

Teologická fakulta měla na co navazovat. V Českých Budějovicích existovalo Filozoficko-teologické učiliště od roku 1804, roku 1950 bylo však komunistickým režimem zrušeno. V roce 1990 připravoval biskup Vlk založení Biskupského gymnázia v Českých Budějovicích. Zřízením Teologické fakulty nechtěl konkurovat Praze, a tak se mu do tohoto díla příliš nechtělo. Polistopadová situace ale jasně ukazovala potřebu odborně teologicky vzdělaných laických pracovníků, katechetů, pastoračních asistentů i diákonů (jáhnů). To přimělo pana biskupa k souhlasu k založení této fakulty. Veškerou práci spojenou se zakládáním fakulty přenechal však svému generálnímu vikáři Václavu Dvořákovi a právníkovi biskupství JUDr. Miroslavu Haškovi. (Generální vikář Václav Dvořák měl velké zkušenosti se školením a obecnou přípravou kněží, jáhnů a pomocníků v církvi z let totality.) Pomoc a podporu přislíbily

¹⁰⁴ Srov. KADLEC, J, *Českobudějovická diecéze*. S 44.

¹⁰⁵ Srov. *Jihočeská univerzita a spolupracující ústavy Akademie věd České republiky*. Vydala Jihočeská univerzita: 1995, první vydání. ISBN 80-7040-136-2.

Katolické teologické fakulty Pasově. a v Linci. Bylo samozřejmě nutné překonat mnoho překážek, protože na mnoha místech byli ještě úředníci z doby minulého totalitního režimu. Bylo třeba řešit právní nejasnosti, studovat nové výnosy, zajistit budovy pro novou fakultu, byty pro vyučující... Podařilo se! Prvním děkanem Teologické fakulty se stal doc. ThDr. Karel Flossmann, který také vyučoval biblické vědy. (V letech 1970-1984 pracoval na Českém ekumenickém překladu Bible.)¹⁰⁶

Po pěti měsících uprázdněného biskupského stolce byl 28. 8. 1991 jmenován světící biskup pražský ThDr. **Antonín Liška** českobudějovickým biskupem. Úřadu se ujal 9. 11. 1991.

Narodil se v Bohumilicích v českobudějovické diecézi 17. 9. 1924. Studoval na gymnáziu redemptoristů v Libějovicích u Vodňan a stal se členem této kongregace (sliby složil 15. 8. 1944). Po maturitě v roce 1946 nastoupil na řádové teologické učiliště v Obořišti a zahájil studia na Teologické fakultě University Karlovy v Praze. Po násilném zrušení klášterů v roce 1950 prožil nucené soustředění řeholníků v Králíkách a po dobu tři a půl roku u oddílu PTP na středním Slovensku. Dne 22. 9. 1951 byl tajně vysvěcen na kněze pražským světícím biskupem Karlem Matouškem. Do roku 1954 pracoval v civilním zaměstnáních: u rodičů v zemědělství, jako dělník v továrně OPK Vimperk, Koh-i-noor... V letech 1968-1971 dokončil oficiálně studia na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích. V českobudějovické diecézi nedostal státní souhlas k působení v duchovní správě. Odešel proto do pražské arcidiecéze. V květnu 1971 byl ustanoven farářem v Poříčí nad Sázavou, ve Vranově a v Kozmicích u Benešova. Roku 1975 po složení rigorózních zkoušek získal doktorát teologie. Podílel se na ekumenickém překladu Písma svatého. Dne 1. 5. 1987 byl ustanoven kanovníkem vždy věrné metropolitní kapituly u svatého Víta v Praze. Téhož roku byl jmenován oficiálem interdiecézního církevního soudu pro české diecéze. Dne 19. 5. 1988 byl papežem Janem Pavlem II. jmenován titulárním biskupem vergenským a určen jako světící biskup pro pražskou arcidiecézi. Biskupské svěcení přijal v katedrále svatého Víta v Praze 11. 6. 1988. Světiteli byli František kardinál Tomášek, arcibiskup pražský, jeho pomocný biskup Kajetán Matoušek a Francesco Colasuonno, papežský nuncius se zvláštním posláním. Od 23. 1. do 27. 3. 1991 zastával funkci druhého generálního vikáře pražské arcidiecéze.

Je třeba zmínit, že po více jak dvou stoletích trvání českobudějovické diecéze došlo

¹⁰⁶ Srov. DVOŘÁK, V. *Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity, Studie Teologické fakulty Jihočeské univerzity*, svazek 18, vydala Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, vydání první, České Budějovice 2001, 117 s. ISBN 80-7040-491-4. S. 19n.

roku 1993 ke změně jejích hranic. Dekretem kongregace pro biskupy z 31. 5. 1993 byla zřízena nová plzeňská diecéze, do které byly z českobudějovické diecéze přeřazeny všechny farnosti vikariátu Domažlice a část farností vikariátu Klatovy a Nepomuk. Zároveň byly upraveny hranice s diecézí královéhradeckou a arcidiecézí pražskou. Z pražské arcidiecéze byly do diecéze českobudějovické přeřazeny farnosti Třebsko, Slivice-Milín, Pečice, Smolotely-Maková, Klučenice, Střeziměř a Vrcholtovice. Z českobudějovické diecéze byla přeřazena do pražské arcidiecéze farnost Kamberk. Z královéhradecké diecéze přešly do českobudějovické diecéze farnosti Lukavec, Vyklantice, Košetice a Křešín v okrese Pelhřimov a na Jihlavsku Větrný Jeníkov, Branišov, Smrčná, Dušejov a Vyskytná nad Jihlavou.¹⁰⁷

Biskup Liška zřídil 1. 12. 1995 novou farnost svatých Cyrila a Metoděje České Budějovice – Suché Vrbné.¹⁰⁸ Zahrnuje i tu část Suchého Vrbného, která ležela na katastru Českých Budějovic a patřila do farnosti u svatého Mikuláše. Z iniciativy a dlouholeté snahy otce biskupa Lišky vznikl Kněžský domov přestavbou bývalého kláštera Kongregace bratří těšitelů z Gethseman, v Suchém Vrbném, v těsném sousedství kostela svatých Cyrila a Metoděje. Dne 24. 4. 2000 instaloval biskup nové kanovníky českobudějovické katedrály. K dosavadním kanovníkům – Msgr. Josefu Kavalemu a P. Františku Lálovi přibyli: biskupský vikář prelát Msgr. Václav Dvořák, jindřichohradecký probošt P. Václav Habart (prozatímní generální vikář), P. František Sobíšek – emeritní děkan u svatého Mikuláše, P. Václav Kulhánek, kancléř a archivář biskupství, soudce interdiecézního soudu. Zároveň byli jmenováni a instalováni tři nesídelní čestní kanovníci: P. František Hobizal – děkan v Bavorově a vikář prachatického vikariátu, P. Michal Tkáč, farář ve Frymburku, P. Vladimír Vlček – vikariátní sekretář a výpomocný duchovní, administrátor ex currendo v Ševětíně.

Otec biskup Antonín Liška CSsR zemřel 15. 10. 2003. Pochován je na českobudějovickém hřbitově u svaté Otýlie mezi svými řeholními spolubratry. Jeho biskupské heslo znělo *Evangelizare paperibus* (Hlásat evangelium chudým).

Dne 23. 2. 2001 byl jmenován pražský pomocný biskup **Jiří Paďour** OFMCap. biskupem-koadjutorem českobudějovické diecéze. Biskup Paďour se narodil 4. 4. 1943 ve Vraclavi v okrese Ústí nad Orlicí. Na kněze byl vysvěcen 21. 6. 1975 v Praze. V červenci 1977 ztratil tzv. „státní souhlas“. Dne 4. 10. 1978 vstoupil tajnou obláčkou do kapucínského řádu. V letech 1978-1979 zastával funkci neoficiálního sekretáře kardinála

¹⁰⁷ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze* S. 45

¹⁰⁸ Srov. *Katalog diecéze českobudějovické 1996*. S. 30.

Františka Tomáška. V roce 1979 byl z tohoto úřadu propuštěn pro odmítnutí spolupráce s StB. Dne 10. 12. 1983 složil tajně věčné řeholní sliby. Od roku 1991 do roku 1996 byl provinciálem kapucínského řádu. Pražským pomocným biskupem ho jmenoval papež Jan Pavel II. 3.12. 1996. Biskupské svěcení přijal 11. 1. 1997 ve svatovítské katedrále v Praze z rukou pražského arcibiskupa kardinála Miloslava Vlka. 23. 2. 2001 byl jmenován biskupem – koadjutorem českobudějovické diecéze a vedení diecéze se ujal 25. 9. 2002. V rámci České biskupské konference je Jiří Paďour biskupem – delegátem pro mládež a zasvěcený život.¹⁰⁹

8 Politické a náboženské klima v první polovině 20. století v jižních Čechách

Už v 19. století se začalo projevovat napětí mezi českým a německým obyvatelstvem Čech umocňovaného nacionalistickými tendencemi na obou stranách. Češi usilovali o federalizaci Rakouska-Uherska, která by jim, jako většinovému národu v Čechách, přinesla více vlivu a moci. Němci naproti tomu podporovali rakouský centralismus s výsadním postavením němčiny, což znamenalo omezení vlivu Čechů i v Čechách samých.

Tyto národnostní spory se nevyhnuly ani katolíkům. Také náboženské spolky byly diferencovány pro Čechy a pro Němce. Podobně tomu bylo i později při vzniku konfesně orientovaných politických stran. Dokonce se nepodařilo po rozdělení pražské univerzity na českou a německou, roku 1882, udržet společnou teologickou fakultu. I ta se rozdělila v roce 1891 na dvě samostatné.¹¹⁰

Biskupská jmenování byla až do vyhlášení samostatnosti Československé republiky v roce 1918 vyhražena císaři (samozřejmě po konzultacích se státními i církevními kruhy). Ten se snažil - byť ne vždy důsledně – jmenovat národnostně tolerantnější (ne-li lhostejnější) kandidáty.

Smířlivé stanovisko církve v národnostní problematice však naráželo na odpor extrémních nacionalistických kruhů. Z německé strany byla církvi vytýkána přílišná ústupnost vůči slovanským národům a někteří dokonce kvůli tomu opouštěli katolickou církev a přestupovali do německé evangelické církve nebo (po prvním vatikánském

¹⁰⁹ *Katalog diecéze českobudějovické L. P. 2005. Proměnná část.* Vydalo Biskupství českobudějovické. Neprodejné. 131 s. ISBN neuvedeno. S. 6.

¹¹⁰ Srov. WINTER, E. *Tisíc let duchovního zápasu.* S. 275.

koncilu vzniklé) starokatolické církve. Na české straně zůstávala většina Čechů formálně katolíky, ale z národnostních důvodů projevovala své sympatie k husitství. K našim protestantským církvím však nepřestupovali, protože ty, závislé na podpoře bohatších evangelických církví v Německu, byli v národnostních otázkách zdrženlivější. Více sympatií vzbuzovalo „slovanské“ pravoslaví, které se tehdy začalo dovolávat i Husova odkazu.¹¹¹

Ještě další zostření napětí mezi Čechy a Němci v Čechách přinesla první světová válka, kterou Němci – říšští i rakouští - považovali za spravedlivou válku za práva své vlasti,¹¹² zatímco drtivá většina Čechů ji považovala od samotného počátku za válku nespravedlivou v zájmu expanzní politiky Německa a jeho spojenců.

Výsledek 1. světové války vedl k rozpadu Rakouska. Čechové (spolu se Slováky) mohli vytvořit svůj stát – Československo -, zahrnující však početnou německou menšinu. Tato menšina si zprvu nepřála být zahrnuta do tohoto státu a její část – na jihu Čech - trvala na spojení s Rakouskem (tvořeným už jen německými zeměmi Rakouska – Uherska), zatímco Němci, žijící na severu české země – v oblasti města Liberce - se chtěli zcela osamostatnit a vytvořit samostatný stát. Někteří Rakušané chtěli spojení své země s Německem v jeden stát. To si však nepřály tehdejší velmoci. Německou menšinu roztrpčovalo i to, že ústavu Československé republiky vypracovalo a schválilo revoluční Národní shromáždění, ve kterém byly zastoupeny jen české a slovenské politické strany. Práva menšin tedy zaručovaly jen mírové smlouvy a z nich vyplývající závazky.

Prorakouské postoje některých členů katolické hierarchie v českých zemích, zejména pražského arcibiskupa Huyna,¹¹³ vedly v Čechách k protiřímským náladám a postojům. Tyto se projevíly hromadnými odpady od církve; jednak ke stavu „bez vyznání“, jednak přestupy v menší míře k protestantským církvím, ale hlavně k nově vzniklé církvi Československé, jejíž duchovenstvo vytvořili odpadlí katoličtí kněží. Jiná situace byla na Slovensku, kde měl Řím značné sympatie. Když slovenský politický vůdce, katolický kněz Andrej Hlinka,¹¹⁴ byl nacionalistickou uherskou justicí odsouzen k několika letům

¹¹¹ Srov. WINTER, E. *Tisíc let duchovního zápasu*. Praha 1940.S. 279n.

¹¹² Např.: „Nach meiner Überzeugung wird dieser Feldzug in der Kriegsethik für uns das Schulbeispiel eines gerechten Krieges werden.“ FAULHABER, Michael von in: *„Waffen des Lichtes“*, Freiburg in Breisgau, 1915. ISSN neuvedeno.

¹¹³ Srov. KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Křesťanská akademie, Řím 1987, 278 s. ISBN 80-7113-003-006. S. 240.

¹¹⁴ Srov. KOLÍSEK, A. *Hlinka Andrej*. (Obšírné heslo v Českém slovníku bohovědném.) Praha 1930, díl 4. ISBN neuvedeno. S. 971.

vězení, byl svým (promaďarským) biskupem sesazen ze svého farářského úřadu. Proti tomuto rozhodnutí se Hlinka odvolal do Říma, svou při vyhrál a biskup ho musel znovu uvést do jeho úřadu.

V době odpadu mnohých Čechů od katolické církve němečtí katolíci v církvi zůstávali, někteří z nich v naději, že církev podpoří jejich národnostní požadavky. Zdálo se, že časem se hroty otupí. Smířlivější němečtí politici byli ochotni vstoupit do československé vlády (mezi nimi i křesťanští sociálové), která byla ochotna přihlédnout k jejich zájmům. Ale s nástupem Hitlera k moci v Německu začaly i u nás nabývat na síle radikální nacionalisté a stoupal počet členů i voličů nacistickou ideologií ovlivněné Henleinovy Sudetoněmecké Strany (SdP). Po vítězném Hitlerově záboru Rakouska se s SdP sloučily německé středové politické strany, včetně křesťanských sociálů.¹¹⁵

Němci žijící u nás přehlíželi nekřesťanské principy nacismu (v nichž viděli nanejvýš jen dětské nemoci tohoto hnutí) a v Hitlerovi viděli (až na výjimky) osvoboditele z českého útluaku. Když se Vatikán kriticky vyjadřoval proti nacismu zvláště encyklikou „*Mit brennender Sorge*“ z roku 1937, začali někteří sympatizanti s nacismem opouštět katolickou církev a prohlašovali se za „gottgläubig“ (věřící v Boha); existenci Boží sice nepopírali, ale v Bohu viděli jen garanta řádu s nižšími a vyššími rasami a národy, přičemž k těm vyšším měli patřit právě Němci.

Umírněné síly se již nedokázaly proti extrémům prosadit. Velkolepě koncipovaný první celostátní sjezd katolíků ČSR roku 1935 chtěl rozdělením do rovnoprávných jazykových sekcí, vytvořit konciliantní atmosféru, ale už neuspěl.¹¹⁶ Rovněž cesta prezidenta Beneše po jižních Čechách – jejich české i německé části – nedošla na německé straně znatelného ohlasu.

Národnostní třenice neminuly ani kněžské semináře. „Před válkou měli v kněžském semináři Češi naprostou převahu. Němců bylo z celkového počtu nejvýš deset procent. Bylo to proto, že němečtí studenti z českobudějovické diecéze, jestliže se již kněžství chtěli věnovat, dávali přednost bohatším diecézím v Rakousku. Nyní taková možnost odpadla a kromě toho německé nacionální kruhy velmi nelibě nesly přítomnost českých kněží v pohraničí a vybízely mladou německou inteligenci, aby šla do seminářů. S povolanými přicházeli ovšem i nepovolaní a ti, když přišla nacistická krize, se pak svému stavu zpronevěřili. Po roce 1930 propukaly v semináři drobné národnostní spory.

ŠEBEK, J. *Mezi křížem a národem*. Brno 2006. ISBN 80-7325-085-3. S. 247.

¹¹⁶ Tamtéž.

Jak se blížil rok 1938, přibývalo na jejich intenzitě.“¹¹⁷

„Nebyl ušetřen ani pražský seminář, kde na jaře 1938 seminaristé demonstrativně hromadně vstoupili do SdP, což vyvolalo nelibost Vatikánu a pohrůžku odepření nebo oddálení kněžského svěcení.“¹¹⁸

„O napjaté situaci na jaře 1938 svědčí i oslavy 1. máje v Českých Budějovicích. Němci tu uspořádali shromáždění všech soukmenovců z jihočeské oblasti k prosazení svých stále radikálnějších požadavků; všechny české politické strany pak uspořádaly shromáždění na obranu republiky, které odpoledne nepřímou podporu s milostným obrazem Panny Marie z redemptoristického kláštera náměstím. Byl veden prosbou za udržení míru a odvrácení války. Němci byl bojkotován.“¹¹⁹

Národnostní spory této doby se promítaly i do osudů vyšebrodského kláštera, který byl obsazen převážně německými mnichy.

Zatímco pro nedostatek světských německých kněží museli českobudějovičtí biskupové posílat i do německých farností české kněze (a ti pak byli německými nacionalisty obviňováni z „čechizace“), vyšebrodský klášter měl vždy k dispozici dostatek německých kněží pro své inkorporované farnosti v německé jazykové oblasti; mohl je posílat i do své vzdálené farnosti ve Strýčicích a pomohl tak udržet německý jazykový ostrov v okolí této farnosti.

Je možné, že národnostní motivace stála už počátkem 20. století i v pozadí rozhodnutí nevysílat vyšebrodské novice ke studiu kněžství do českobudějovického (převážně českého) semináře. ale na teologickou fakultu v rakouském Innsbrucku, k čemuž došlo právě počátkem 20. století.

Nacisté, poté, kdy se zmocnili po mnichovském diktátu českého pohraničí, začali pronásledovat Čechy a také ty z Němců, kteří vůči Čechům zaujímali smířlivější postoj, které označovali za „čechofily“. Ve vyšebrodském klášteře byl takto postižen především jeho opat Tecelin Jaksch. Ten byl zatčen už v listopadu 1938, a proto nemohl dále vykonávat funkci biskupského komisaře pro část českobudějovické diecéze zabranou Německem, do které ho jmenoval tehdejší českobudějovický biskup Šimon Bárta. Odsouzen byl jen k šesti měsícům vězení, ale po odpykání trestu se už nesměl vrátit do svého kláštera, musel se tedy uchýlit do kláštera cisterciáček v Tišnově na Moravě. Více

¹¹⁷ Srov. KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. S. 71.

¹¹⁸ HUBER, K. A. *Das Jahr 1938 in den Priesterseminarien von Böhmen – Mähren*. in: *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen – Mähren – Schlesien*, sv. 7, Königstein/Taunus 1985. ISBN 3-921344-12-3. S. 152nn.

¹¹⁹ *Hlas lidu*. Vyd. České Budějovice z 2. 5 1938. ISSN neuvedeno.

o tomto opatovi pojednám samostatně.

Dalším z vyšebrodských cisterciáků, který byl pro svůj přátelský vztah k Čechům nacisty pronásledován, byl P. Engelbert Blöchl. Ten byl zatčen krátce po příchodu nacistů, ale brzy propuštěn. Znovu byl zatčen na základě falešných svědectví dívek z nacistické mládežnické organizace pro vykonstruované mravnostní delikty. Po odpykání trestu byl poslán do koncentračního tábora v Dachau, kde 1. 11. 1942 zemřel.¹²⁰

Při záboru kláštera roku 1941 byl krátkodobě zatčen P. Tomas Rauscher, který byl pak povolán do vojenské služby a poslán na frontu, odkud se již nevrátil.¹²¹ Persekvováni byli také čeští členové kláštera. Převor P. Gerard Jan Nýdl musel opustit klášter a dožil pak u příbuzných v Úsilném u Českých Budějovic. P. Oldřich Klaschka a P. Xaver Švanda působili v době zatýkání mimo klášter, ale ani jim nebylo dovoleno působit v inkorporovaných farnostech a byli posláni do kněžského internačního tábora v Zásmukách u Kolína.¹²²

Správy kláštera se ujal jako opat-koadjutor P. Dominik Kaindl, který pro svůj smířlivější postoj vůči nacistům jim byl přijatelný i ve funkci biskupského komisaře pro zabranou část diecéze a později (od roku 1940) ve funkci generálního vikáře té části českobudějovické diecéze, která byla spravována lineckým biskupem jako apoštolským administrátorem. Protičeskou orientaci P. Kaindla ukazují zápisky v jeho deníku, které byly publikovány v časopise Glaube und Heimat, např. příchod německé armády 2. 10. 1938 do Vyššího Brodu popisuje takto: „... byli přivítáni obyvatelstvem s jásotem, neboť to bylo vsutku osvobození z českého panství. Se zadostiučiněním Němci viděli, jak se Češi chystají k odchodu... Byly to pro Němce povznášející dny, když všechno bylo německé, čeští úředníci, dohlížitelé apod. zmizeli a česká škola byla zavřena...“¹²³

Pater Dominik Kaindl se jako zvolený opat-koadjutor. chystal na opatskou benedikci. Vatikán ji však zakázal s odůvodněním, že by to znamenalo uznat vinu odstraněného opata Tecelina Jaksche.¹²⁴ Pater Dominik Kaindl opustil Vyšší Brod s několika spolubratry už kolem roku 1946. Díky intervencím opata Tecelina Jaksche, který se pro

¹²⁰ EBNER, J. P. Engelbert (Franz Xaver) Blöchl OCist. in: MIKRUT, Jan (Hg.): *Blutzeugen des Glaubens*, sv. 2; Dom. Verlag Linz 2000, 69 s. ISBN 3-85351-162-7. S. 61nn.

¹²¹ *Geschichte des Stiftes Hohenfurth 1943-1946*. (Deníkové záznamy opata-koadjutora Dominika Kaindla, zpracovatel neveden). in: Glaube und Heimat, 56 (2004), č. 1, 22 s. ISSN nevedeno. S. 21.

¹²² Srov. FELDMANN, V. *Kněží českobudějovické diecéze věznění nacistickým režimem 1938-1945*. in: Výběr, XXXVIII (2001), s. 114n.

¹²³ *Geschichte des Stiftes Hohenfurt 1943-1946*; in: *Glaube und Heimat*. s. 19.

¹²⁴ Tamtéž, s. 20.

svůj protinacistický postoj opět mohl ujmout řízení kláštera už v červnu 1945, zůstalo ve vyšebrodském klášteře vedle českých cisterciáků i několik německých až do roku 1948. Po roce 1948 už v klášteře zbyla jen hrstka českých cisterciáků, a i ti byli v roce 1950 z kláštera vyhnáni.¹²⁵

9 Vyšebrodský klášter v 1. polovině 20. století

Mezi zdatné a schopné spolupracovníky opata Leopolda Wackarže patřil bezpochyby P. Bruno Pammer, který v posledních měsících života staříčkého preláta prakticky vedl klášter a který byl také roku 1902 zvolen jeho nástupcem. Tento opat uskutečnil naléhavé úpravy v budovách kostela i kláštera, aniž by přehlížel monastické požadavky. Podmáčené základy klášterního kostela byly sanovány, bylo provedeno snížení podlahy nad rožmberskou hrobkou. Bývalé dormitorium laických bratří bylo přestavěno na zpovědní kapli a byla provedena nová přístavba s točitým schodištěm jako příchod ke sbírkám a ke knihovně pod lékárnou.¹²⁶

Moderní technický pokrok těchto let se projevil ve stavbě nové elektrárny roku 1902 na pozemku kláštera, kterou postavil podnikatel papírny Ignác Spiro z Krumlova. Od roku 1904 používal klášter proud z této elektrárny pro osvětlení a pohon. K výstavbě elektrárny také přispěla koupě pily v Horním Mlýně a potom potřeba elektřiny pro elektrickou lokální dráhu. Tato byla plánovaná na podzim roku 1903 a vybudovaná 1911 a vedla z Certlova (nyní Rybníka) do Lipna. Další stavba této dráhy přes Frymburk do Černé v Pošumaví byla pod vedením opata Bruna Pammera sice naznačena, ale ne prosazena a zůstala jeho zamilovaným snem, dovést toto své dílo k naplnění. Vytvoření podmínek pro konkurenční schopnost papírenského závodu Porák byla převážná zásluha opata Bruna, který se jako člen zemského zastupitelstva a od roku 1909 jako člen parlamentu zcela zasazoval za zájmy své země. Klášter také převzal největší finanční náklady stavby i riziko.¹²⁷ Ve svazku svého Řádu spojoval své náhledy při činnostech, které zastupoval jeho předchůdce generální opat Leopold Wackarž. Roku 1905 byl povolán za opata Otce kláštera cisterciacek v Tišnově u Brna na Moravě. Zde byl už od roku 1901 proboštem vyšebrodský kapitulár P. Bernard Cicha, který odešel při založení

¹²⁵ Srov. FELDMANN, V. *Poslední němečtí kněží Českobudějovické diecéze*. in: Výběr XXXIX (2002), České Budějovice. č. 3, 230 s. ISSN 1212-0596. s. 227n.

¹²⁶ Srov. GOTTSMICH, S. *Hohenfurt, Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*, s. 90.

¹²⁷ Tamtéž, s. 92.

nového kláštera mnišek do Allerslevu v Dánsku v roce 1920 a roku 1942 tam zemřel. Řád pověřil opata Bruna také sestavením nového řádového ceremoniale, které bylo roku 1910 přijato a celému Řádu doporučeno a roku 1912 bylo na náklady kláštera Vyšší Brod vytištěno.

Jako byl znám pro své dary chudým, tak byl opat Bruno také odvážný bojovník v mladém katolickém hnutí své doby. Byl přítomen i na bouřlivém Dnu katolíků v Rumburku roku 1908, kde byl osobně násilně napaden.

Od 11. do 22. března 1921 pořádali na žádost opata otcové redemptoristé z Českých Budějovic v klášteře Vyšší Brod lidové misie. Několik tisíc věřících zde přijalo svaté svátosti. Od 29. července do 5. srpna 1921 hostil vyšebrodský klášter českobudějovického biskupa Msgre. Šimona Bártu. Otec biskup udělil v té době v klášterním kostele biřmovancům svátost biřmování. V září roku 1921 se konal ve Vyšším Brodě první jihočeský Den katolíků.¹²⁸

První světová válka ale přerušila všechno užitečné a prospěšné plánování. Klášter Vyšší Brod nabídl v lesnickém domě ošetřovnu pro zraněné vojáky. K vojenské službě byli povoláni jako polní kuráti P. Lambert Kober a P. Tecelin Jaksch. P. Konrád Rossi byl v létě roku 1918 odvolán ze svého kaplanského místa do služby na frontě.¹²⁹ Z budějovického juvenátu byl po septimě roku 1916 odvolaný pozdější P. Severin Gottsmich. Tento až do konce války konal polní službu v albánských horách blízko Ochridského jezera. Byl tak jediným „frontovým bojovníkem“ vyšebrodského kláštera v 1. světové válce.

Dva zajatí italsí kněží (Brussi a Rosario) byli dáni pod ochranu vyšebrodského kláštera. Měli tím lehké válečné zajetí, protože nebyli považováni za zajaté nepřátele, ale jako kněží v klášteře za hosty. Směli v doprovodu některého konventuála chodit na procházky a v klášteře nebyli samozřejmě nijak omezováni, za to byli oba opravdu vděční.¹³⁰

Co musel klášter nést hospodářsky jako válečné kontingenty, nedá se bez dokladů vyčíslit, ale bylo to stejné jako u ostatních klášterů. Válečný nedostatek přispěl přece jen ke zjednodušení jídla u stolu; dosud běžné druhé masité jídlo odpadlo a už se nikdy na stůl nevrátilo.

Novicům před rokem 1938 nebylo dovoleno chodit samotným bez doprovodu magistra do zahrady Otců. Tuto starou tradici zrušil novicmistr P. Mathäus Quatember

¹²⁸ Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S.132.

¹²⁹ Srov. GOTTSMICH, S. *Hohenfurt, Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. S. 92.

¹³⁰ Tamtéž.

(pozdější generální opat) s povolením opata Tecelina Jaksche. Byl to starý zvyk v domě, jako starodávný řádový cisterciácký trojí úder k modlitbě Angelus, tak jako slavení některých domácích slavností, „lirumlarum“ ve čtvrtek po Novém roce, „tučný (mastný) čtvrtek“ před pašijovou nedělí, k němuž byli pozváni do kláštera všichni okolní kaplani a také všichni faráři, pokud jim to čas dovolil. Byla to krásná bratrská setkávání v klášterním „doma“ u „Otce“ (opata) a „Matky“ (převora), kteří byli často žertovně nazýváni vrchností se vším respektem v kruhu bratří.

Konventní zahrada, dostupná bez schodů i pro staré Otce – Area - byla ve Vyšším Brodě příkladně klášterní, zcela oddělený, nerušený prostor. K ní se pojila zahrada noviců, z té byla opět přístupná samostatně oddělená zahrada převora. Kuželník v zahradě noviců byl přístupný pro závodění všem spolubratřím.

Šedivé dny zatažené oblohy kolem Všech svatých roku 1918 přinášely šedivý, neprůhledný osud pro starou domovinu a také nad vyšebrodským klášteřem vytvářely dusné stíny a tísnivé starosti. S rozpadem habsburské monarchie upadlo mnohé v trosky. Opat Bruno byl pro novou pražskou vládu od začátku nepřijatelnou osobou a jeho desetiletí trvající spojení s Lincem, městem svých studií jej činilo podezřelým.¹³¹

Léta, která následovala po politickém převratu, zvláště do roku 1922, byla pro klášter léty tíživých starostí o budoucnost. Proslýchalo se, že se plánuje zrušení kláštera. Opat Bruno byl obviňován z nepřátelského smýšlení vůči nově založené Československé republice. To souviselo s tím, že opat byl vyloučen při novém sestavování zastupitelstva a školní rady z obou sborů.¹³²

Nakolik přirozeně těch málo českých spolubratří sympatizovalo se založením ČSR, bylo jistě pochopitelné. Ale v klášterním společenství nebylo v žádném případě národnostní napětí – z jednoduchého důvodu – podíl českých spolubratří nebyl ani desetina. Politováníhodné bylo, že střížovský kaplan P. Raimund Snizek se připojil k odštěpnému hnutí Československé národní církve a jako její duchovní k ní přestoupil. V této církvi v roce 1950 zemřel. V německém okrajovém území nebylo pocíťováno z tohoto hnutí odpadu nic.¹³³

Pro vedení kláštera byly ale jiné těžkosti: překonat úbytek dorostu v důsledku válečných let, zvláště když dva němečtí spolubratři – P. Zeno a P. Konrád – konvent opustili. První se stal starokatolickým knězem v Heinrichsgrünu, druhý odešel do civilního povolání. Výběr, který se praktikoval v dobrých letech kláštera, v přijímání

¹³¹ Srov. GOTTSMICH, S., OCist: *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. S. 93.

¹³² Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S. 133.

¹³³ Srov. GOTTSMICH, S., OCist: *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. S. 93.

noviců jen s dobrými studijními výsledky musel ustoupit a pohled do schematismu 20. let ukazuje, jak mnozí mladí, kteří do řádu vstoupili, brzy z kláštera odešli. Vedle těchto personálních starostí zatěžovaly klášter také finanční záležitosti. „Válečná půjčka“ byla těžkým dluhem a z nového státního uspořádání vzniklá pozemková reforma, která odebrala klášteru majetky v Čakově a Sedle a dvory v Lachovicích a v Pešlágu (Pošláku), nyní Výšině, dále rybářský dvůr a omlenický dvůr, což všechno bylo převedeno do českého vlastnictví. Také „panský dům“ ve Vyšším Brodě a všechny lesní porosty podléhaly zabavení a byly až po desetiletí uvolněny, vráceny zpět.¹³⁴

V roce 1922 se objevily zprávy o zrušení kláštera, které bylo možno slyšet ještě v roce 1930 v kruzích českých pohraničních spolků. Jak dalece bylo tehdy přání otcem myšlenky a ze strany státu skutečné nebezpečí zrušení, se dnes už neví. Opat Bruno se opravdu obával, že by mohl být posledním opatem kláštera Vyššího Brodu. Tato obava omezovala jeho aktivitu. Jeho hlavní starostí byla podpora „Zemských zpráv“ (Landboten), které byly od roku 1901 křesťanským časopisem tištěným v Českém Krumlově, jako větev známého Opitzova vydání ve Varnsdorfu.

K pěstování chorálu a církevního zpěvu byl podruhé v roce 1911 povolán do kláštera P. Leopold Markwart, který svůj chlapecký pěvecký sbor, založený na přelomu století, dovedl k pozoruhodné výši. P. Leopold byl schopný komponista a psal nejen velké množství používaných děl pro potřeby chóru a bohoslužeb, ale také instrumentální mše, zpěvní vložky a skladby k adoracím. Velké duchovní příležitosti, např. primice jeho farníka P. Norberta Kletzenbauera v Rožmitále na Šumavě, mu nabízely dostatek příležitostí, jak ukazuje poslední originální kompozice v notovém archivu fary v Rožmitále. Tím je také upozorněno na dobře uspořádaný a bohatý hudební archiv vyšebrodského kláštera v chodbě bratří.¹³⁵

Vyšebrodský klášter vlastnil také v Českých Budějovicích na rohu Lannovy třídy svůj dům, ve kterém bydleli cisterciáckí klerici a profesori, vyučující na zdejším německém gymnáziu. Tento dům dal postavit opat Leopold Wackarž v letech 1863-64. V roce 1918 bylo druhé patro zmíněného domu zabaveno jako sídlo francouzského generála Mittelhausera. Vyšebrodští profesori mohli ale v přízemí a v prvním patře bydlet dále až do zrušení německých škol v Českých Budějovicích – 1921, kdy bylo jejich odvolání podmíněno tím, že by světší profesori zůstali bez místa. Poslední dosud na německém gymnáziu činní pateři Otomar, Rudolf, Valentin, Viktorin a Andreas se vrátili domů do

¹³⁴ Srov. GOTTSMICH, S., OCist: *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien* S. 93.

¹³⁵ Tamtéž, s. 94.

konventu, poslední dva jmenovaní dočasně pomáhali v klášterních gymnáziích v Mehrerau, v Melku a v Admontu. Ostatní tři starší pobývali v konventu. Toto vedlo opata Bruna k plánu založit vlastní klášterní gymnázium, samozřejmě s německou vyučovací řečí pro německé okolí. 1. října 1924 byl již otevřen první ročník jako soukromá třída německého reálného gymnázia v Českých Budějovicích. Povinnosti prefekta převzal Dr. P. Kaindl, pro přírodní vědy byl pověřen profesor Alois Klug z Arnau. Pro tento obor byl určen P. Severin a odvolán z místa kaplana v Německém Rychnově (nynějším Rychnově u Nových Hradů), s tím, že bude obor přírodních věd studovat na pražské univerzitě. Pro vyučování byly zařízeny tři prostory jako denní místnost a ložnice pod velkým sálem knihovny – vše samozřejmě jako předběžné počáteční řešení. Jakkoliv bylo toto určeno jen pro interní cíle – zajistit klášteru dorost – bylo nové založení německého ústavu přijímáno s nedůvěrou a nepodařilo se přimět státní úřady k větší přízni klášteru. Nebyl žádný výhled pro získání trvalého povolení. Po vojenském obsazení převzaly „vyšebrodský dům“ v Českých Budějovicích československé Státní dráhy. V roce 1926 uvolnily první a druhé patro a proto mohl opat Tecelin přeložit juvenát z kláštera Vyššího Brodu do Budějovic, a to až do roku 1930-31, kdy tato studentská ubytovna přešla pod biskupský chlapecký seminář v Bohosudově.¹³⁶

Státní převrat také podmínil, aby 27. ledna 1923 byla skrze breve papeže Pia XI. zřízena nová česká řádová provincie. Byla to: rakouská Kongregace Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, která zahrnovala kláštery zbylého Rakouska (mimo Mehrerau a Stams), dále maďarská Kongregace, která zahrnovala kláštery Maďarska a Kongregace Neposkvrněného Srdce Panny Marie, založená 23. 1. 1923, s oběma mužskými kláštery Osek a Vyšší Brod. K tomu ženský klášter Porta Coeli v Tišnově u Brna, v té době obnovený. Oba ženské kláštery Marienthal a Marienstern v Lužici a konečně Allerslev v Dánsku, založený z kláštera Porta Coeli po první světové válce, po 2. světové válce, přeložený do Sostrupu, také v Dánsku. Generálním vikářem a vizitátorem byl jmenován vyšebrodský opat Bruno Pammer.¹³⁷

Léta, která následovala po politickém převratu, zvláště do roku 1922 byla pro klášter lety tíživé starosti o budoucnost. Na základě již zmíněné pozemkové reformy docházelo za opata Bruna k vyvlastňování i jiných objektů, ale uskutečnění bylo provedeno až po jeho smrti.

¹³⁶ Srov. GOTTSMICH, S. OCist: *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. .S. 91-94.

¹³⁷ Srov. NOSCHITZKA, L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen in: 1129-1979 Stift Rein, 850 Jahre Kultur und Glauber*. S. 303.

Opat Bruno Pammer trpěl těžkou srdeční chorobou. Musel se podrobit léčebné kúře v lázních Bad Ischl. Ta mu však přinesla jen přechodné zlepšení. 22. listopadu 1924 se vydal opat na cestu do Tišnova, aby se 24. listopadu zúčastnil pohřbu zemřelé abatyše Laurencie Richterové. Následujícího dne měl vést novou volbu její nástupkyně. V Praze vystoupil na Wilsonově nádraží a jel autem na Masarykovo nádraží, kde chtěl použít rychlíku do Brna. Do vlaku nastoupil úplně vyčerpán a ve vlaku zemřel. P. Gerard Nýdl nechal tělo zemřelého opata převézt do kláštera, kde byl 27. listopadu 1924 za účasti českobudějovického biskupa Šimona Bárty, biskupa z Litoměřic, několika opatů a prelátů, asi stovky kněží a velkého množství lidu pohřben.¹³⁸

Osiřelému konventu ve Vyšším Brodě nebylo lehké uskutečnit novou volbu. Velká část majetku podléhala ještě zabavení. Teprve na 23. května 1925 bylo možné určit den volby.¹³⁹ Svědky byli opat z Wilheringu Gabriel Fazeny a velmistr řádu křižovníků v Praze Josef Vlasák. Zvolen byl P. Tecelin Jaksch, kaplan v Boršově u Českých Budějovic. Benedikce nového opata se konala 4. června 1925 českobudějovickým biskupem Šimonem Bártou. Nově zvolený opat se narodil 23. března 1885 v Haklových Dvorech u Českých Budějovic jako syn zemědělece. 20. srpna 1904 byl přijat do noviciátu. 26. července 1908 byl v Linci vysvěcen na kněze. Jako první místo jeho kněžského působení bylo Přídolí. Po dvou letech byl odtud přemístěn do téměř české farnosti – Boršova u Českých Budějovic. V roce 1917 byl povolán na italskou frontu jako polní kurát. Po skončení války se mohl opět ujmout farnosti v Boršově, kde zůstal až do svého zvolení opatem.¹⁴⁰

Ačkoliv první rozhovory nového opata u vyšších úřadů v Praze probíhaly střízlivě, přece dosáhly pozitivních výsledků. Bylo to přeložení juvenátu do Českých Budějovic roku 1926 a předběžný souhlas se stavbou gymnázia. Ale až do roku 1928 trvala jednání k plnému vrácení klášterních lesů a vyřízení klášterního majetku, odňatého v průběhu pozemkové reformy. Aby získal opět dům pro hosty pro vlastní klášterní užívání, nabídl opat Tecelin státním úřadům přemístění okresního soudu a finančního úřadu výměnou do města, ale to nebylo přijato.¹⁴¹

Opat Tecelin začal důsledně uskutečňovat své renovační plány v klášterním kostele, v klášterních prostorách a také v inkorporovaných farnostech – plynule a velkoryse. Nebylo to však bez problémů. Vichřice 4. července 1929 způsobila klášterním lesům

¹³⁸ Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S. 134n.

¹³⁹ Srov. GOTTSMICH, S., OCist: *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. S. 95.

¹⁴⁰ Srov. KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. S. 136.

¹⁴¹ Srov. GOTTSMICH, S. OCist. *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. S. 96

velké zpuštění a v jejím důsledku, po zpracování lesních škod klášter tím, že dřevařské firmy upadly do konkurzu, těžce utrpěl. Opat se choval sociálně. Díky svým přetrvávajícím stavebním činnostem dával v těžkých dobách nezaměstnanosti a bídy zvláště po roce 1930 práci mnoha nezaměstnaným.¹⁴²

V roce 1926 měl vyšebrodský klášter 59 členů: 53 kněží, čtyři kleriky, jednoho konvrše.¹⁴³

Opatovi Tecelinovi se v té době podařilo získat státní úřady pro restaurování klášterní ruiny Zlatá Koruna. Myšlenka na znovuosídlení tohoto opatství byla jeho plánem. Dlouhodobě se snažil pro tuto myšlenku získat zvláště řeholní mládež. Přes mnohé obtíže dosáhl opat těchto výsledků: mateřská školka zřízená ve Vyšším Brodě v roce 1928 pod vedením Křížových sester s pracovní školou, v roce 1929 nově vybudovaná klášterní nemocnice a v roce 1930 v Loučovicích katolický Domov pro staré. Farní kostel v Malšíně získal rozšíření. Základní renovace následovaly v kostelích v Přídolí, v Rožmberku nad Vltavou a v Dolním Dvořišti. Částečné renovace se uskutečnily snad ve všech patronátních kostelích, podstatné přestavby ve farních dvorech v Rožmberku nad Vltavou, v Horním Dvořišti, Dolním Dvořišti a v Loučovicích. Zde bylo od roku 1925 zřízené stálé místo pro duchovní správu. Od roku 1927 byla diecézní fara Zátoň vyměněna za faru Střížov; tento však musel být nadále obsluhován z kláštera.¹⁴⁴

Klášteřu chyběla místnost pro rekreaci. Tato vznikla opravou „staré klášterní kuchyně“ vedle konventního refektáře. Kuchyně byla zřízena blíže k refektáři. Přestavbou místnosti pro komorníka v opatství bylo vyvedeno točité schodiště do nového hostovského traktu, a tím bylo umožněno, aby opat mohl ze svých pokojů přes horní spojovací chodbu projít do chodby bratří a do zimní oratoře. Opat měl tak více soukromí.¹⁴⁵

V roce 1926 oživil opat Tecelin systém laických bratrů. Bylo třeba pro toto obnovit dílny a k tomu povolal z Mehrerau na jeden rok dva bratry. Také byla potřeba provést modernizace pivovaru a zemědělských a lesních podniků. I to se opatu Tecelinovi podařilo pomocí odborníků.

Opat Tecelin dal k dispozici sály opatství a místnosti pro hosty a také prostornou ložnici nad opatským sálem pro jednání odborů pro zemské mládežnické týdny, kurzy pro

¹⁴² Tamtéž, s. 97.

¹⁴³ *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioeceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1920-1942.* S. 140.

¹⁴⁴ Srov. GOTTSMICH, S. OCist. *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien.* s. 97.

¹⁴⁵ Tamtéž.

venkovské ženy a jednání mužů. Byl člověkem organizační úrovně, zajišťoval vědomě dobrou náladu a zaopatření všech účastníků i přednášejících – a to bezplatně!¹⁴⁶ V březnu 1935 byl opat Tecelin Jaksch jmenován vládou zemským zastupitelem a patřil tak k Německo-křesťansko sociální lidové straně.

V květnu 1937 navštívil prezident Beneš jižní Čechy a 7. května zvolil pro polední odpočinek vyšebrodský klášter. Při slavnostním oslovení na klášterním dvoře před opatstvím se shromáždil celý konvent. Všichni vyšebrodští představitelé a úředníci byli svědky, kdy opat oslovil vzácného hosta česky „Pane prezidente.“ Toto oslovení pak opakoval německy a v němčině pokračoval v přivítání. Pan prezident Beneš předal opatu Tecelinovi prezidentskou standartu. Tato byla po dobu prezidentovy návštěvy vyvěšena na klášterním dvoře před opatstvím. Pan prezident Beneš se zapsal do knihy čestných návštěvníků v klášterní knihovně. To vše bylo zveřejněno v tisku.¹⁴⁷

Dne 11. března 1938 došlo k připojení Rakouska k Německu. Nastaly smutné události. Přesto ještě v dubnu 1938 proběhla obvyklá biskupská vizitace vyšebrodského vikariátu světícím biskupem Remigerem z Prahy. Vyšebrodský klášter se stal na dva týdny sídlem vizitátora. Tento denně za doprovodu opata Tecelina navštěvoval patronátní kostely.¹⁴⁸

Co se dělo v souvislosti s úplnou mobilizací v roce 1938, nám přibližuje dopis P. Udalricha Klaschky, tehdy lesního inspektora ve vyšebrodském klášteře. Jeho dopis z 6. března 1958 končí takto: *„O událostech v posledních dnech září 1938 byly v roce 1945 nařízeny výslechy a vyšetřování, a tím byla odstraněna ze světa legenda o střelcích mniších vyšebrodského kláštera. Ale komunistům tyto důkazy a zjištění nevyhovovaly v jejich plánech, a proto po ovládnutí moci v roce 1948 znovu otevřely tento případ a nechali protokoly z roku 1945 zmizet. Úředníci, kteří tehdy vedli vyšetřování, byli penzionováni anebo jinak zlikvidováni.“*¹⁴⁹ Tolik z dopisu korunního svědka P. Klaschky. Zmíněný dopis je dosud zachován a můžeme z něho poznávat, co se událo v září 1938. Dokazuje, že konvent byl ostřelován z městského lesa od okna k oknu, což dokazovaly v každé místnosti zasažené stěny a také nábytek. Z dopisu také víme, že v neděli 2. října 1938 ve dvě hodiny odpoledne obsadilo německé vojsko klášter a umístilo v něm štábní stanoviště generálů Materny a Dollmanna přibližně po dobu čtrnácti dnů.

¹⁴⁶ Srov. GOTTSMICH, S. OCist Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien. S. 98.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 100.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 101.

10 Druhá světová válka a její následky

Z deníku generálního vikáře Dr. P. Dominika Kaindla: „V listopadu 1938 jmenoval českobudějovický biskup Bárta opata Tecelina Jaksche generálním vikářem pro německou část českobudějovické diecéze – 125 farností. Opat Tecelin však zjistil, že je podezříván z odvezení peněz do ciziny, obával se zatčení. Poslal proto ještě 21. listopadu 1938 svou rezignaci panu biskupovi. Biskup potom pověřil vedením německé části českobudějovické diecéze mě. Když jsem pak cestoval z Budějovic do Vyššího Brodu, dne 24. listopadu, dozvěděl jsem se na faře v Dolním Dvořišti, že opat už byl zatčen a odvezen do Lince. Jel jsem tedy 29. listopadu opět do Budějovic oznámit biskupovi zatčení opata. Nato mě biskup jmenoval generálním vikářem. Opat Tecelin Jaksch byl odsouzen k šesti měsícům vězení, celková doba jeho věznění trvala šest měsíců. Po ukončení věznění - na konci května 1939 – přesídlil vyčerpaný opat Tecelin do kláštera cisterciáček Porta Coeli v Předklášteří u Tišnova, zde zůstal až do roku 1945.“¹⁵⁰

V klášteře sloužil opat Tecelin Jaksch denně mši svatou. Jako společenský člověk vedl rád rozhovory se zaměstnanci kláštera, podle svých možností jim pomáhal a dodával odvahy. Hrdě se hlásil k české národnosti. V letech 1940-41 se musel opat Tecelin každý týden hlásit v Brně na Gestapu. Přesto nepolevoval v pomoci potřebným. V roce 1944 byl klášter Porta Coeli přeměněn na pracovní tábor pro politické vězně. Také těmto vězňům se opat Tecelin snažil pro něho dostupnými způsoby pomáhat. 5. května 1945, když se ještě v okolí Brna bojovalo, byli u obce Předklášteří u Tišnova dva nebo tři němečtí vojáci zastřeleni. V odpověď na to měl být v obci zastřelen každý desátý muž a celá obec zničena. Pět mužů vojenské hlídky procházelo obcí a vyhledávalo muže mezi 15. a 60. rokem věku. Potom shromáždili přibližně 200 mužů na dvoře kláštera Porta Coeli v blízkosti kostela a položili před ně zastřelené německé vojáky. Sedm vojáků německého Wehrmachtu mířilo na tyto muže kulometry. Opat Tecelin s proboštem Lambertem Koberem a starostou Janem Mičánkem se rozhodl vyjednávat s velitelem německé jednotky. Jednání trvalo asi hodinu a vedlo k odvrácení rozsudku smrti. Opat Tecelin nabídl za odsouzené svůj život. Muži byli propuštěni.¹⁵¹

¹⁵⁰ *Geschichte des Stiftes Hohenfurt 1943-1946. Tagebuchaufzeichnungen von Abt-Koadjutor Dr. P. Dominik Kaindl für das Stift Hohenfurth und Generalvikar der deutschen Pfarreien, die zur Diözese Budweis gehörten.* in *Glaube und Heimat*, ročník 56, 2004, č. 1, s. 17-22.

¹⁵¹ KOHOUT, T. J. OCist, *Tecelin Jaksch (1885-1954), Abt von Hohenfurt in bewegten Zeiten*, Heiligenkreuz 2002, Diplomarbeit an der Philosophisch-Theologischen Hochschule Heiligenkreuz, s. 49n.

„Jako generální vikář jsem měl dva naléhavé úkoly: obsazení far opuštěných Čechy a otázku příjmů. Ze 125 německých farností českobudějovické diecéze bylo 37 obsazeno českými kněžími, kteří ale všichni přesídlili do Čech. Podařilo se všechny farnosti obsadit, kněží přicházeli z Rakouska i z Německa.“¹⁵²

Pater Dominik Kaindl ve svém deníku zaznamenává, že 1. října 1939 došlo k rozdělení Šumavy. Horní část připadla k Bavorsku, dolní k Oberdonau. Byl zaveden příspěvek církvi a církevně byla rozdělena také Šumava – na tři diecéze: Regensburg, Passau a Linz. Pater Dominik Kaindl byl jmenován lineckým biskupem Johanesem Gföllenerem generálním vikářem v části Šumavy připadající k Linci. Byly to vikariáty Horní Planá, Krumlov, Vyšší Brod, Kaplice a Nové Hrady se 48 německými farnostmi. Později bylo ještě připojeno devět far vikariátu Nová Bystřice, které dosud patřily diecézi Sankt Pöltenu. Generální vikariát Vyšší Brod měl tedy 57 farností, se Strýčicemi 58.¹⁵³

K obsazení Sudet došlo v říjnu 1938. V této době bylo v klášterním konventu ve Vyšším Brodě 13 kněží, ostatní řádoví kněží byli na farách. Klášterní život pokračoval krátkou dobu nerušeně. Dne 21. prosince 1938 byl klášteru přidělen civilní správce. Pater Dominik Kaindl směl působit jen jako duchovní a pater Vincens Pils vedl hospodářské záležitosti. Dva čeští mniši, převor pater Gerard Nýdl a pater Oldřich Klaschka opustili klášter. Pater Nýdl odešel ke svým příbuzným do Úsilného u Českých Budějovic a pater Klaschka převzal českou farnost Chanovice. Na klášterních farách nezůstal žádný český řeholník. V deníku P. Dominika Kaindla jsou ještě zaznamenána jména těchto zemřelých mnichů: *P. Rudolf Schmidtmayer 27. 5. 1939, P. Friedrich Quatember 26. 5. 1940 a P. Mořic Poschl 2. 8. 1940. K vojsku byli povoláni: P. Brunno Schramek padl 29. 11. 1945, P. Ferdinand Schránek padl 27. 7. 1944, P. Idelfons Pinter nezvěstný od bitvy u Stalingradu, P. Rafael Staudinger padl 1948?, P. Walter Seiler padl 31. 8. 1941, klerik frater Emerich Barth padl 1. 9. 1941, fráter Heinrich Wagner padl 29. 10. 1941, frater Josef Wirth padl 1943. Z laických bratří padli: fráter Norbert Staudinger. 26. 8. 1942. P. Thomas Rauscher je nezvěstný. Z války se vrátili: P. Mauru Sonnberger, P. Nivard Sulzer, P. Othmar Kienzl, P. Vitus Früchl, zemřel 7. 9. 1951. Z navracených laických bratří zůstali klášteru věrní: Fr. Alfons Sulzer, Fr. Konrád Krammer, nešťastně zahynul v klášteře Rein, Fr. Gausiel Stummer.*

Činnost kláštera Vyšší Brod byla ukončena 17. 4. 1941. Stejně tak ukončily činnost

¹⁵² *Geschichte des Stiftes Hohenfurt 1943-1946. Tagebuchaufzeichnungen von Abt-Koadjutor Dr. P. Dominik Kaindl für das Stift Hohenfurth und Generalvikar der deutschen Pfarreien, die zur Diözese Budweis gehörten, in Glaube und Heimat, ročník 56, 2004, č. 1, s. 18.*

¹⁵³ Srov. tamtéž, s. 19.

ostatní hornorakouské kláštery. Mniši, kteří byli dosud v klášteře spolu s opatem-koadjutorem Dominikem Kaindlem, museli další den opustit klášter. Někteří pateři odešli na klášterní fary; P. Felix Dick odešel na faru ve Vyšším Brodě, zde v roce 1944 ve svých 90 letech zemřel. V klášteře zůstal P. Alois Martetschläger jako duchovní. Také důchodní P. Vincens Pils zůstal v klášteře spolu s civilním správcem.

Deník P. Dominika Kindla pokračuje: „*Ještě před vysídlením v roce 1946 zemřeli doma po zrušení kláštera nacisty: P. Andreas Goll – 10. 12. 1941 v Přídolí, převezen do kláštera, pochován byl na klášterním hřbitově. P. Siegfried Smitka zemřel 15. 12. 1941 ve Strážném a tam pochován. P. Ernest Kienzl, farář v Německém Rychnově u Nových Hradů, zemřel 8. 7. 1942 a byl tam pochován. P. Konstantin Wiltschko zemřel 30. 7. 1943 v nemocnici v Linci, pohřben byl na farním hřbitově ve Vyšším Brodě. P. převor Gerard Nýdl zemřel 17. 8. 1943 v Úsilném. P. Martin Maxa, farář v Omlenicích, na penzi zemřel 22. 9. 1943 a tam pohřben. P. Balduin Houschka, kaplan v Rudolfově u Budějovic, zemřel 11. 10. 1943 a tam pohřben. P. Felix Dick, arcikněz zemřel 22. 3. 1944 na faře ve Vyšším Brodě, pohřben na farním hřbitově. P. Robert Filtzbauer, farář v Kapličkách, zemřel 6. 2. 1945, pohřben v Hořicích. Po vysídlení zemřelo dvacet vyšebrodských řeholních kněží. První byl P. Sigismund Bredl, 88 roků stár, zemřel 6. 3. 1950 v klášteře Zwettl, tam pohřben. Poslední byl P. Nikolaus Lonsing, převor kláštera Rein-Vyšší Brod, zemřel 8. 11. 1965 v Grazu, pohřben na farním hřbitově v Reinu...*

*Po smrti P. Nikolause Lonsinga byl zvolen 25. 1. 1966 P. Hermann Leitgeb za převora kláštera Rein-Vyšší Brod.*¹⁵⁴ Zde končí deník P. Dominika Kaindla.

10.1 Osobnost Dr. P. Dominika Fr. Kaindla OCist.

Vzhledem k významu osobnosti pana opata-koadjutora, P. Dominika Kindla, uvádím zde nejdříve jeho životopis v datech:

Narozen 28. 11. 1891 v Kamenné u Rychnova u Nových Hradů.

Vstup do noviciátu 4.8. 1911.

5. 8. 1912 studium teologie u Sv. Floriana v Rakousku – do roku 1915.

8. 8. 1915 složení slibů.

30. 5. 1915 kněžské svěcení.

1916 – 17 Praha – německá univerzita – studium teologie.

1918 asistent Teologické fakulty německé univerzity.

1919 – 21 kooperátor na Dobré Vodě u Nových Hradů.

¹⁵⁴ *Geschichte des Stiftes Hohenfurt 1943-1946. in Glaube und Heimat, s. 17-22.*

1919 doktorát teologie.

1921 – 24 kooperátor v Tachově (pražská arcidiecéze).

1925 – 27 prefekt chlapeckého semináře v Českých Budějovicích.

1927 lektor filozofie na Teologickém institutu v Českých Budějovicích a vikarista českobudějovické katedrály.

1928 – 29 studium v Římě – biblické vědy.

1930 – 31 prefekt chlapeckého semináře v Českých Budějovicích a biskupský notář.

1932 – 38 přednášel na Teologickém institutu v Českých Budějovicích Bibliikum – Starý zákon a semitské jazyky.

1939 biskupský komisař pro německou část českobudějovické diecéze.

1940 opat-koadjutor ve Vyšším Brodě.

1973 zemřel v cisterciáckém klášteře Heiligenkreuz v Rakousku.¹⁵⁵

10.2 Personální stav kláštera Vyšší Brod v roce 1940

Podle posledního katalogu české řádové provincie, vydané v roce 1940 činil počet všech členů kláštera 69: 53 řádových kněží, sedm kleriků a devět laických bratrů. Tím byl číselně jedním z nejsilnějších klášterů Řádu (v každém případě, pokud se jednotlivých klášterů týká) a měl v tomto roce největší personální stav své téměř 700leté historie. Větší část konventu tvořili administrátoři a kaplani činní na farách. (Klášter Osek měl podle řádového katalogu z roku 1940 31 členů – 30 kněží a jednoho klerika.)¹⁵⁶

Během rušení klášterů v župě Oberdonau byl také vyšebrodský klášter 17. dubna 1941 Gestapem z Lince zrušen.¹⁵⁷

Dělo se to způsobem, kterým se vyznačují totalitní režimy: osobními prohlídkami, křížovými výslechy atd. Malá část klášterních kněží, převážně starších, která tehdy ještě zůstávala v klášteře, byla rozdělena na jednotlivé klášterní fary. V klášteře směli zůstat po dobu války pouze dva kněží: P. Vinzens Pils, jako důchodní pro pokračování vedení účetnictví a P. Alois Martetschläger pro zachování bohoslužeb v klášterním kostele.

Klerik František Xaver Josef Švanda, který ve vyšebrodském klášteře přijal 1. 8. 1935 obláčku, po ročním noviciátě začal studovat teologii v Innsbrucku. V roce 1938 se vrátil do

¹⁵⁵ *Catalogus saecularis et regularis cleri dioeceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1911 – 1940.*

¹⁵⁶ Srov. NOSCHITZKA, L., OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen in: 1129-1979 Stift Rein, 850 Jahre Kultur und Glaube* s. 305.

¹⁵⁷ Tamtéž.

kláštera ve Vyšším Brodě a složil věčné sliby 21. 8. 1938. Po IV. ročníku studia na Teologické fakultě v Praze byl 29. 6. 1939 vysvěcen na kněze. Po svém kněžském svěcení dokončil studium v Praze a do roku 1940 také působil v duchovní správě (u Pražského Jezulátka). Od 1. 7. 1940 byl P. Xaver kaplanem v Sušici do roku 1943. Ještě téhož roku mu byl zakázán výkon duchovenské služby a byl deportován do vězení v Zásmukách, kde strávil jeden rok. Po propuštění směl být znovu v duchovní správě v Praze.

Klášterní kostel byl uzavřen, bohoslužby se konaly v kostelíku sv. Josefa v poloviční vzdálenosti mezi klášterem a městem. Prázdná konventní budova sloužila nejprve jako ubytování pro přesídlence z Besarábie (tehdy SSSR), ke konci války jako rezervní lazaret Wehrmachtu.¹⁵⁸ Klášterní kostel Panny Marie Nanebevzaté dostal za 2. světové války zelený nátěr, zřejmě jako opatření proti náletům spojeneckých sil.

Během druhé světové války bylo povoláno k vojsku 21 kněží, kleriků a laických bratrů. Z toho deset zemřelo na válečných bojištích: devět na Východě, jeden v Itálii, a to šest otců, tři klerici a jeden laický bratr.¹⁵⁹ P. Engelbert Blöchl (zatčen 17. 8. 1940) zahynul hladem a týráním v Dachau 1. 11. 1942. P. Engelbert Blöchl byl od roku 1934 do roku 1938 farním administrátorem v Přední Výtoni. V této době se v Hořicích obnovily známé pašijové hry a P. Blöchl, hudebně nadaný, zde působil jako sbormistr. Několik dní po vstupu německých vojsk do Sudet – v neděli 2. 10. 1938 – vnikly vojenské oddíly do Vyššího Brodu. P. Engelbert Blöchl byl zatčen a internován v českém celním úřadě nad farou. Důvodem zatčení měly být přátelské styky s českými celními úředníky. Dne 25. 10. byl internace propuštěn a vrátil se do kláštera. O jeho propuštění se zřejmě zasloužil opat Tecelin Jaksch, P. Blöchl však nesměl opustit klášter. V lednu 1939 nastoupil jako administrátor do Přídolí, kde byl před léty kaplanem. Toto pověření bylo v tehdejší době velkou chybou. Z doby, kdy působil v Přídolí, měl zde osobní nepřátele. V srpnu 1940 byl P. Blöchl znovu zatčen. Velký podíl měl na tom starosta Přídolí, který P. Blöchla nenáviděl. Dne 24. 8. 1940 byl P. Blöchl odeslán do vězení zemského soudu v Linci a následující den byl proveden výslech obviněného. Neveřejné hlavní líčení bylo určeno na 29. 10. 1940 u zemského soudu Linec, pobočky Krumlov. Rozsudek byl ještě toho dne písemně vyhotoven. P. Blöchl byl shledán vinným zločinem zneuctění podle paragrafu 128 StG a svádění ke smilstvu podle paragrafu 132 III StG. Byl odsouzen na jeden rok těžkého žaláře, zostřeného čtvrtletně tvrdým lůžkem a také náhradou ceny soudního procesu. Podle správy spolubratra P. Richarda Wolfa poradil obhájce P. Blöchlovi, aby se

¹⁵⁸ Srov. NOSCHITZKA, L., OCist *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen. in: 1129-1979 Stift Rein, 850 Jahre Kultur und Glaube*, s. 304.

¹⁵⁹ Srov. tamtéž, s. 305.

neodvolával; trest by mu byl zdvojnásoben, protože stranické rozhodnutí je, že musí zemřít. Soudní rozhodnutí, zaslané na Gestapo v Linci, bylo opatřeno poznámkou: „vězeň musí být po odpykání trestu předán Gestapu v Linci.“ Dne 1. 11. 1940 byl P. Blöchl převezen do soudního vězení v Linci a 21. 11. 1940 byl přemístěn do trestnice v Garsten.

Dne 17. 8. 1941 měl být P. Blöchl z vězení propuštěn. Mezitím však v jeho bývalé farnosti bylo zjištěno, že nařčení P. Blöchla bylo falešné; dívky vypovídaly proti P. Blöchlovi pro peníze a ze stranického donucení. Úřady podnikly vše proti jeho návratu. P. Blöchl byl znovu předán Gestapu, znovu vězněn v policejní věznici v Linci a 31. 10. 1941 odsouzen do koncentračního tábora v Dachau, kam by dne 1. 11. 1941 v ranních hodinách dopraven. Hlad a týrání přivodily P. Blöchlovi těžce podlomily zdraví. Byl také několikrát operován pro krční potíže. Jeho síly byly naprosto vyčerpány. O svátku Všech svatých 1942, v den výročí příchodu do Dachau, P. Blöchl zemřel – zřejmě vyhladověl. Oficiální příčina smrti byla udána srdeční mrtvice; podle zprávy jednoho svědka měl být ubit strážcem SS. Tělo P. Blöchla bylo spáleno. Dne 3. 11. 1945 bylo v kapli cisterciáckého kláštera v Heligenkreuzu za P. Blöchla celebrováno requiem.¹⁶⁰

Změna státních hranic si vyžádala také změnu diecézí. Tak byly vikariáty Vyšší Brod, Kaplice, Český Krumlov a Horní Planá spojeny do generálního vikariátu Vyšší Brod a připojeny k linecké diecézi. Vikariáty Nové Hrady a Nová Bystřice byly připojeny k diecézi Sankt Pölten. Od 1. ledna 1942 připadlo také území vikariátu Nové Hrady k linecké diecézi. Do generálního vikariátu Vyšší Brod patřilo pět vikariátů se 49 farami, dvěma expoziturami. Počet katolíků činil 97 244, a 1 265 nekatolíků.¹⁶¹

Totální kapitulace Německa v květnu 1945 přinesla naději mnichů na návrat. „10. 5. 1945 přijíždí opat Tecelin Jaksch se spolubratrem P. Xaverem Švandou do svého kláštera. Po předložení důkazů, že jsou vyšebrodští cisterciáci, je jim klášter navrácen.“¹⁶² Vzhledem k dobrým vztahům opata Tecelina Jaksche s prezidentem Benešem bylo umožněno i vrácení právoplatného konventního majetku. Stav kláštera se zdál být zajištěn tak, aby mohl opět ožít. Souhlas k novému převzetí opatského úřadu získal Tecelin Jaksch z Prahy a Českých Budějovic na základě vyjádření generálního opata.¹⁶³

¹⁶⁰ Srov. EBNER, J. P. *Engelbert (Franz Xaver) Blöchl Ocist.* in: *Blutzeugen des Glaubens, Martyrologium des 20. Jahrhunderts.* S. 62-67.

¹⁶¹ Srov. GOTTSMICH, S. *OCist Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien,* s. 103.

¹⁶² Srov. *Za otcem Xaverem,* in: *Altovadum V.,* 1999, s. 7. in: LOMIČKOVÁ, R. *Obnova řeholního života po roce 1989 ve Vyšším Brodě.* S. 34.

¹⁶³ Srov. NOSCHITZKA, L. *OCist Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen in: 1129-1979 Stift Rein,*

Do kláštera se vraceli i ostatní bratři, většina řeholníků však byla německé národnosti. Po vydání nařízení o „odsunu“ Němců se počet mnichů výrazně snížil. Někteří kněží z kláštera, kteří byli správci inkorporovaných farností, byli zároveň vysídleni se svými farníky. Některým mnichům zprostředkoval opat Tecelin u českých úřadů a opata praeses Karla Braunstorfera v Heiligenkreuzu u rakouských úřadů přesídlení do rakouských klášterů. Opat praeses Karl Braunstorfer je vděčně vzpomínán.¹⁶⁴

Cisterciácký klášter Rein v Rakousku, který byl v té době bez opata a měl nedostatek vlastních mnichů, přijal většinu mnichů vyšebrodských. Také kláštery Lilienfeld, Zwettl a mateřský klášter Wilhering přijímaly vyšebrodské mnichy. Ve vyšebrodském klášteře zůstali opat Tecelin Jaksch, dva čeští a pět starších německých spolubratří. Opat Tecelin doufal, že bude moci vybudovat nový konvent. Avšak situace kláštera byla stále svízelnější: domovní prohlídky, předvolávání k výslechům, vyhrožování.

Počátkem roku 1946 z cca 150 německých kněží, kteří v českobudějovické diecézi působili, zůstalo na konci roku 1946 jen 24, z nichž třetinu tvořili cisterciáci.¹⁶⁵

Opatu Tecelinovi bylo sice vrácení klášterního majetku přislíbeno, ale skutečnost byla jiná. Nastaly všeobecně velké spory mezi československou vládou a katolickou církví. Komunistická strana se svým ministrem zemědělství Júliem Ďurišem prosadila své pojetí pozemkové reformy. Tato pokračovala ve třech etapách náborů a přidělování půdy a vnášela neklid a napětí.

V první etapě se byla přidělována půda zemědělským a drobným rolníkům – na které byly zvláště v pohraničních oblastech uplatňovány dekrety prezidenta republiky z 19. května 1945.

Druhou etapou byla revize první pozemkové reformy z roku 1919. Tato reforma patřila k důležitým bodům vládního programu schváleného parlamentem v červenci 1946. Zákon o revizi první pozemkové reformy schválil parlament o rok později – v roce 1947.

V třetí etapě se jednalo o tzv. novou pozemkovou reformu, kterou přijal parlament jako „zákon o trvalé úpravě vlastnictví půdy“¹⁶⁶ – 21. března 1948. Podle tohoto zákona

850 Jahre Kultur und Glaube, s.305.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Srov. FELDMANN, V. *Naše diecéze před 60 lety*. Magazín SETKÁNÍ. Vydává z pověření českobudějovického biskupství Sdružení svatého Jana Neumanna v Českých Budějovicích 2/2006, 8 s. ISSN 1212-8074. S. 6.

¹⁶⁶ Srov. JANIŠOVÁ, M., KAPLAN, K. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, nakladatelství Doplněk Praha – Brno 1995. 488 s. ISBN 80-85270-39-0 (Ústav pro soudobé dějiny). ISBN 80-85765-44-6 (Doplněk Brno), s. 8.

byla soukromým vlastníkům vyvlastněna veškerá půda nad 50 hektarů. Všechny tyto tři etapy poválečné pozemkové reformy postihly katolickou církev.

Revize první pozemkové reformy zasahovala majetkové poměry katolické církve tak silně, že ohrožovala její společenské poslání – ekonomicky ji vydávala do rukou státu. Marně představitelé katolické církve v Československu a Vatikán protestovaly. Marně prosazovaly, aby zákon byl uplatňován pouze na zemědělskou půdu, o kterou projeví zájem rolníci, nikoliv na církevní lesy. Toto úsilí nemělo úspěch. Všechna tato opatření dopadala samozřejmě také na kláštery, tedy i na cisterciácký klášter Vyšší Brod. V dopise z 27. ledna 1946 opat vyšebrodského kláštera Tecelin Jaksch žádá prezidenta Beneše, aby přihlédl ke komplikované situaci veřejnoprávní, ve které se klášter nachází. Jedná se o konfiskaci majetku kláštera cisterciáků ve Vyšším Brodě. Dovolává se prezidentovy laskavosti, se kterou ho 25. července ujistil svou ochranou.¹⁶⁷

Prezidentská kancelář obdržela celou řadu žádostí představených řeholních řádů o řešení otázek konfiskace církevního majetku. Jako první, kdo podal žádost, je jmenován provinciál Řádu cisterciáků ve věci konfiskace církevního majetku ve Vyšším Brodě a v Oseku u Duchova. Dne 10. července 1946 odpovídá ministr zemědělství Julius Ďuriš na dopis ve věci konfiskace zemědělského majetku Řádu německých rytířů a Řádu cisterciáků v Oseku a ve Vyšším Brodě. V dopise jsou uvedeny okresní správní komise, které navrhovaly konfiskaci zemědělského majetku řádů – tedy i Řádu cisterciáckého ve Vyšším Brodě. Opat Tecelin Jaksch podal rozklad proti konfiskaci zemědělského majetku Řádu cisterciáků ve Vyšším Brodě. Na základě tohoto rozkladu bylo výměrem ministerstva zemědělství ze dne 12. června 1946 zatím přechodně zastaveno veškeré přidělové řízení, týkající se zemědělského majetku Řádu cisterciáků ve Vyšším Brodě.

Dne 13. července 1946 opat Tecelin Jaksch dopisem prezidentu republiky protestuje proti výnosu Ministerstva zemědělství. V dopise uvádí, že úmysl Ministerstva zemědělství konfiskovat statky a lesy kláštera se stal skutečností – výnosem Ministerstva zemědělství ze dne 17. května 1946. Tímto výnosem je nařízena konfiskace majetku kláštera cisterciáků v Oseku – tento výnos podepsal ministr zemědělství Julius Ďuriš. Opatu Tecelinovi byl dán opis výnosu a připojena doložka pod stejným jednacím číslem a oznámení, „že konfiskace týká se i zemědělského majetku Řádu cisterciáků ve Vyšším Brodě, poněvadž ústřední zpráva majetku nachází se v Oseku“.¹⁶⁸ Tuto doložku podepsal Ing. Kořátko. S tímto rozhodnutím okresní správní komise v Kaplici, v Českém Krumlově

¹⁶⁷ Srov. JANIŠOVÁ, M., KAPLAN, K. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948*. S. 36.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 113.

a Okresní národní výbor v Českých Budějovicích vydaly vyhlášku o konfiskaci zemědělského majetku kláštera Vyšší Brod. Opat Tecelin Jaksch předkládá prohlášení: Výnos ministerstva zemědělství odporuje usnesení vlády ze dne 17. května 1946, jímž byl stanoven odklad. Dále opat Tecelin Jaksch uvádí: důvod konfiskace uvedený doložkou a podepsaný Ing Kořátkem je zmatečný – klášter osecký a klášter vyšebrodský jsou samostatné celky – církevní instituce na sobě zcela nezávislé. Proto nemůže být konfiskační osecký dekret vztahován na zemědělský majetek kláštera vyšebrodského.

Proti nařčení, že klášter vyšebrodský měl sloužit aktivně fašistickým a nacistickým účelům dokládá opat Tecelin Jaksch: od počátku roku 1939 dostal klášter vnucenou zprávu; počátkem dubna 1941 byl klášter zrušen z titulu „nepřátelství k Říši“, konvent byl rozpuštěn, majetek movitý i nemovitý zkonfiskován. Dále opat Tecelin Jaksch uvádí, že on sám jako opat vyšebrodského kláštera byl pro svůj loajální a korektní vztah k Československé republice a jejímu prezidentovi uvězněn, sesazen a poslán do vyhnanství pod stálou kontrolou Gestapa. Také pět členů Řádu a tři zaměstnanci byli z těchto důvodů žalářováni, jeden kněz umučen v Dachau. Někteří členové Řádu zemřeli, když se jim nedostalo včas potřebné léčení.

Ve svém dopise prezidentu Benešovi uvádí opat Tecelin Jaksch, že zamýšlenou konfiskací zemědělského majetku by bylo znemožněno udržování klášterní sbírky: galerie, knihovny a archivu a také udržování celého kláštera a sedmnácti inkorporovaných far. Opat Tecelin Jaksch se znovu dovolává slíbené ochrany kláštera prezidentem Benešem ze dne 25. července 1945.¹⁶⁹

Dne 2. října 1946 je opatu Tecelinu Jakschovi zaslán Výměr Ministerstva zemědělství o konfiskaci zemědělského majetku Řádu cisterciáků ve Vyšším Brodě.

Ministerstvo zemědělství rozhodlo podle § 3, odst. 2 v dohodě s Ministerstvem vnitra, že Řád cisterciáků ve Vyšším Brodě spadá pod ustanovení § 3, odst. 1 – je proto považován za zrádce a nepřítele Československé republiky, jemuž je podle § 1, odst. 1, písm. c) cit. dekretu zemědělský majetek ze zákona zkonfiskován.¹⁷⁰ Jako důvody k tomuto rozhodnutí jsou uváděny: opat Tecelin Jaksch byl sice Gestapem zatčen a vězněn, avšak důvod zatčení byl národnostní a rasový, opat Tecelin Jaksch pocházel ze smíšeného manželství, studoval na německých školách... Dále byl osočován z udržování styku s bývalými členy SdP. Ministr zemědělství Július Ďuriš uvádí také jména zaměstnanců kláštera, kteří byli německé národnosti a argumentuje tak pro proněmecké

¹⁶⁹ JANIŠOVÁ, M., KAPLAN, K. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948*. S. 115.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 139.

smýšlení členů Řádu a opata Tecelina Jaksche. Tímto je pro ministra Ďuriše konfiskace majetku nutná.

Opat Tecelin Jaksch v doprovodu pražského historika umění Dr. Friedla navštívil prezidentskou kancelář, aby požádal o ochranu majetku kláštera, kterou mu pan prezident 25. července 1945 přislíbil. Opat Tecelin Jaksch předkládá znovu rozklad své činnosti před okupací a po ní: V lednu 1946 členové SNB vyšetřovali jeho i členy Řádu. O výsledcích byly sepsány obšírné protokoly. Vyslýcháni byli i občané města Vyšší Brod. Že mniši i opat vyšebrodského kláštera se před okupací chovali loajálně, podává nejlepší důkaz okolnost, že prezident Eduard Beneš při oficiální návštěvě jižních Čech 7. května 1937 přijal pozvání opata Tecelina Jaksche k návštěvě kláštera. Není myslitelné, aby prezident republiky navštívil klášter, nebyla-li by bezpečně prokázána loajalita opata i všech členů konventu.

Proti opatu Tecelinu Jakschovi jsou vedeny akce již od jeho návratu v roce 1945 do vyšebrodského kláštera s tím, aby opat Tecelin Jaksch Vyšší Brod opustil. Byl proto tehdejší Místním národním výborem ve Vyšším Brodě pojat do seznamu osob určených k odsunu.

Dne 19. listopadu 1947 přepadla policie ozbrojená samopaly klášter. Opatovi byla odebrána korespondence, na policejní stanici byl podroben sedmihodinovému výslechu. Dne 17. prosince 1947 došlo k nové domovní prohlídce a opětovnému zabavení opatovy korespondence. Opat byl opětovně vyslýchán na policejní stanici ve Vyšším Brodě. Bouřlivé a nejisté poměry donutily opata 2. února 1948 k návštěvě českobudějovického biskupa Josefa Hloucha, kterému chtěl světit do ochrany Závišův kříž¹⁷¹ - nejvýznamnější poklad vyšebrodského kláštera. Předání Závišova kříže biskupu Hlouchovi potvrdila druhý den – 3. února 1948 - kapitula kláštera. Tento kříž měl být „podle potřeby státní Národní galerie v Praze prodán, z jeho výnosu zřízen nový kněžský seminář v Českých Budějovicích.“ V tomto semináři měli pak studovat i vyšebrodští cisterciáci. Dne 5. února 1948 předal opat Tecelin Závišův kříž českobudějovické biskupské konzistoři. Tuto záležitost schválil 12. května 1948 generální opat Edmund Bernardini.¹⁷² Plánovaná stavba nového semináře se neuskutečnila, jak je zřejmé z doby, která následovala. Závišův kříž měl být později uložen v chrámovém pokladu katedrály svatého Víta, odkud byl po listopadu 1989 vrácen vyšebrodskému klášteru.¹⁷³

¹⁷¹ Srov. KOHOUT, T. J. OCist, *Tecelin Jaksch (1885-1954), Abt von Hohenfurt in bewegten Zeiten*. S. 63.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Podle zprávy převora vyšebrodského kláštera, patera Justina Jana Berky OCist.

11 Vyšebrodský klášter po roce 1948

V únoru 1948 došlo k uchvácení moci komunisty. Opat byl přinucen opustit Československou republiku. To se uskutečnilo. Dne 26. července 1948 překročil opat Tecelin v Kyselově mezi Frymburkem a Horní Planou státní hranici. Na rakouském celním úřadě Diendorf u Aigenu byl odbaven a odjel do Bad Leonfeldenu, kde se setkal s vyšebrodskými spolubratry. Tam ho navštívil opat praeses rakouské cisterciácké provincie Karl Braunstorfer z Heiligenkreuzu a žádal opata Tecelina o převzetí úřadu administrátora v cisterciáckém klášteře Reinu. Opat Tecelin byl po událostech poslední doby silně vyčerpán a proto žádal o nějaký čas na rozmyšlenou. Přijal nabídku opata kláštera ve Zwetlu k prozatímnímu pobytu na zotavenou.¹⁷⁴

Řízení vyšebrodského kláštera převzal český převor Udalrich Klaschka, kterého tím pověřil před svým odchodem opat Tecelin. Snahu českých mnichů ale brzy zmařil útok komunistického režimu. Dne 3. května 1950 byl převor Udalrich pozván do Prahy na Úřad pro věci církevní, kde mu bylo oznámeno zrušení opatství Vyšší Brod. Mniši měli být posláni do Oseku, kde byla zřízena internační ubytovna pro řeholníky. Dne 4. května večer po májové pobožnosti přepadla klášter policie a mnichům, shromážděným v refektáři, bylo oficiálně oznámeno ukončení činnosti kláštera. V noci byli mniši nákladním autem převezeni do Oseku.

Převor Udalrich směl zůstat nějaký čas jako duchovní ve městě Vyšší Brod. Později pracoval jako lesník u Svatého Tomáše nedaleko Vyššího Brodu. 26. prosince 1950 překročil ilegálně státní hranici do Rakouska a našel svůj útulek v klášteře v Reinu. Ostatní spolubratři vykonávali po propuštění z pracovních táborů civilní zaměstnání. Budovy vyšebrodského opatství byly zpočátku prázdné, později sloužily částečně jako muzeum, kasárny, kolchoz a ubytovny pro brigádníky.¹⁷⁵

Opat Tecelin byl opět požádán roku 1949, aby přijal funkci administrátora cisterciáckého kláštera v rakouském Reinu. Opat Tecelin váhal, ale situace se vyřešila propuknutím jeho těžké nemoci.¹⁷⁶ Byl nucen podstoupit operaci k odstranění sleziny. Pooperační stav opata Tecelina byl vážný. Lékaři si nedovedli vysvětlit důvod jeho vysokých teplot. V neděli 24. července 1949 přijal opat svátost nemocných, lékaři se domnívali, že nepřežije noc. 26. července ve tři hodiny ráno nastal prudký obrat

¹⁷⁴ Srov. GOTTSMICH, S. OCist: *Hohenfurt – Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien*. S. 133.

¹⁷⁵ Srov. KOHOUT, T. J. OCist: *Tecelin Jaksch (1885-1954), Abt von Hohenfurt in bewegten Zeiten*. S. 65n.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 71.

k lepšímu. Od té doby nastalo uzdravování. Opat Tecelin mohl přemýšlet. Uvědomil si zázračné vyslyšení modliteb. Znovu byl požádán, dovolí-li mu to zdraví o převzetí administratury opatství Rein. 13. srpna 1949, když poprvé po překonání těžké nemoci mohl sloužit mši svatou, pocítil sílu přijmout službu administrátora v Reinu. Dne 29. září 1949 se kapitula jednohlasně usnesla o převzetí vedení kláštera Rein. 8. listopadu 1949 přišel opat Tecelin definitivně do svého nového domova – cisterciáckého kláštera Rein¹⁷⁷. Všechny podmínky o převzetí úřadu – pozvání konventu a potvrzení z Říma – byly splněny. Před prelaturou opata Tecelina jej pozdravil převor kláštera a jako zvláštní pozdrav zpíval chlapecký sbor. Dne 9. listopadu 1949 celebroid opat Tecelin poprvé v cisterciáckém klášteře Rein mši svatou. 20. listopadu 1949 byl uveden do úřadu biskupem.

Protože opat Tecelin se nechtěl vzdát kláštera ve Vyšším Brodě, nemohl být v Reinu jmenován opatem, ale jen administrátorem. Slíbil klášteru darovat všechnu svou sílu a lásku. Krátce po převzetí nového úřadu začal opat Tecelin dílo obnovy. Za nejdůležitější považoval získávání dorostu a renovaci klášterních budov. Již tři týdny po své instalaci mohl přijmout slavné sliby vyšebrodského bratra Roberta. Takovou radost neprožil klášter v Reinu již deset roků. V roce 1950 mohl opat přijmout do noviciátu dva mladé muže a v roce 1952 dalšího novice. Hlásili se i laičtí bratři. Okolí začalo vnímat opata Tecelina jako člověka hluboce zbožného, laskavého, který uměl dobře naslouchat.

S velkým nasazením se pustil do renovace zchátralých budov. V září 1951 měl klášter novou fasádu, střechy byly nově pokryty, také kostel a věž zářily novotou a požehnány byly i nové klášterní varhany.¹⁷⁸

V posledních dvou letech života prožíval v klášteře Rein opat Tecelin těžké zkoušky. Musel čelit obviněním ze stranění svým přátelům, z přivlastňování si absolutní moci v klášteře a jiným těžkým pomluvám. Opat nechápal, proč k takovým situacím docházelo. Žil vzorným kněžským životem. Tyto útrapy jistě ovlivnily jeho zdravotní stav. V lednu 1954 byl hospitalizován v nemocnici Milosrdných sester v Linci v důsledku katastrofální chudokrevnosti. Z jeho dopisů lze vyčíst trpělivé nesení duševního utrpení, které mělo příčinu v nesmyslných obviněních. Opat Tecelin všem odpouštěl a všechno svěřoval Bohu. Když se mohl po měsíčním léčení vrátit zpět do Reinu, navštívil ho světící biskup z Grazu a předal opatu Tecelinovi jmenovací dekret biskupského konsistoriálního rady. Zdraví opata Tecelina bylo značně podlomené. Opět onemocněl a musel být znovu

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 73.

¹⁷⁸ Srov. KOHOUT, T. J. OCist: *Tecelin Jaksch (1885-1954), Abt von Hohenfurt in bewegten Zeiten*. S. 76.

hospitalizován, tentokrát u Milosrdných bratří v Grazu.¹⁷⁹

Dne 23. května 1954 v 9 hodin dopoledne opat Tecelin zemřel mezi spolubratry. Pohřeb se konal 26. května 1954 za velké účasti kněží, opatů z okolních klášterů, vysokých církevních hodnostářů a velkého množství věřících. Pohřbu se zúčastnil také hrabě Liechtenstein-Waldstein s chotí Terezií Habsburskou. Opat Tecelin byl pohřben na obecním hřbitově v Reinu mezi ostatními mnichy, daleko od domova, daleko od svého kláštera a svých vlastních spolubratří. Velice si přál shromáždit vyšebrodské mnichy v Reinu a vrátit se s nimi do svého kláštera. Této naděje se nikdy nevzdal. Přesto jako jediný ze 43 vyšebrodských opatů nenašel místo svého posledního odpočinku ve svém milovaném klášteře.

Když blíže poznáme život opata Tecelina Jaksche, vidíme v něm jako v zrcadle události 20. století. Se všemi byl konfrontován. Jako stopa se táhnou celým jeho životem dvě základní stanoviska: víra v ukřižovaného Krista a katolicita. Z korespondence a svědectví mnoha lidí vystupuje do popředí opatova silná víra. Při očeřování a obžalobách, ve vězení, při vyhnání z vlasti, vždycky viděl utrpení Krista, od Něhož čerpal sílu pro své utrpení. Jako syn církve neviděl žádné hranice mezi národy. Myslel katolicky, nebyla to jen jeho dvojjazyčnost, pro kterou nepřipouštěl rozdíly, ale právě jeho univerzální myšlení. Nenechal se nikdy svést fantazírující masou a nebál se vystoupit proti smýšlení společnosti. Život opata Tecelina Jaksche je příklad křesťana, který svou víru žije, který Kristu vydává svědectví a aniž by se nechal ovlivňovat lidmi, následuje Kristova přikázání.¹⁸⁰

Po smrti opata Tecelina Jaksche se pokusil P. Nicolaus Lonsing, převor-regens osiřelého konventu v Německu, o nové založení vyšebrodského konventu. Mělo to být ve starém kapucínském klášteře Schilingsfürst ve Středních Frankách, arcidiecéze Bamberg. Několik spolubratří jej tam následovalo. Brzy se však ukázalo, že tento záměr nebude možné uskutečnit. A tak toto „nové založení“ bylo v lednu 1959 zrušeno. Mniši se vrátili zpět do kláštera v Reinu.¹⁸¹ Dne 2. 9. 1958 byla v Reinu za předsednictví generálního opata Dr. Sigharda Klinera a opata-praeses Karla z cisterciáckého kláštera Heiligenkreuzu dohodnuta smlouva mezi kláštery Reinem a Vyším Brodem. V této smlouvě je klášteru Rein uložena povinnost znovu osídlit klášter Vyší Brod, jakmile to bude možné. Na generální kapitule cisterciáckého řádu konané v Římě 1958 v Římě bylo definitivně

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 80.

¹⁸⁰ Srov. KOHOUT, T. J. OCist: *Tecelin Jaksch (1885-1954), Abt von Hohenfurt in bewegten Zeiten*. S. 83n.

¹⁸¹ Srov. NOSCHITZKA, L. OCist. *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen. in: 1129-1979 Stift Rein*. S. 307.

rozhodnuto o spojení obou konventů: Rein – Hohenfurt – 700 let po založení kláštera Vyšší Brod.¹⁸²

V té době byla činnost kláštera Vyšší Brod přerušena, proto nebyl určen žádný vizitátor. Od roku 1990 byl určen vizitátorem kláštera oseký opat P. Bernhard Thebes. V současné době je ustanoven vizitátorem kláštera opat-praeses P. Gregor Henckel z cisterciáckého kláštera Heiligenkreuz v Rakousku.

12 Obnovení řeholního života v klášteře ve Vyšším Brodě po roce 1989

K obnově kláštera ve Vyšším Brodě mohlo dojít po událostech v listopadu 1989. P. Ivo Vojtěch Kvapil OCist. složil časné sliby v roce 1947, na kněze vysvěcen 1949 a působil v roce 1989 jako administrátor farnosti Borotín. P. Xaver Josef Švanda OCist. sloužil jako administrátor farnosti Lhenice. K těmto dvěma řeholníkům patřili také mniši P. Frowin Josef Feyrer, P. Canisius Leopold Noschitzka, P. Paulinus Fridericus Rödl a P. Maurus Joannes Sonnberger, přestože žili mimo území naší republiky.

Dne 10. dubna 1990 obdržel P. Ivo Kvapil dopis od ředitele Odboru církví PhDr. Radovana Perky, v němž mu bylo oznámeno, že opatství Vyšší Brod řádu cisterciáckého s prozatímním sídlem v Borotíně, okres Tábor, obnovuje legálně svoji činnost na území Československé republiky od 1. dubna 1990. Toto bylo oznámeno také P. Xaverovi Švandovi.¹⁸³ P. Ivo Kvapil a P. Xaver Švanda přišli do kláštera ve Vyšším Brodě v listopadu 1990. V klášteře však bydlel ještě dosavadní správce a klášter nebyl vyklizen. Oba se ubytovali v blízkosti kláštera – P. Xaver u své setry a P. Ivo v tehdejší rekreačním zařízení. V klášteře mohli začít „působit“ v březnu 1991.¹⁸⁴

Již 18. února 1991 učinila v Římě Kongregace pro instituty zasvěceného života a společností rozhodnutí o opětovném rozdělení konventů Vyšší Brod a Rein.¹⁸⁵

V červnu 1991 přichází kandidát Jan Berka. Dne 14. září 1992 přijímá obláčku a řeholní jméno Justin. Dne 15. září 1993 skládá časné sliby. Stává se klerikem a odchází na studium teologie do Heiligenkreuzu.

¹⁸² KVAPIL, B. V. *Der Konvent von Hohenfurth 1945–1960*. Heiligenkreuz 1994, Diplomarbeit, Philosophisch-theologische Hochschule Heiligenkreuz, Universität Wien, vedoucí práce Univ.-Prof., Univ.-Doz. Hr. Dr. theol. et phil. Floridus Röhrig CanReg., 93 s., s. 82.

¹⁸³ Dle dopisu uloženého v klášteře Vyšší Brod. in: LOMIČKOVÁ, R. Bakalářská práce. S. 43.

¹⁸⁴ *Kronika obce Vyšší Brod*. IV., s. 338. in: LOMIČKOVÁ, R. Bakalářská práce. Tamtéž

¹⁸⁵ BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. S. 259.

Dne 14. srpna 1995 přijal obláčku Martin Zálešák, řeholní jméno Alois a stal se oblátem. Tento muž při svém vstupu překročil 60. rok svého věku.

V roce 1995 byl vyšebrodský klášter prohlášen Národní kulturní památkou.¹⁸⁶

Dne 25. 2. 1996 jmenoval generální opat cisterciáckého řádu Mauro Esteva P. Albericha Siweka – emeritního opata kláštera Wachock – převorem kláštera Vyšší Brod. Během své návštěvy v klášteře Vyšší Brod v září t. r. jej generální opat Mauro Esteva jmenoval opatem kláštera Vyšší Brod. Komunita řeholníků v klášteře Vyšší Brod nesplňovala podmínku řehole k vlastní volbě opata – dvanáct členů – a proto musel být opat jmenován. Převorem se stal P. Vojtěch Ivo Kvapil. Dne 13. srpna 1996 byl přijat do noviciátu nový člen Ján Trnka ze Slovenska. Obláčkou přijal jméno Bruno. Po roce složil časné sliby. V roce 1997 přišel z Moravy do kláštera nový člen, Petr Bauchner, a přijal 15. srpna 1997 obláčkou řeholní jméno Gabriel.

Dne 10. března 1999 zemřel P. Xaver Švanda. 15. března 1999 odešel z kláštera P. Vojtěch Ivo Kvapil a stal se administrátorem farnosti Černice (okres Český Krumlov). Zůstává členem cisterciáckého řádu kláštera Vyšší Brod. Pro vážné onemocnění žije od 14. září 2005 v Kněžském domově v Českých Budějovicích – Suchém Vrbném. Dne 5. června 1999 byl vysvěcen na kněze dosavadní klerik Justin Jan Berka, který byl dne 20. 8. 2000 jmenován převorem kláštera.

Dne 20. srpna 2000 vstoupil obláčkou do cisterciácké komunity Jiří Vojtek, který přijal řeholní jméno Štěpán. (Tento nový člen přišel také z Moravy.) V roce 2004 složil věčné sliby. Následujícího roku 2005 přišel z Ostravy do kláštera další kandidát Vilém Holář. Obláčkou přijal jméno Marián a po uplynutí ročního noviciátu se stal oblátem.¹⁸⁷

Nyní žije v cisterciáckém klášteře Vyšší Brod sedm mnichů: dva kněží, dva obláti, tři mniši s věčnými sliby.

V měsíci srpnu a září roku 2006 probíhaly opravy střech, které utrpěly zimní kalamitou velké škody.

Dne 14. září 2006 – v den svátku Povýšení svatého kříže – byl jako každý rok vystaven v klášterním kostele na oltáři Závišův kříž.

Cisterciácký klášter Vyšší Brod patří od 1. ledna 2007 do cisterciácké kongregace Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Je tak připojen k šesti mužským cisterciáckým klášterům v Rakousku. Charakter kongregace je založen na značné autonomii, respektování a podpoře osobitosti každého kláštera.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 260.

¹⁸⁷ Počet členů kláštera do konce roku 2006 viz tabulky v příloze.

13 ZÁVĚR

Ve své práci jsem si stanovil jako základní cíl zpracování dějin cisterciáckého kláštera Vyšší Brod v první polovině 20. století. Snažil jsem se zachytit všechny okolnosti, které dějiny kláštera ovlivnily, a to jak po stránce náboženské, tak politické či válečné. Tento cíl se mi podařilo naplnit ne zcela vyčerpávajícím způsobem vzhledem k torzovitosti archivních dokumentů zkoumané problematiky.

Život cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě začátkem 20. století je poznamenán mnoha politickými, sociálními a válečnými konflikty. Obě světové války přinesly klášteru oběti na životech, hmotných statcích i oběti v duchovní oblasti. Činnost kláštera však nebyla zasažena do hloubky. Tato situace se ale silně změnila po skončení druhé světové války, kdy docházelo k odsunu německých občanů. Protože převážná většina mnichů byla německé národnosti, byl tímto odsunem klášter oslaben.

Velké problémy nastaly po roce 1949. V této době dochází k systematickému rušení řeholních komunit na celém území Československa. Toto samozřejmě postihlo i cisterciácký klášter Vyšší Brod. Po ukončení činnosti kláštera Vyšší Brod jsou jeho budovy nabízeny státem světským zájmům. Z budovy opatství se stalo Poštovní muzeum, z některých budov ubytovny pro brigádníky, ostatní byly odsouzeny k chátrání. Stopy čtyřicetileté devastace materiální i duchovní jsou patrné dodnes.

V devadesátých letech, kdy byl klášter opět vrácen mnichům, byli tito nuceni začínat prakticky od začátku. Klášter byl dán do rukou dvěma mnichům milujících Řeholi a nadšených svou prací a modlitbou znovu přivést klášter k životu. Bůh je Pánem dějin!

Jsem rád, že jsem touto prací mohl lépe poznat život cisterciáckých mnichů, zvláště v klášteře ve Vyšším Brodě. Myslím, že mě tato práce velmi obohatila. Jak dalece dobře se mi tyto problémy podařilo zpracovat a vyjádřit, musím nechat na posouzení jiných.

13.1 Seznam použitých zdrojů

Monografie

BUBEN, M. M. *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Nakladatelství Logik s. r. o., Praha 2000, 408 s. ISBN 80-902811-0-9.

BUBEN, M. M. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. II. díl, 2. svazek, Mnišské řády*. Nakladatelství Libri, Praha 2004, 383 s. ISBN 80-7277-087-X.

Catalogus saecularis et regularis cleri dioeceseos Budvicensis 1943.

Catalogus saecularis et regularis cleri dioeceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1948. (Annis 1944-1947 catalogus non exiit.). Vyd. Biskupská konsistoř v Českých Budějovicích v nákladu 750 výtisků. – Pouze pro úřední potřebu. 204 s. ISBN neuvedeno.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioeceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1900-1919, 1920-1942.

Deset let Teologické fakulty Jihočeské univerzity, Studie Teologické fakulty Jihočeské univerzity, svazek 18, vydala Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, vydání první, České Budějovice 2001, 117 s. ISBN 80-7040-491-4.

EBNER, Johannes P. *Engelbert (Franz Xaver) Blöchl, OCist.* in: MIKRUT, Jan (Hg.): *Blutzeugen des Glaubens*, sv. 2; Dom. Verlag Linz 2000, 69 s. ISBN 3-85351-162-7.

FRANK, K. S. *Dějiny křesťanského mnišství*. Přel. Z. Lochovský. Praha 2003, první vydání, vydalo Benediktinské arcidiákonství svatého Vojtěcha a svaté Markéty 2003, 195 s. Přel. z: *Geschichte des christlichen Mönchtums*. Edice Pietas benedictina, sešit sedmý. ISBN 80-902682-8-5.

GOTTSMICH, S. Hohenfurt, Zur Geschichte seines Stiftes und seiner Pfarreien, Cisterciácké opatství Vyšší Brod. Knihovna. 138 s. ISBN neuvedeno.

HUBER, K. A. *Das Jahr 1938 in den Priesterseminarien von Böhmen – Mähren*. in: *Archiv für Kirchengeschichte von Böhmen – Mähren – Schlesien*, sv. 7, Königstein/Taunus 1985, ISBN 3-921344-12-3.

CHARVÁTOVÁ, K. *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142-1420*. Vyd. Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum Praha 2002, 402 s. ISBN 80-246-0385-3.

JANIŠOVÁ, M., KAPLAN, K. *Katolická církev a pozemková reforma 1945-1948*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, nakladatelství Doplněk Praha – Brno 1995, 477 s.

ISBN 80 85270-39-0 (Ústav pro soudobé dějiny) ISBN 80-85765-44-6 (Doplněk Brno).

Jihočeská univerzita a spolupracující ústavy Akademie věd České republiky, vydala Jihočeská univerzita, vydáno 1995, první vydání. ISBN 80-7040-136-2.

KADLEC, J. *Českobudějovická diecéze*. Knihovna Setkání 1995, 146 s. Vydání první. ISBN 80-901602-3-9.

Srov. KADLEC, J. *Dějiny kláštera Svaté Koruny*. Vydavatel Knihkupectví ČAT „U zlatého klasu“ v Českých Budějovicích 1949, 320 s. ISBN neuvedeno.

KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Křesťanská akademie, Řím 1987, 278 s. ISBN 80-7113-003-006.

KAINDL, D. *Geschichte des Zisterzienserstiftes Hohenfurt in Böhmen*. Vydáno r. 1930 vlastním nákladem, 164 s. ISBN neuvedeno.

Katalog diecéze českobudějovické L. P. 2005. Proměnná část. Vydalo Biskupství českobudějovické. Neprodejné. 131 s. ISBN neuvedeno.

Katalog diecéze českobudějovické L. P. 1996. Vydalo Biskupství českobudějovické, Biskupská 4, České Budějovice v roce 1996, pro vnitřní potřebu církevních úřadů. Neprodejné! Vydání první, 272 s. ISBN neuvedeno.

KOLÍSEK, A. *Hlinka Andrej*. (Obšírné heslo v Českém slovníku bohovědném), Praha 1930, díl 4. ISBN neuvedeno.

KORUNA, B. S. *Cisterciáci. K 850. jubileu trvání cisterciáckého řádu a k 805. výročí jeho uvedení do českých zemí*. L. P. 1948. Jako soukromý tisk. Nákladem farního úřadu v Horním Dvořišti, 69 s. ISBN neuvedeno.

KRATOCHVÍL, A. F. *Zavátou stopou - Život a dílo P. Petra*. 1. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1992, 326 s. ISBN 80-85527-15-4.

KUTHAN, J. *Počátky a rozmach gotické architektury v Čechách. K problematice cisterciácké stavební tvorby*. Academia, nakladatelství Československé akademie věd, v Praze 1983, vydání první, 335 s. ISBN neuvedeno.

MAREŠ, V. *O minulosti obce Boršova u Českých Budějovic*. Vyd. Kampelička v Boršově 1938, 63 s. ISBN neuvedeno.

MERTON, T. *Vody Siloe*. Nakladatelství Krystal OP, vydání první, Praha 2007, 272 s. ISBN 978-80-85929-90-4.

NOSCHITZKA, C. L. OCist., *Das Zisterzienserstift Hohenfurth in Böhmen*. in: *Stift Rein 1129-1979, 850 Jahre Kultur und Glaube – Festschrift zum Jubileum* herausgegeben von Abt Paulus Rappold unter Mitarbeit von Karl Amon, Helmut Mezler-Andelberg, Norbert Müller, Ileana Schwarzkogler, Rein 1979, 554 s. ISBN neuvedeno.

Řehole Benediktova. Benediktinské arcidiocésní svatého Vojtěcha a svaté Markéty,

Praha 1998, vydání první. LXX+242 s. ISBN 80-238-2676-X.

Řehole svatého Benedikta latinsky a česky. Vyd. čeští benediktini k tisícímu výročí založení Břevnovského arcidiecéze v Praze 1993, 207 s. ISBN neuvedeno.

VILÍMKOVÁ, M., PREISS, P. *Ve znamení břevna a růží.* Vyšehrad 1989. Vydání první, 340 s. ISBN 80-7021-013-3.

Periodika

FAULHABER, Michael von in: *„Waffen des Lichtes“*, Freiburg in Breisgau, 1915.

FELDMANN, V. *Kněží českobudějovické diecéze vězněni nacistickým režimem 1938-1945.* in: Výběr, XXXVIII (2001), České Budějovice. ISSN 1212-0596.

FELDMANN, V. *Naše diecéze před 60 lety.* Magazín SETKÁNÍ. Vydává z pověření českobudějovického biskupství Sdružení svatého Jana Neumanna v Českých Budějovicích 2/2006, 8 s. ISSN 1212-8074.

FELDMANN, V. *Poslední němečtí kněží Českobudějovické diecéze.* in: Výběr XXXIX (2002), České Budějovice, č. 3, 230 s. ISSN 1212-0596.

Geschichte des Stiftes Hohenfurth 1943-1946. (Deníkové záznamy opata-koadjutora Dominika Kaindla, zpracovatel neuveden). in: Glaube und Heimat, 56 (2004), č. 1, 22 s. ISSN neuvedeno.

Glaube und Heimat. 2004, č. 1. ISSN neuvedeno.

HANDLÍČEK, M. *Vyšebrodské vigilie.* in Jihočeská pravda 27. 4. 1968, a 25. 5. 1968. ISSN neuvedeno.

Hlas lidu. Vyd. České Budějovice z 2. 5 1938. ISSN neuvedeno.

MIGNE, J. P. *Charta caritatis.* Patrologia Latina. Tomus CLXVI, 1854.

President v jižních Čechách. Orbis Praha 1937, *Jihočeská pravda* 1990, 20. 4. Příloha „Pro volné dny“. ISSN neuvedeno.

ŠEBEK, J. *Mezi křížem a národem.* Brno 2006, ISBN 80-7325-085-3.

WEIS, M. *Výročí úmrtí biskupa Dr. Josefa Hloucha.* Magazín Setkání. Vydává z pověření českobudějovického biskupství Sdružení svatého Jana Neumanna v Českých Budějovicích 2/2002, 6 s. ISSN 1212-8074.

Wilhering Stift und Kirche. Vyd. Zisterzienserstift Wilhering, 2. vydání 1992, *Einblicke in die 850jährige Geschichte des Klosters.*

WINTER, E. *Tisíc let duchovního zápasu.* Praha 1940.

Ostatní prameny

KOHOUT, T. J. OCist, *Tecelin Jaksch (1885-1954), Abt von Hohenfurt in bewegten Zeiten*. Heiligenkreuz 2002, Diplomarbeit an der Philosophisch-Theologischen Hochschule Heiligenkreuz, vedoucí práce Prof. Dr. Michaela Kronthaler, 95 s.

KVAPIL, B. V. *Der Konvent von Hohenfurth 1945–1960*. Heiligenkreuz 1994, Diplomarbeit, Philosophisch-theologische Hochschule Heiligenkreuz, Universität Wien, vedoucí práce Univ.-Prof., Univ.-Doz. Hr. Dr. theol. et phil. Floridus Röhrig CanReg., 93 s.

Linzer Diözesanblatt LXXXX. Jahrgang 1944, Beilage.

LOMIČKOVÁ, R. *Obnova řeholního života po roce 1989 ve Vyšším Brodě*. Plzeň: 2002, Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta humanitních studií, Katedra filozofie, vedoucí práce RNDr. et Mgr. P. Robert Falkenauer, 65 s.

Schematismus der Geistlichkeit der Diözese Linz für das Jahr 1942.

13.2 *Znaky a zkratky*

* = narozen, + = zemřel, adm. = administrátor, obl. = obláčka, p. = professus, o. = ordinatus presbyter, A = Rakousko, D = Německo, DK = Dánsko, P.= pater, R. D. = Reverendissimus Dominus.

13.3 *Stručný slovníček mnišských pojmů*

Breviář

Z latinského „brevis“ krátký. Zkrácená verze mnišského officia – je určen biskupům, kněžím, jáhnům a řeholníkům povoláním k činnému životu jako oficiální modlitba církve. II. vatikánský koncil vyzval i laiky, aby se podle svých možností k této modlitbě připojili. Někdy se pro breviář užívá označení „kněžské hodinky“, odvozený od „hodin“ dne, kdy se mniši modlí příslušnou část božského officia.

Celerář

Klášterní ekonom.

Cingulum

Přepásání tuniky.

Diákon (jáhen)

(Původně pomocník apoštolů pečující o chudé a nemocné.) Duchovní, který přijal první stupeň kněžského svěcení, oprávněný křtít, kázat, oddávat, pohřbívat a rozdávat eucharistii, ... všechny úkoly, které mu svěří biskup.

Dormitář

Společná ložnice mnichů, v níž jsou jednotlivá lůžka oddělena závěsy či nízkými příčkami.

Generální kapitula

Nejvyšší legislativní a správní orgán řádu všech příslušných klášterů.

Generální opat

Nejvyšší představitel řádu, ve výkonu své funkce podléhá generální kapitule.

Hábit

Oděv, kterým se mnich vymezuje vůči světu a který symbolizuje jeho bezvýhradné zasvěcení Bohu.

Kapitula

Shromáždění mnichů, kteří již složili slavné sliby, a mají tak aktivní účast na rozhodování o záležitostech kláštera.

Kapuca – kápě

Bílý plášť, oděv noviců a časných profesů.

Kompletář

Poslední oficium dne.

Konvent

Tradiční výraz označující místní komunitu.

Kukula

Bílý oděv, který užívají mniši se slavnými sliby.

Kvadratura- křížová chodba.

Zastřešená chodba čtvercového půdorysu propojující hlavní prostory kláštera.

Novic

Bratr, který již přijal mnišský hábit a řeholní jméno, ale ještě se nezavázal sliby.

Novicmistr

Mnich pověřený výchovou noviců.

Oblát

Laik, jenž se plně podílí na životě mnišské komunity. Svými sliby se zavazuje jen vůči komunitě, v níž žije, nikoli vůči církvi.

OCist.

Ordo Cisterciensis – cisterciáci, cisterciačky.

Oficium

Denní modlitba církve zvaná též liturgie hodin, božské oficium či kanovnícké hodinky.

OSB

Ordo S. Benedikti – benediktini.

Profes

Mnich, který složil sliby.

Refektář

Místo, kde se mniši shromažďují ke společnému jídlu.

Škapulíř

Původně zástěra, dnes nedílná součást mnišského hábitu. Nosí se na bílé tunice, zakrývá záda a hrud' a je opatřen kapucí. Škapulíř je u noviců bílý, u profesů černý.

Štaly

Chórové lavice.

13.4 Seznam příloh

Příloha č. I - Řehole a kongregace v českobudějovické diecézi a jejich kláštery

Příloha č. II - Mniši cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě v letech 1900-2007

Příloha č. III - Tabulky

Příloha č. IV - Obrazová část

14 PŘÍLOHY

14.1 Příloha č. I - Řehole a kongregace v českobudějovické diecézi a jejich kláštery

Klášter řádu cisterciáků ve Vyšším Brodě – založen 1. června 1259 Vokem z Rožmberka.

Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele (redemptoristé) – v Českých Budějovicích, v Libějovicích a u Svatého kamene. Řehole byla založena 1885 svatým Alfonsem Marie z Liguori.

Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti (petrini). Založena 8. 9. 1888 Václavem Klementem Petrem. Mateřinec České Budějovice.

Filiální domy v Písku, založen roku 1903 a v Klatovech, založen v roce 1937.

Klášter řádu poustevníků svatého Augustina (obutých) v Domažlicích. Řád založen roku 1287 Václavem II.

Konvent řádu svatého Augustina (bosých). ve Lnářích, založení 1684 Černínem z Chudenic.

Klášter služebníků Panny Marie / servitů v Nových Hradech, založen 1677. Řád byl založen v první polovině 13. století. Jediný klášter servitů v České republice, který patří do rakouské provincie. Dne 11. 10. 2005 zemřel poslední český člen této řehole P. Bonfilius Franz Wagner. Uprázdňený klášter převzali dva kněží ze společnosti **Pro Deo et fratribus – Rodina Panny Marie** pro misijní činnost v ČR.

Konvent řádu menších bratří sv. Františka – konventuálů – **minorité**. Český Krumlov, založení řádu 1357.

Kláštery řádu menších bratří svatého Františka
v Bechyni, založen roku 1490 Zdislavou ze Šternberka.

V Jindřichově Hradci, založen 1478 Jindřichem VII., pánem z Hradce.

Ve Čtyřech Dvorech u Českých Budějovic, založen 1939 biskupem Šimonem Bártou.¹⁸⁸

Kláštery **menších bratří svatého Františka / kapucínů**. V Horšovském Týně, založen roku 1650.

V Sušici založen roku 1651.

Kongregace misionářů Oblátů Neposkvrněn Panny Marie. Kájov, konvent svatého Bernarda; provinciální dům.

Kongregace bratří těšitelů z Gethseman

¹⁸⁸ Dne 4. 7. 1990 přišli do nově zřízené farnosti Čtyři Dvory členové Kongregace svatého Františka Saleského - salesiáni Dona Bosca.

Klokoty, založeno 1934.

Suché Vrbné u Českých Budějovic 1936.¹⁸⁹

Nepomuk 1936.

Kongregace milosrdných sester svatého Karla Bornejského

České Budějovice – nemocnice, založena 1850.

České Budějovice – charitní domov starců, založeno 1868.

České Budějovice – škola a Dětský domov, založeno 1888.

Jindřichův Hradec – nemocnice, založena 1905.

Pelhřimov – nemocnice, založena 1904.

Písek – nemocnice, založena 1927.

Počátky – nemocnice a Městská mateřská škola, založeno 1874.

Prachatice – Neumanium, založeno 1860.

Strakonice – nemocnice, založena 1892.

Okresní dětský domov, založen 1913.

Okresní chorobinec, založen 1932.

Tábor – nemocnice, založena 1899.

Kongregace milosrdných sester svatého Vincence z Pauly

Domažlice – nemocnice založena roku 1938.

Kongregace chudých školských sester de Notre Dame

Horáždovice (mateřinec) – škola, založena 1854.

České Budějovice – u svatého Josefa, založeno 1871.

škola mateřská, obecná a měšťanská.

Ústav pro hluchoněmé.

u svatého Václava. Založeno 1875.

u svaté Anny. Založeno 1884.

Bechyně, opatrovna, založena 1889.

starobinec. Založen 1930.

Bystřice nad Úhlavou, starobinec. Založen 1856.

Červené Dvorce, sirotčinec. Založeno 1909.

Domažlice, opatrovna a sirotčinec. Založeno 1870.

Hluboká nad Vltavou, opatrovna (mateřská školka), založena 1923.

Hyršov, kongregační dům. Založen 1853.

Kardašova Řečice, starobinec, exerciční dům. Založen 1930.

¹⁸⁹ V současné době je v budově bývalého kláštera Kněžský domov.

Kašperské Hory, mateřská školka. Založená 1905.
Klatovy, mateřská školka. Založená 1887.
Kout na Šumavě, sirotčinec; založen 1908.
Milevsko, opatrovna; založena 1941.
Nepomuk, sirotčinec; založen 1899.
Protivín, dětský útulek; založen 1932.
Staňkov, sirotčinec; založen 1922.
Sušice – klášter, starobinec; založeny 1878.
Sušice – villa Maria – útulek pro nemocné sestry; založen 1910.
Bosňany, sirotčinec; založen 1932.
Volšovy, sirotčinec; založen 1920.

Kongregace sester Nejsvětější Svátosti

České Budějovice, mateřský dům; založen 1887.
Čížová; založeno 1901.
Suché Vrbné u Českých Budějovic; založeno 1927.
Žinkovy; založeno 1947.
Blovice; založeno 1941.
Svatý Kámen; založeno 1895.

Kongregace sester III. řádu svatého Františka Serafinského

Mateřinec: Praha 1, Bartolomějská 9.
Klatovy – nemocnice.

Kongregace školských sester III. řádu svatého Františka Serafinského

Opařany, škola pro imbecilní mládež; založena 1926.

Institutum Beatae Mariae Virginis

Štěkeň, mateřinec; založen 1921.
Nýrsko, penzion, škola řečí a hudby. Založena 1918.

Kongregace sester III. řádu svatého Norberta (premonstrátky)

Tábor, azyl; založen 1936.
Libějovice; založeno 1924.

Kongregace sester křesťanské lásky svatého Vincence z Pauly

České Budějovice, Svatá Trojice, azyl pro přestárlé. Založen 1937.¹⁹⁰

¹⁹⁰ *Catalogus saecularis et regularis cleri dioeceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1948*, s. 177-186

14.2 Příloha č. II - Mniši cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě od roku 1900 do roku 2007

Opati

R. D. Leopoldus Antonius Wackarž OCist., infulovaný prelát, 41. opat.

* 3. 5. 1810, obl. 23. 9. 1833, p. 1. 3. 1835, o. 25. 7. 1836, opatem zvolen 11. 11. 1857, + 13. 12. 1901, pochován na klášterním hřbitově ve Vyšším Brodě.

R. D. Bruno Josephus Pammer OCist., infulovaný prelát, 42. opat.

* 30. 1. 1866, obl. 2. 8. 1884, p. 27. 5. 1888, o. 22. 7. 1888, opatem zvolen 14. 5. 1902, + 22. 11. 1924, pochován na klášterním hřbitově ve Vyšším Brodě.

R. D. Tecelinus Josephus Jaksch OCist., infulovaný prelát, 43. opat.

* 23. 3. 1885, obl. 20. 8. 1904, p. 19. 4. 1908, o. 26. 7. 1908, opatem zvolen 4. 6. 1925, 26. 6. 1948 byl nucen opustit Československou republiku, + 23. 5. 1954, pochován na klášterním hřbitově v Reinu (A).

P. Dominicus Franciscus Kaindl OCist., ThDr., prefekt chlapeckého semináře v Českých Budějovicích, v roce 1939-1941 opat-koadjutor.

* 28. 11. 1891, p. 8. 8. 1915, o. 30. 5. 1915, + 22. 2. 1973 v klášteře Heiligenkreuz (A).

1954-1959 P. Nicolaus Lonsing OCist, po smrti opata Tecelina Jaksche **převor regens**.

1959-1991 spojení konventu Vyšší Brod a Rein v unii Rein-Hohenfurth.

1991-1996 P. Ivo Vojtěch Kvapil OCist. administrátor kláštera Vyšší Brod.

R. D. Alberich Jozef Siwek OCist., (emeritní opat kláštera Wachock v Polsku), od 25. 2. 1996 převor, od 14. 9. t. r. opat administrátor.

* 15. 5. 1920, p. 1939, o. 16. 7 1946.

Převorové

P. Placidus Joannes Nep. Blahusch OCist., rector spiritualis.

* 11.5. 1819, p. 8.9. 1841, o. 25.11.1842, +? Převorem byl ?– 1900.

P. Bruno Josephus Pammer OCist.

* 30. 1. 1866, p. 27. 5. 1888, o. 22. 7. 1888, + 22. 11. 1924, pochován na klášterním hřbitově ve Vyšším Brodě. Převorem byl 1901-1902.

P. Villibaldus Franciscus Ladenbauer OCist., filosof. doktor, emeritní profesor německého gymnázia v Českých Budějovicích.

* 26. 7. 1847, p. 29. 8. 1869, o. 24. 7. 1870, + 22. 9. 1926. Převorem byl 1903-1926.

P. Florianus Vilmarus Pfandlbauer OCist., magistr konvršů.

* 18. 2. 1876, p. 22. 4. 1900, o. 22. 7. 1900, + 23. 11. 1936. Převorem byl 1927-1936.

P. Gerardus Joannes Nýdl O.Cist., archivář, biskupský notář.

* 18. 7. 1875, p. 22. 4. 1900, o. 22. 7. 1900, + 17. 8. 1943 v Úsilném u Českých Budějovic, pochován na hřbitově u sv. Otýlie v Českých Budějovicích. Převorem byl 1937-1940.

P. Udalricus Aloisius Klaschka OCist.

* 9. 7. 1901, p. 9. 8. 1925, o. 4. 7. 1926. Převorem jmenován 26. 6. 1948. Po zrušení kláštera v roce 1950 opustil Československou republiku a byl přijat v cisterciáckém klášteře Reinu (A).

P. Justin Jan Berka OCist.

* 9. 12. 1958, obl. 14. 9. 1992, p. 15. 9. 1993, o. 5. 6. 1999. Převorem kláštera jmenován 20. 8. 2000.

Kněží

P. Bauer Theobaldus Franciscus OCist., prefekt zahradnictví a vinařství, administrátor v Horní Stropnici.

* 25. 4. 1873, p. 25. 5. 1896, o. 19. 7. 1896, + 3. 8. 1934.

P. Berounský - Vojáček Bernardus Ladislaus OCist., adm. farnosti Horní Dvořiště.

* 1. 11. 1909, obl. 7. 9. 1945, o. 29. 6. 1933, opustil řeholi 1950, + 6. 4. 1986.

P. Bilbauer Edmundus Josephus OCist., adm. v Rožmberku nad Vltavou, biskupský notář, konventuál.

* 17. 1. 1831, p. 28. 9. 1854, o. 12. 11. 1854, + 22. 4. 1906.

P. Blöchl Engelbertus Franciscus OCist., kaplan v Přídolí, Dolním Dvořišti, Rožmberku nad Vltavou, Přední Výtoni, a v Hořicích na Šumavě.

* 19. 12. 1892, p. 6. 8. 1916, o. 3. 11. 1916, + 1. 11. 1942 v Dachau (D).

P. Bredl Sigismund A. OCist., adm. v Omlenicích, Na Dobré Vodě u Nových Hradů.

* 15. 12. 1862, p. 15. 8. 1885, o. 25. 10. 1885, + 3. 3. 1950 v Rakousku.

P. Brunner Aloisius Josephus OCist., podpřevor, biskupský notář, konventuál, magistr kleriků, senior kapituly.

* 27. 4. 1831, p. 23. 9. 1855, o. 3. 8. 1856, + 12. 2. 1917.

P. Česka Ignatius Josephus OCist., adm. v Přední Výtoni, kaplan v zámku Sychrov (diecéze Litoměřice), administrátor v Boršově nad Vltavou, čestný občan obce Vrábče

a města Lišova u Českých Budějovic.

* 16. 3. 1851, p. 28. 9. 1878, o. 21. 7. 1878, + 16. 8. 1934. (Čech)

P. Dick Felix Carolus OCist., adm. v Komarčicích, ve Vyšším Brodě, arcikněz krumlovský.

* 12. 10. 1854, p. 7. 10. 1877, o. 22. 7. 1877, + 22. 3. 1944 ve Vyšším Brodě.

P. Feyrer Frowinus Josephus OCist.

* 5. 11. 1916, obl. 2. 8. 1936, jednoduché sliby 3. 8. 1937, o. 1948, adm. v diecézi Eichstätt (D).

P. Filzbauer Robertus Josephus OCist., inspektor lesů, provizor, ekonom, adm. v Kapličkách.

* 21. 3. 1870, p. 24. 6. 1894, o. 22. 7. 1894, + 6. 2. 1945.

P. Früchtl Vitus Franciscus OCist.

* 28. 6. 1912, jednoduché sliby 1. 4. 1935, v roce 1939 I. ročník teologického studia, o.?, v kaplanské službě v Rožmitále na Šumavě, + 7. 9. 1951 v Neuffenu (D).

P. Fürst Gregorius Gottfriedus OCist., adm. v Horní Stropnici, Hořicích na Šumavě, ve Strýčicích, v Rychnově u Nových Hradů.

* 30. 10. 1866, p. 12. 7. 1891, o. 19. 7. 1891, + 15. 9. 1928.

P. Gabriel Hugo Jan OCist., knihovník, sakristán, kantor, adm. v Dolním Dvořišti, konventuál.

* 4. 2. 1869, p. 12. 7. 1891, o. 19. 7. 1891, + 3. 12. 1937.

P. Gicha Bernardus Venceslaus OCist., probošt v klášteře cisterciáček Porta Coeli u Tišnova, spirituál v klášteře cisterciáček v Allersley (DK).

* 4. 7. 1874, p. 28. 9. 1897, o. 17. 7. 1898, + v Allersley (DK). (Čech)

P. Goll Andreas Maximilianus OCist., profesor na gymnáziu ve Wilheringu, v německém gymnáziu v Českých Budějovicích, prefekt chlapeckého semináře v Českých Budějovicích, profesor v Admontu, na gymnáziu v St. Florian (A).

* 30. 8. 1873, p. 28. 9. 1897, o. 17. 7. 1898, + 10. 12. 1941.

P. Gottsmich Severinus Ignatius OCist., kaplan v Rychnově u Nových Hradů, Horním Dvořišti, Rožmberku nad Vltavou, Dolním Dvořišti, adm. v Rožmitále na Šumavě.

* 10. 1. 1897, p. 5. 11. 1922, o. 26. 11. 1922, + 4. 3. 1969 v klášteře Rein (A).

P. Hable Gabrielus Carolus OCist., inspektor lesů, provizor, konventuál.

* 31. 10. 1823, p. 6. 4. 1847, o. 25. 7. 1847, + 29. 5. 1904.

P. Heinrich Paulus Josephus OCist., kaplan v Rožmberku nad Vltavou, prefekt zahradnictví a vinařství, sekretář opata a adm. v Hořicích na Šumavě.

* 2. 3. 1871, p. 24. 6. 18er, o. 22. 7. 1894, + 23. 11. 1951 v Oberaltingu (D).

P. Hladík Joannes Nep. Dušan OCist., adm. farností Vyšší Brod, Loučovice, Rožmberk.

* 9.1. 1959 obl. 15. 10. 1994, časné sliby 14. 10. 1995, o. 26. 6. 1983, po skončení časných slibů 31. 7. 1999 odešel z kláštera do Brněnské diecéze.

P. Holba Marianus Ludovicus OCist., profesor německého gymnázia v Českých Budějovicích, profesor gymnázia ve Wilheringu, administrátor dvora v Komařicích, biskupský notář.

* 25. 8. 1855, p. 15. 8. 1880, o. 18. 7. 1880, + 7. 79.1922. (Čech)

P. Hopf Udalricus Antonius OCist., kaplan v Rychnově u Nových Hradů.

* 25. 8. 1872, p. 25. 5. 1896, o. 18. 7. 1897, + 9. 4. 1903.

P. Houska Balduinus Josephus O.Cist.

* 6. 12. 1915, p. 10. 10. 1935, 1939 student IV. ročníku teologie, datum ordinace neznámý, kaplan v Týně nad Vltavou, + 11. 10. 1942. (Čech)

P. Jascha Wernerus Joannes OCist., kaplan v Rožmberku nad Vltavou, Horním Dvořišti, Přídolí, magistr noviců, kaplan v Přední Výtoni, adm. v Dolním Dvořišti.

* 8. 10. 1887, p. 8. 10. 1911, o. 14. 7. 1912, + 3. 11. 1963 v Reichesbergu (A).

P. Kaindl Desiderius Joannes OCist., adm. v Rožmitále na Šumavě, Rychnově u Nových Hradů, Přední Výtoni, biskupský notář, konventuál.

* 18. 7. 1865, p. 29. 6. 1889, o. 21. 7. 1889, + 19. 10. 1928.

P. Kaindl Dominicus Franciscus OCist., kaplan na Dobré Vodě u Nových Hradů, v Tachově, prefekt chlapeckého semináře v Českých Budějovicích, ThDr., opat-koadjutor.

* 28.11. 1891, p. 8. 8. 1915, o. 30. 5. 1915, +22. 2. 1973 v klášteře Heiligenkreuz (A).

P. Karlez Benno Carolus OCist., PhDr., emeritní profesor německého gymnázia v Českých Budějovicích.

* 18. 10. 1836, p. 5. 4. 1858, o. 25. 9. 1859, + 11. 1. 1910.

P. Kastner Benedictus Aloisius OCist., kaplan v Hořicích na Šumavě, prefekt hospodářství a vinařství, adm. v Malšíně, biskupský notář.

* 2. 5. 1891, p. 8. 8. 1915, o. 30. 5. 1915, + 21. 1. 1957 v Bad Leonfeldenu (A).

P. Kienzl Ernestus Andreas OCist., adm. ve Vyšším Brodě, Omlenicích, Kapličkách, Malšíně, konventuál, regenschori, adm. v Rychnově u Nových Hradů.

* 2. 5. 1864, p. 29. 6. 1886, o. 21. 7. 1889, + 18. 7. 1942.

P. Kienzl Othmarus Joannes OCist., kaplan v Tachově.

* 26. 7. 1911, p. 26. 7. 1933, o. 3. 4. 1938, + 10. 6. 1988 v klášteře Rein (A).

P. Klampfl Alfonsus Josephus OCist., adm. v Malšíně.

* 15. 3. 1844, p. 29. 8. 1869, o. 11. 9. 1869, + 24. 7. 1921.

P. Kletzenbauer Norbertus Franciscus OCist., kaplan v Horní Stropnici, Rožmberku nad Vltavou, Rychnově u Nových Hradů, Dolním Dvořišti, Přídolí, konerntuál, katecheta.

* 30. 11. 1879, p. 24. 7. 1906, o. 22. 7. 1906, + 22. 4. 1922.

P. Kober Lambertus Ferdinandus OCist., kaplan v Laer (D), od roku 1921 probošt kláštera cisterciáček Porta Coeli u Tišnova.

* 21. 2. 1882, p. 2. 7. 1905. o. 16. 7. 1905, + 23. 2. 1961 v Tišnově.

P. Kohout Otto Andreas OCist., emeritní adm. farnosti Rychnov u Nových Hradů, konventuál, senior kapituly.

* 1. 7. 1837, p. 2. 9. 1866, o. 24. 7. 1866, + 30. 11. 1920.

P. Kraus Carolus Ludovicus OCist., adm. v Kapličkách, Omleničkách, konventuál.

* 10. 1. 1864, p. 29. 7. 1889, o. 21. 7. 1889, + 1920.

P. Kraus Xaverius Gustavus OCist., sekretář opata, regenschori, kantor, konventuál.

* 28. 12. 1864, p. 10. 7. 1887, o. 17. 7. 1887, + 11. 9. 1924.

P. Krepper Conradus Antonius OCist., hospodář, ekonom.

* 14. 1. 1823, p. 5. 4. 1858, o. 1. 8. 1858, + 1. 9. 1901.

P. Kümmel Heinrichus Joannes OCist., konventuál.

* 25. 6. 1875, p. 9. 10. 1897, o. 21. 7. 1901, + 14. 8. 1915.

P. Kvapil Ivo Vojtěch OCist.

* 18. 1. 1924 v Moravské Ponikvi, časné sliby složil 17. 9. 1947, o. 9. 6. 1951 (neveřejně).

Po maturitě v roce 1946 vstoupil do cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě.

Teologii studoval v Diecézním teologickém institutu v Českých Budějovicích – od roku 1947 do zrušení teologického institutu a klášterů v roce 1950. Dne 5. září tohoto roku byl povolán k vojenské službě v útvech PTP (Pomocných technických praporů), kde strávil tři roky a čtyři měsíce. Po propuštění pracoval různě jako dělník (Cihelny Brno apod.). V roce 1968 po udělení státního souhlasu k výkonu duchovenské služby nastoupil dne 1. 10. na kaplanské místo ve Strakonících, roku 1969 se stal administrátorem v Podsrpu. Od 1. 8. 1976 byl administrátorem v Borotíně, ex currendo v Hošticích u Tábora, od 1. 3. 1977 ex currendo Miličín.

Dne 1. 11. 1990 se vrátil do svého kláštera Vyšší Brod.

V letech 1991-1996 se stal administrátorem kláštera.

Od 1. 1. 1992 působil jako administrátor farnosti Vyšší Brod.

Dne 15. 3. 1999 odešel do farnosti Černice jako administrátor. V roce 2005 onemocněl.

Dne 14. 9. 2005 byl přijat do Kněžského domova v Českých Budějovicích – Suchém Vrbném.

P. Leder Wolfgangus Ludovicus OCist., adm. v Rožmitále na Šumavě, konventuál.

* 11. 7. 1864, p. 10. 7. 1887, o. 17. 7. 1887, + 15. 5. 1903.

P. Leitgeb Hermannus Aloisius OCist., kaplan v Rožmberku nad Vtavou, Horní Stropnici, Rožmitále na Šumavě.

* 3. 12. 1893, p. 5. 8. 1917, o. 19. 8. 1917, + 27. 6. 1977 v klášteře Rein (A).

P. Loidol Emerichus OCist., adm. v Malšíně.

* 1835, + 22. 5. 1900.

P. Lonsing Nicolaus Franciscus OCist., kaplan v Malšíně, ve Vyšším Brodě?

* 27. 8. 1893, p. 4. 8. 1918, o. 22. 6. 1919, + 8. 11. 1965 v klášteře Rein (A).

P. Markvart Leopoldus Joannes OCist., adm. v Rožmitále na Šumavě, kantor, regenschori, konventuál.

* 26. 6. 1853, p. 31. 8. 1879, o. 21. 7. 1878, + 7. 7. 1927.

P. Martetschläger Aloisius Joannes OCist., kaplan v Přídolí, magistr noviců a konvršů.

* 14. 6. 1903, p. 16. 9. 1928, o. 26. 7. 1929, + 22. 2. 1954 v klášteře Lilienfeld (A).

P. Maurer Ferdinandus Josephus OCist., PhDr., ředitel gymnázia ve Štýrském Hradci.

* 20. 1. 1837, p. 1. 9. 1865, o. 29. 7. 1860(?), + 4. 4. 1916.

P. Maxa Martinus Joannes O.Cist., kaplan na Dobré Vodě u Nových Hradů, Boršově nad Vltavou, adm. v Hořicích na Šumavě, Omlenici.

* 25. 12. 1870, p. 9. 7. 1893, o. 16. 7. 1893, + 22. 9. 1943.

P. Michel Benedictus Franciscus, OCist., adm. v Boršově nad Vltavou, konventuál.

* 16. 9. 1845, p. 28. 9. 1871, o. 16. 7. 1873, + 93. 10. 1908.

P. Mörtl (Mertl) Paulinus Antonius OCist., emeritní katecheta německého gymnázia v Českých Budějovicích, konventuál.

* 9. 1. 1843, p. 2. 9. 1866, o. 2. 7. 1866, + 9. 12. 1901.

P. Neubauer Nepomucenus. Joannes, OCist., adm. v Přední Výtoni, v Rychnově u Nových Hradů, konventuál.

* 6. 2. 1858, p. 15. 8. 1880, o. 17. 7. 1881, + 28. 6. 1920.

P. Noschitzka Canisius Leopoldus, OCist., kaplan ve Strýčicích, dále působil v generální kurii cist. řádu v Římě, doktor církevního práva, v roce 1963 profesor Morální teologie a Církevního práva v Heiligenkreuzu, 1965.

* 11. 10. 1916, obl. 2. 8. 1936, p. ?, o. 15. 12. 1940 v Praze u sv. Víta, + 20. 5. 1997

v Kleinostheimu (D).

P. Ordner Gotthardus Gottfriedus, OCist., kaplan v Rožmberku nad Vltavou, v Rychnově u Nových Hradů.

* 2. 10. 1907, p. 15. 8. 1932, o. 26. 7. 1934, + 9. 4. 1975 v klášteře Rein (A).

P. Pangerl Pius Mathias, OCist., knihovník, magistr noviců a kleriků, kaplan v Horním Dvořišti, Hořicích na Šumavě, Malšíně, Přídolí, podpřevor.

* 6. 2. 1883, p. 29. 6. 1907, o. 28. 7. 1907, + 4. 5. 1953 v klášteře Rein (A).

P. Panhölzl Philibertus Franciscus, OCist., adm. v Hořicích na Šumavě, konventuál, knihovník kláštera.

* 25. 10. 1860, p. 15. 8. 1884, o. 5. 10. 1884, + 10. 2. 1932.

P. Panhölzl Victorinus Alexius, OCist., ředitel gymnázia v Českých Budějovicích, magistr noviců, profesor gymnázia v klášteře St. Florian (A).

* 15. 9. 1874, p. 28. 9. 1897, o. 17. 7. 1898, + 2. 8. 1952 v klášteře Heiligenkreuz (A).

P. Pankratz Adolphus Oswaldus, OCist., kaplan v Horním Dvořišti, Hořicích na Šumavě, Malšíně, adm. v Přídolí.

* 20. 3. 1880, p. 2. 7. 1905, o. 16. 7. 1905, + 20. 4. 1938.

P. Pecho Theodorus Joannes, OCist., zdravotník, konventuál.

* 28. 6. 1860, p. 15. 8. 1885, o. 25. 10. 1885, + 7. 6. 1916.

P. Peuker Dominicus Eduardus OCist., arcikněz krumlovský, adm. ve Vyšším Brodě.

* 13. 11. 1835, p. 28. 9. 1858, o. 17. 7. 1859, + 6. 2. 1904.

P. Perwolfinger Casianus Joannes, OCist., kaplan v Rychnově u Nových Hradů, v Rožmberku nad Vltavou.

* 15. 2. 1907, p. 23. 8. 1931, o. 26. 7. 1932, + 1. 4. 1975 v Reinu (A).

P. Petermichl Odilo Venceslaus OCist., kaplan ve Strýčicích, Tachově, Lokti, v Hořicích na Šumavě, v Rožmitále na Šumavě.

* 28. 8. 1894, p. 4. 8. 1918, o. 22. 7. 1919, + 26. 9. 1970 v Birnau (D).

P. Pihale Yvo Joannes, OCist., adm. v Horním Dvořišti.

* 17. 4. 1845, p. 26. 12. 1869, o. 31. 12. 1869, + 23. 12. 1919.

P. Pils Dionysius Carolus, OCist.

* 29. 10. 1917, obl. 2. 8. 1936, 1937-1939 studium teologie, o. 1. 11. 1946, + 3. 2. 1978 v klášteře Rein (A).

P. Pils Vincentius Joannes, OCist., adm. v Rožmitále na Šumavě, Rychnově u Nových Hradů, sekretář opata, prefekt hospodářství, duchovní kláštera.

* 25. 1. 1886, p. 7. 8. 1910, o. 16. 7. 1911, + 7. 1. 1956 v klášteře Wilhering (A).

P. Pinner Quirinus Ludovicus, OCist., kaplan v Rožmitále na Šumavě, ve Střížově, Horním Dvořišti, konventuál, adm. Horním Dvořišti.

* 30. 6. 1901, p. 28. 9. 1924, o. 5. 7. 1925, + 21. 1. 1968 v klášteře Rein. (A)

P. Pinter Idelfonsus Joannes, OCist.

* 13. 8. 1911, p. 5. 8. 1934, o. 29. 3. 1936, 1937 na vojenské službě v Praze, odveden do války, nezvěstný od bitvy u Stalingradu.

P. Ploner Stanislaus Joannes, OCist., kaplan v Horním Dvořišti, Horní Stropnici, v Lokti, v Rychnově u Nových Hradů, na Dobré Vodě u Nových Hradů adm. v Rožmberku nad Vltavou.

* 6. 4. 1881, p. 19. 4. 1908, o. 26. 7. 1908, + 4. 10. 1957 v Německu.

P. Pöschko Wolfgangus Thomas, OCist., kaplan v Rožmitále na Šumavě, Horní Stropnici, Přídolí, adm. v Horním Dvořišti.

* 23. 11. 1902, p. 22. 8. 1926, o. 3. 7. 1927, + 1977 v klášteře Heiligenkreuz (A).

P. Poschl Mauritius Joannes OCist., kaplan v Přídolí, Rožmitále na Šumavě, Horní Stropnici, Dolním Dvořišti, ekonom kláštera, adm. v Zátóni.

* 31. 10. 1881, p. 24. 6. 1906, o. 22. 7. 1906, + 2. 8. 1940.

P. Pröl Herbertus Rudolphus OCist., na vojenské službě v Praze, sekretář opata, adm. v Přídolí, odveden do armády.

* 26. 4. 1909, p. 8. 9. 1933, o. 7. 4. 1935, + 15. 5. 1971 v Deutsch-Feistritz (A).

P. Putschögel Emilius Andreas OCist., ThDr., PhDr., doktor kanonického práva, emeritní profesor gymnázia v Českých Budějovicích, adm. statku dvora v Komařicích, konventuál.

* 18. 2. 1822, p. 14. 9. 1845, o. 26. 9. 1845, + 18. 6. 1907.

P. Quatember Fridericus Thomas OCist., kaplan v Malšíně, ekonom, regenschori, konventuál, adm. v Omlenicích a Horním Dvořišti.

* 17. 11. 1865, p. 13. 7. 1890, o. 20. 7. 1890, + 26. 5. 1940.

P. Quatember Matheus Gregorius OCist., kaplan v Malšíně, Horní Stropnici, magistr noviců, studium v Římě – doktor kanonického práva, prokurátor cisterciáckého řádu, 1950-1953 generální opat cisterciáckého řádu.

* 1. 5. 1894, p. 4. 8. 1918, o. 22. 7. 1919, + 10. 2. 1953, pohřben v klášteře Poblet ve Španělsku.

P. Raab Isidorus Aloisius OCist., adm. na Dobré Vodě u Nových Hradů, správce dvora v Komařicích.

* 20. 4. 1840, p. 4. 9. 1864, o. 24. 7. 1864, + 11. 8. 1913.

P. Rauscher Thomas Johanes OCist., kaplan na dobré Vodě u Nových Hradů,

v Malšíně, ve Střížově, v Hořicích na Šumavě.

* 23. 6. 1900, p. 28. 9. 1924, o. 5. 7. 1925, + v dubnu 1945 ve válce v Itálii.

P. Reinelt Zeno Antonius OCist., konventuál, kaplan v Malšíně.

* 3. 7. 1887, p. 1. 11. 1911, o. 14. 7. 1912, poslední záznam v roce 1919.¹⁹¹

P. Rödl Paulinus Fridericus OCist., kaplan v Lokti.

* 31. 1. 1912, p. 26. 7. 1933, o. 3. 4. 1938, + 12. 3. 1994 v Lilienfeldu (A).

P. Rossi Conradus Paulus OCist., kaplan v Horní Stropnici, konventuál, vojenský kaplan.

* 29. 6. 1886, p. 8. 8. 1915, o. 30. 5. 1915, poslední záznam v roce 1919.¹⁹²

P. Sailer Walterus Antonius OCist., kaplan v Zátoni.

* 23.5. 1914, p. 1. 8. 1935, o.?, padl ve válce v Rusku 31. 8. 1941.

P. Sauer Abericus Siegfried OCist., kaplan v Rožmberku, adm. ve Střížově.

* 23. 12. 1888, p. 1. 11. 1911, o. 14. 7. 1912, + 17. 6. 1955 v klášteře Heiligenkreuz (A).

P. Schinko Maxmilianus Joannes OCist., emeritní katecheta ve Vimperku, konventuál.

* 7. 2. 1844, p. 27. 8. 1865, o. 16. 3. 1867, + 7. 6. 1908.

P. Schmidt Valentinus Franciscus OCist., PhDr., profesor německého gymnázia v Českých Budějovicích, konventuál.

* 5. 1. 1863, p. 10. 7. 1887, o. 17. 7. 1887, + 28. 3. 1927.

P. Schmidtmayer Rudolphus Josephus OCist., profesor německého gymnázia v Českých Budějovicích, konventuál.

* 31. 3. 1862, p. 15. 8. 1884, o. 5. 10. 1884, + 24. 5. 1939.

P. Schneedorfer Leo Adalbertus OCist., ThDr., profesor bibliotiky Nového zákona, proděkan pražské teologické fakulty.

* 20. 4. 1839, p. 27. 9. 1867, o. 23. 7. 1865, + 7. 3. 1916.

P. Schneider Dionysius Henricus OCist., adm. v Přídolí.

* 30. 4. 1848, p. 21. 9. 1873, o. 15. 7. 1873, + 8. 9. 1914.

P. Schramek Brunno Josephus OCist., kaplan ve Střížově, v Rožmitále.

* 6. 3. 1905, p. 16. 9. 1928, o. 26. 7. 1929, od 29. 11. 1945 pohřešován.

P. Schramek Ferdinandus Carolus OCist., kaplan v Přídolí, Boršově nad Vltavou, ve Strýčicích.

* 1. 9. 1908, p. 23. 8. 1931, o. 26. 7. 1932, + 22. 7. 1944 ve válce v Lotyšsku.

¹⁹¹ *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1900-1919*, s. 131.

¹⁹² Tamtéž.

P. Schuhmertl Zacharias Carolus OCist., adm. ve Strýčicích, v Hořicích na Šumavě, Horní Stropnici.

* 10. 12. 1863, p. 27. 5. 1888, o. 22. 7. 1888, + 30. 9. 1912.

P. Smitka Siegfriedus Carolus OCist., adm. v Dolním Dvořišti, konventuál, kantor, adm. v Přídolí, Horní Stropnici.

* 18. 5. 1870, p. 25. 5. 1896, o. 19. 7. 1896, + 13. 12. 1941.

P. Snížek Raymundus Theofilus OCist., kaplan na Dobré Vodě u Nových Hradů, ve Střížově.

* 30. 7. 1883, p. 29. 7. 1907, o. 28. 7. 1907, poslední záznam v roce 1914.¹⁹³

P. Sonnberger Maurus Joannes OCist., kaplan v Horním Dvořišti.

* 7. 3. 1910, p. 26. 7. 1933, o. 3. 4. 1938, + 13. 7. 1990 v Reinu (A).

P. Staudinger Raphael Joannes OCist., kaplan ve Vyšším Brodě.

* 11. 5. 1911, p. 26. 7. 1933, o. 3. 4. 1938, + 21. 7. 1944 ve válce v Rusku.

P. Sukdol Godefridus Josephus OCist., arcikněz budějovický, vikář Hlubockého vikariátu, adm. ve Střížově.

* 13. 1. 1837, p. 1. 9. 1865, o. 28. 7. 1861, + 5. 9. 1911. (Čech)

P. Sulzer Nivardus Gulielmus OCist., kaplan ve Vyšším Brodě.

* 28. 5. 1910, p. 26. 7. 1933, o. 3. 4. 1938, + 28. 1. 1974 v Übelbachu (A).

P. Šindelář Adolphus Aloisius OCist., adm. v Dolním Dvořišti, Horní Stropnici, ve Střížově, konventuál.

* 12. 1. 1863, p. 27. 5. 1888, o. 22. 7. 1888, + 23. 5. 1931. (Čech)

P. Švanda Xaver Josef OCist.

* 14. 2. 1915 ve Vrábči u Českých Budějovic. Po maturitě na Arcibiskupském gymnáziu v Praze vstoupil dne 31. 7. 1934 do cisterciáckého kláštera ve Vyšším Brodě, kde přijal obláčku a začal roční noviciát. Poté odešel studovat teologii do Innsbrucku. V roce 1938 se vrátil do kláštera Vyšší Brod, kde 21. 8. složil věčné sliby. Po IV. ročníku studia na Teologické fakultě v Praze byl 29. 6. 1939 vysvěcen na kněze. Své studium dokončil po vysvěcení na Teologické fakultě v Praze. Do roku 1940 působil v duchovní správě v Praze (u Pražského Jezulátka?).

Od 1. 7. 1940 byl kaplanem v Sušici do roku 1943, kdy byl odstraněn z duchovní správy a deportován do vězení v Zásmukách, kde strávil jeden rok. Poté byl znovu v duchovní správě v Praze, kde působil do konce války.

¹⁹³ *Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1900-1919*, s. 141.

Dne 10. 5. 1945 se vrátil s opatem Tecelinem Jakschem do svého kláštera ve Vyšším Brodě. Od 1. 1. 1946 byl kaplanem v Rožmberku, od roku 1948 do r. 1950 byl administrátorem farnosti Malšín a kaplanem ve Vyšším Brodě.

V letech 1950-1956 byl internován v Oseku a v Králíkách.

Od 18. 12. 1956 administrátorem v Malostech, v Pohoří na Šumavě, ex currendo v Rychnově nad Malší a od 1. 9 1957 ex currendo v Dolním Dvořišti.

Dne 31. 10. 1968 žádal biskupskou konzistoř o možnost ustanovení ve Vyšším Brodě, žádost byla zamítnuta.

Od 1. 8. 1971 administrátor farnosti Lhenice, ex currendo Frantoly, od 1. 10. 1985 ex currendo Vitějovice.

Dne 1. 11. 1990 se mohl navrátit do kláštera ve Vyšším Brodě.

+ 10. 3. 1999 v klášteře ve Vyšším Brodě, pochován na klášterním hřbitově.

P. Tibitanzl Josephus Joannes OCist., ThDr., profesor dogmatiky v Heiligenkreuzu, docent fakulty v Salzburku.

* 6. 6. 1869, p. 10. 7. 1892, o. 17. 7. 1892, + 2. 3. 1932.

P. Tobner Zephyrinus Alfredus OCist., magist knoviců, kleriků, spisovatel.

* 31. 10. 1847, p. 29. 8. 1869, o. 24. 7. 1870, + 1. 4. 1926.

P. Vodenka Norbertus OCist., konventuál, kaplan v Malšíně.

* 10. 5. 1922 , p. 26. 5. 1949, o. 26. 6. 1949, v roce 1950 opustil Československo, odešel do Německa, + 30. 3. 1985 ve Wasserbergu (D). Dne 3. 4. 1985 byl převezen na hřbitov do kláštera Heiligenkreuz (A).

P. Walter Laurentius Rudolphus OCist., konventuál, adm. v Rožmitále na Šumavě.

* 24. 2. 1868, p. 10. 7. 1892, o. 17. 7. 1892, +?, v roce 1939¹⁹⁴ ještě administrátorem v Rožmitále na Šumavě.

P. Waschenpelz Danielus Ignatius OCist., adm. na Dobré Vodě u Nových Hradů, Rožmitále na Šumavě, Přídolí, Boršově nad Vltavou.

* 26. 5. 1875, p. 4. 4. 1899, o. 23. 7. 1899, + 5. 7. 1955 v Boršově nad Vltavou, kde je pochován.

P. Watzkarz Georgius Otto OCist., kaplan v Rožmitále na Šumavě, Malšíně.

* 9. 11. 1893, p. 5. 8. 1917, o. 19. 8. 1917, + 22. 9. 1952 v Gold-Wörth (A).

P. Webinger Urbanus Rudolphus OCist., adm. V Dolním Dvořišti, Rožmberku nad Vltavou, konventuál.

¹⁹⁴ Naposledy uveden v roce 1939 in: *Catalogus saecularis et regularis cleri dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1920-1942*, s. 150.

* 2. 4. 1862, p. 11. 7. 1886, o. 18. 7. 1886, + 10. 9. 1935.

P. Wiltshko Constantinus Josephus OCist., adm. v Dolním Dvořišti, kaplan v Rychnově u Nových Hradů, Rožmberku nad Vltavou, správce sýpek, ekonom kláštera, adm. v Přední Výtoni, magistr konvršů.

* 13. 3. 1875, p. 4. 4. 1899, o. 23. 7. 1899, + 30. 7. 1943 v nemocnici v Linci.

P. Windhager Placidus Franciscus OCist., kaplan v Rožmitále na Šumavě, Rychnově u Nových Hradů, Hořicích na Šumavě, Horní Stropnici, adm. v Hojné Vodě u Nových Hradů.

* 22. 2. 1897, p. 18. 1. 1920, o. 29. 6. 1920, + 23. 9. 1970 v Landau (D).

P. Winter Eberhardus Joannes OCist., kaplan v Boršově nad Vltavou, Přídolí, Horním Dvořišti, adm. ve Strýčicích.

* 8. 5. 1874, p. 4. 4. 1899, o. 23. 7. 1899, + 29. 3. 1957 v klášteře Heiligenkreuz (A).

P. Wohl Othmarus Josephus OCist., katecheta, profesor gymnázia v Českých Budějovicích, spirituál kleriků, konventuál.

* 14. 2. 1858, p. 12. 8. 1883, o. 26. 8. 1883, + 10. 3. 1929.

P. Zach Stephanus Antonius OCist., PhDr., emeritní profesor gymnázia v Českých Budějovicích, vládní rada.

* 17. 5. 1842, p. 2. 9. 1866, o. 22. 7. 1866, + 25. 1. 1925.

P. Zichraser Justinus Josephus OCist., konventuál, kaplan v Dolním Dvořišti, Rychnově u Nových Hradů, Horní Stropnici, Rožmitále na Šumavě, Přídolí.

* 26. 2. 1878, p. 31. 5. 1903, o. 19. 7. 1903, + 1. 12. 1928.

Konvrši ve vyšebrodském klášteře v letech 1900-1939

1900-1934 **Putschögel Joannes Emanuel**, sakristán.

* 4. 3. 1850, p. 6. 1. 1873, + 19. 8. 1934.

1903-1921 **Ritter Engelbertus Peregrinus**, pozlacovač - řezbář.

* 31. 10. 1838, p. 1863, + asi 1921.

1927-1970 **Sulzer Adolphus Josephus**, kolář.

* 16. 10. 1891, p. 25. 12. 1927, + 23. 6. 1970 v cisterciáckém klášteře ve Wilheringu (A).

1927-1939? **Kučera Bonifacius Antonius**.

* 21. 5. 1887, p. 31. 10. 1928, + ?

1928-1939? **Lackinger Klements Joannes**, zahradník.

* 30. 6. 1898, p. 7. 6. 1929, + ?

1929-1939? **Krammer Conradus Eduardus**, mlynář.

- * 11. 1. 1909, p. 16. 11. 1930, + 19. 7. 1954 v cisterciáckém. klášteře Rein (A).
1930-1939? **Stummer Gabrielus Florianus**, klášterní sluha.
- * 25. 2. 1902, p. 18. 7. 1931, + 22. 8. 1981 v cisterciáckém. klášteře Rein (A).
1931-1939? **Pachner Hubertus Andreas**, sakristán.
- * 22. 10. 1898, p. 27. 7. 1932, +?
1932-? **Sixl Leonardus Stephanus**, zahradník.
- * 13. 12. 1897, p. 4. 10. 1933, +?
1933-? **Ullmann Marianus Adolphus**, obuvník.
- * 21. 12. 1906, p. 6. 10. 1934, +?
1936-? **Staudinger Norbertus Franciscus**, zahradník.
- * 25. 5. 1913, p. 17 .5. 1937, + na ruské frontě 26. 8. 1942.¹⁹⁵

¹⁹⁵ *Glaube und Heimat*, 1989, č. 3, s. 14-16.

Catalogus venerabilis cleri saecularis et regularis dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1900-1939.

Catalogus saecularis et regularis cleri dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1920-1942.

Catalogus saecularis et regularis cleri dioceseos Bohemo-Budvicensis pro anno Domini 1948, s. 177.

Schematismus duchovenstva diecéze Linec pro rok 1942

332 Anhang. — Regularklerus. I. Zisterzienser.

Regularklerus.**1. Zisterzienser.****Stift Hohenfurth.**

Dem Stifte sind folgende Pfarreien inkorporiert: Sämtliche der Diözese Budweis.

Jurisdiktionsbezirk Budweis: Driefendorf, Payerchau.

Jurisdiktionsbezirk Linz: Brünndl, Deutsch-Reichenau b. Grazen, Heurassl, Hohenfurth (Expositur Kienberg), Hörich, Kapellen, Malsching, Oberhaid, Priethal, Rozenberg, Rosenthal, Stritschitz, Strobniß, Untowiß, Unterhaid.

Abt-Koadjutor:

Dominik (Franz) Kaindl 28/11. 91 Sacherles, 30/5. 15, Konsistorialrat, bish. Notar, Dr. theol., Lic. bibl. em. Prof. d. A. L., Generalvikar des Verwaltungsbereiches, Expositus in Kienberg.

General-Procurator:

Matthäus Quatember 1/5. 94 Sacherles, 22/6. 19, Dr. jur. can., Prof. an der Propaganda de Fide. Rom.

Kapitulare:

Prior Gerhard Nydl 28/6. 75 Miltne b. Budweis, 22/7. 00, bishöfl. Notar und Konsistorialrat (Payerchau, Protoktorat).

Subprior Pius (Matthias) Pangerl 6/2. 83 Machowiß, 28/7. 07, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat, Kooperator in Malsching.

Senior Felix (Karl) Dik 12/10. 54 Budweis, 22/7. 77, Protodechant von Hohenfurth und Vikar, Erzpriester des Archipresb. Krummau, bish. Notar und Konsistorialrat.

Sigismund Bredl 15/12. 62 Kutwarda, 25/10. 85, Pfarrer von Brünndl, Dechant des Def. Grazen, bish. Notar und Konsistorialrat von der D. Budweis, Konj. von der D. St. Pölten.

Ernest (Andreas) Kinzl 2/5. 64 Hohenfurth, 21/7. 89, Pfarrvikar von D.-Reichenau b. Grazen, Personaldechant, bishöfl. Notar und Konsistorialrat.

Anhang. — I. Zisterzienser. 333

Laurenz (Rudolf) Walter 23/2. 68 Rudig 17/7. 92, em. Pfarrvikar, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat. (Ditau.)

Martin (Johann) Maza 25/12. 70 Budweis, 16/7. 93, em. Pfarrvikar, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat.

Paulus (Josef) Heinrich 2/3. 72 Deutsch-Brod, 22/7. 94, Pfarrvikar von Hörich, Dechant des Def. Oberplan, bish. Notar und Konsistorialrat.

Robert (Josef) Filzbauer 21/3. 70 Reith, 22/6. 94, Pfarrvikar von Kapellen, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat.

Viktorin Panhölzl 15/9. 74 Platten, 17/7. 98, em. Gymnasialprofessor, bish. Notar und Konsistorialrat. (Heurassl.)

Bernhard Gicha 4/7. 74 Pilsen, 28/9. 97, Präpositus des Zisterzienserinnen-Klosters in Allerlev (Dänemark), bish. Konsistorialrat.

Konstantin (Josef) Willtscho 13/3. 75 Ruckendorf, 23/7. 99, em. Pfarrvikar, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat. (Malsching.)

Daniel Wachsenpelz 26/5. 75 Hummeln, 23/7. 99, Pfarrvikar in Payerchau bei Budweis, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat.

Eberhard Winter 8/5. 74 Nihau, 23/7. 99, Pfarrvikar von Stritschitz, Personaldechant, bish. Notar und Konsistorialrat.

Lambert Kober 21/2. 82 Meißen, 2/7. 05, Präpositus des Zisterzienserinnen-Klosters in Tschnowiß bei Brünn, Konsistorialrat.

Stanislaus (Johann) Ploner 16/4. 81 Tweras, 26/7. 08, Dechant (Vikar) des Hohenfurther Def., bish. Notar, Pfarrvikar in Rozenberg.

Vinzenz Pils 25/1. 86 Ofset, 16/7. 11, bish. Notar und Konsistorialrat, Buchhalter.

Werner (Johann) Jajcha 8/10. 87 Wien, 14/7. 12, Pfarrvikar von Unterhaid, bish. Notar und Personaldechant.

Alberik Sauer 13/12. 88 Budweis, 14/7. 12, Pfarrvikar von Driefendorf, bish. Notar und Personaldechant.

Benedikt (Mlois) Kallner 2/5. 91 Leonfelden, 30/5. 15, Pfarrvikar von Malsching, Sekretär des Delanates Hohenfurth, bish. Notar und Personaldechant.

- Engelbert (Franz) Blöchl 19/12. 92 Freistadt, 3/12. 16, bisch. Notar und Personalbechant, außer Dienstverwendung.
- Georg Wahlatzsch 9/11. 93 Hohenfurth, 19/8. 17, Pfarrvikar in Heuraffl.
- Hermann Leitgeb 3/12. 93 Zulissen, 19/8. 17, Pfarrvikar von Strobniß, bisch. Notar.
- Nikolaus Conzng 27/8. 93 Roienberg, 22/6. 19, Pfarrvikar und Dechant von Hohenfurth, bisch. Notar.
- Odilo (Wenzel) Petermichl 28/8. 94 Roienberg, 22/6. 19, Pfarrvikar und Dechant in Ottau, bisch. Notar.
- Placidus Windhager 22.1. 97 Hohenfurth, 29/6. 20, Kaplan in Strobniß, bisch. Notar.
- Quirin (Ludwig) Pinner 30/7. 01 Zwarnetschlag, 5/7. 23, Pfarrvikar von Umlowitz, bisch. Notar.
- Severin (Ignaz) Gottsmich 10/1. 97 Briethal, 26/11. 22, Pfarrvikar von Rosenthal.
- Thomas Rauscher 23/1. 00 Bihorischen, 5/7. 25, Kooperator in Wallern.
- Wdalrich Klajcha 9/6. 01 Komarschib, 4/7. 26, Pfarrvikar in Chanovice bei Pilsen.
- Wolfgang Pöschko 23/11. 02 Wolluben, 3/7. 27, Pfarrvikar in Oberhaid.
- Mlois (Johann) Marktschläger 14/6. 03 Schönfelden, 26/7. 29, Kirchenrektor der Stiftskirche.
- Bruno Schramel 6/3. 05 Budweis, 26/7. 29, Katechet in Budweis.
- Kassian (Johann) Perwolfinger 15/11. 04 Hörig, 26/7. 32, Sanitätsoldat.
- Ferdinand Schramel 1/9. 08 Budweis, 26/7. 32, Sanitätsoldat.
- Gottward Ortner 2/10. 07 Hohenfurth, 26/7. 34, Kaplan in Deutsch-Reichenau bei Grazen.
- Herbert (Rudolf) Pröfl 26/4. 09 Stüblern, 7/4. 35, Pfarrvikar von Briethal.
- Wdolphons Pinter 13/8. 11 Rienberg, 29/3. 36, Sanitätsoldat.
- Maurus Sonnberger 7/3. 10 Hohenfurth, 3/4. 38, Sanitätsoldat.

- Rivard Sulzer 28/5. 10 Woraschnee, 3/4. 38, Sanitätsoldat.
- Othmar Kienzl 26/7. 11 Schild, 3/4. 38, Kaplan in Tachau.
- Paulin (Friedrich) Ködl 31/1. 12 Hofterlig, 3/4. 38, Pfarrverwefer in Auspitz, Kreis und Generalvikariat Nikolsburg.
- Raphael (Johann) Staudinger 11/5. 13 Hohenfurth, 3/4. 38, Sanitätsoldat.
- Vitus Frühl 28/6. 12 Bramles, 29/6. 39, Sanitätsoldat.
- Xaver Svanda 14/2. 15 Prabsch, 29/6. 39, Kaplan in Schüttenhofen.
- Baldwin Houska 6/12. 15 Grazen, 40, Kaplan in Moldaustein.
- Canisius Nojchikta 11/10. 16 Hohenfurth, 40, stellv. Pfarrvikar von Strischig.
- Anton Socha-Borzestowski 7/12. 74 Danzig, 24/6. 90, Trappist von Engelszell. (Rosenthal.)

Kleriker:

- Dionys Pils 29/10. 17 Hohenfurth, Sanitätsoldat.
- Frowin Fenzler 5/11. 16 Hörig, Sanitätsoldat.
- Joseph Wirth 18/10. 17 Weipert, Sanitätsoldat.

Novize:

- Heinrich Wächter 23/3. 12 Daloss, Sanitätsoldat.

Laienbrüder:

- Wlphons Sulzer 16/10. 91 Woraschnee.
- Bonifaz Kutschera 21/5. 87 Dleschnitz.
- Klemens Ladinger 30/6. 98 Kattenbrunn.
- Konrad Krammer 11/1. 09 Neuhäuseln, Sanitätsoldat.
- Gabriel Stummer 21/2. 02 Obertraberg, Sanitätsoldat.
- Hubert Pachner 22/10. 98 Puttschen.
- Leonhard Sigll 13/12. 97 Zichras.
- Marian Ullmann 21/12. 06 Hörig, Sanitätsoldat.
- Norbert Staudinger 25/5. 13 Pöschlag, Sanitätsoldat.
- Josef Jungwirth 1/6. 08 Salnau, Sanitätsoldat.

Osobní údaje duchovenstva diecéze Linec

Generalvikariat Hohenfurth.

Generalvikar: Dr. P. Dominikus Kaindl, Abt-Koadjutor der Zisterzienser von Hohenfurth, Kreisdechant und Kreiskämmerer, Expositus in Kienberg.

Sekretär: P. Pius Aschauer, Kooperator in Unterhaid, Ordinariatsrat.

I. Dekanat Gratzen.

Dechant: P. Sigmund Bredl, Dekanatskämmerer: P. Hermann Leitgeb.

1. Brünzl.

Pfarrvikar: P. Sigmund Bredl, O. Cist. von Hohenfurth, Dechant.

2. Deutsch-Beneschau, vakant seit 1. 2. 42.

Pfarrvikar: P. Wilhelm Schuh, Marianhiller-Missionär von Riedegg.

Kooperator: P. Sturmius (Karl) Kraut, Mar.-Missionär, Kirchenrektor von Gollnetschlag.

Wohnhaft: Rudolf Wastl, 85 Budweis 09, Pfarrer i. R.

3. Deutsch-Reichenau bei Gratzen.

Pfarrvikar: P. Gotthard (Gottfried) Ortner, O. Cist. von Hohenfurth; Kooperator fehlt.

4. Gratzen.

Pfarrvikar: P. Richard (Hugo) v. Riebenbana, Servit.

Kooperatoren: P. Lambert (Jakob) Vetter, Servit, Kirchenrektor von Julienhain; P. Raimund (Josef Cal.) Chalupa, Servit.

5. Hellbrunn, vakant seit 1. 1. 44.

Pfarrvikar: P. Plazidus (Franz) Windhager, O. Cist. von Hohenfurth.

6. Souberg.

Pfarrer: Franz Reichenauer, 11 Deutsch-Reichenau b. Gr. 37.

7. Strobnitz.

Pfarrvikar: P. Hermann Leitgeb, O. Cist. von Hohenfurth, Dekanatskämmerer; Kooperator fehlt.

II. Dekanat Hohenfurth.

Dechant und Dekanatskämmerer: P. Benedikt Kastner.

1. Friedberg.

Pfarrvikar: Petrus (Alois) Dolzer, O. Präm. Schlägl (beurlaubt).

Stellv. Pfarrvikar: Hermann (Franz) Krieg, O. Präm., Administrator i. Sp.; Kooperatoren fehlen.

2. Heuraffl.

Stellv. Pfarrvikar: P. Georg Walzkarsch, O. Cist. von Hohenfurth.

3. Hohenfurth.

Pfarrvikar: P. Nikolaus Lonsing, O. Cist. von Hohenfurth.

Kooperator: P. Alois (Johann) Martetschläger, O. Cist., Kirchenrektor der Ordenskirche.

Kirchenrektor der St.-Josefs-Kirche: P. Vinzenz (Johann) Pils, O. Cist.

62

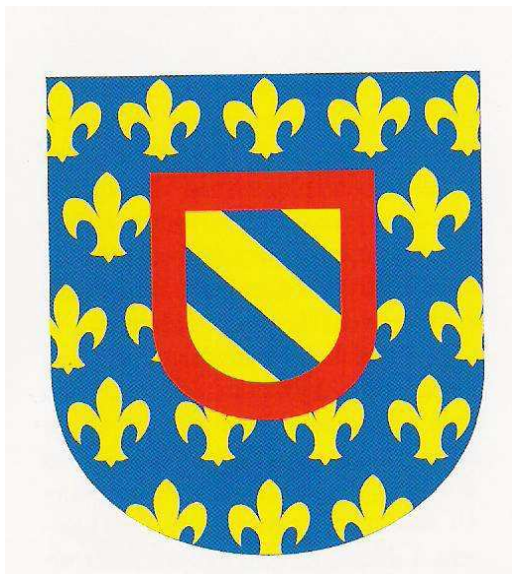
14.3 Příloha č. III – Tabulky s počtem mnichů v klášteře Vyšší Brod od roku 1900 do roku 2007

Rok	Kněží	Klerici	Novici	Konvrši	Celkem
1900	63	3	1	1	68
1901	61	2	-	1	64
1902	61	2	-	1	64
1903	59	2	2	2	65
1904	58	3	4	2	67
1905	56	8	1	2	67
1906	58	7	-	2	67
1907	59	4	2	2	67
1908	60	3	2	2	67
1909	61	4	-	2	67
1910	60	4	-	2	66
1911	59	4	1	1	66
1912	59	3	3	2	67
1913	62	3	1	2	68
1914	61	4	5	2	72
1915	57	8	3	2	70
1916	59	7	2	2	70
1917	57	7	-	2	66
1918	59	4	-	2	65
1919	59	4	2	2	67
1920	60	3	1	2	66
1921	57	3	1	2	63
1922	55	3	1	1	60
1923	54	3	3	1	61
1924	54	5	-	1	60
1925	53	4	3	1	61
1926	53	4	0	1	58
1927	52	3	2	2	59
1928	51	4	2	3	60
1929	49	5	1	7	62

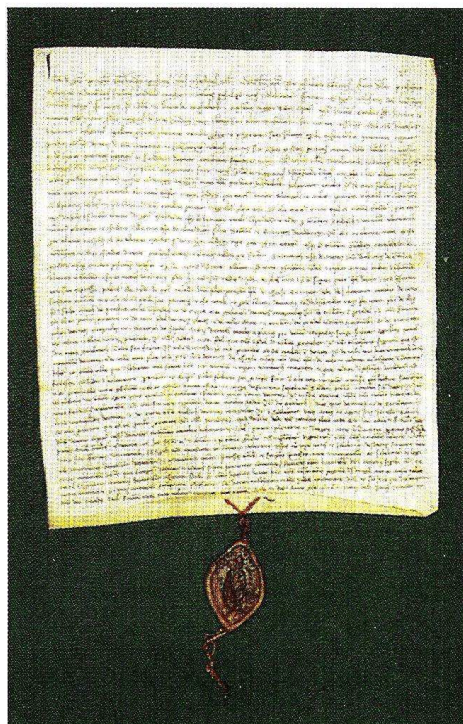
Rok	Kněží	Klerici	Novici	Konvrši	Celkem
1930	49	4	1	7	61
1931	49	5	2	6	62
1932	48	7	1	7	63
1933	49	4	5	8	66
1934	49	9	3	9	70
1935	48	9	5	8	70
1936	48	12	1	8	69
1937	48	11	3	9	71
1938	48	14	3	9	74
1939	52	9	3	9	73
1940	53	7	-	9	69
1941	Přerušena činnost zásahem nacistického režimu				
1942	-----"				
1943	-----"				
1944	-----"				
1945	36	6	-	6	48
1946	Odsun německých mnichů				
1947	-----"				
1948	2	3	1	1	7
1949	2	3	1	1	7
1950	3.5. Přerušena činnost zásahem komunistického režimu				
...	-----"				
1989	-----"				
	Kněží	Klerici	Novici	Chóroví obláti	Celkem
1990	2	-	-	-	2
1991	2	-	2	-	4
1992	2	2	1	-	5
1993	2	3	-	-	5

Rok	Kněží	Klerici	Novici	Bratři	Obláti	Celkem
1994	3	3	-		-	6
1995	3	3	-		1	7
1996	4	3	1		1	9
1997	4	1	1		1	7
1998	4	1	-		1	7
1999	2	-	-	2	1	5
2000	2	-	1	2	1	6
2001	2	-	-	1	3	6
2002	2	-	-	2	2	6
2003	2	-	-	2	2	6
2004	2	-	-	2	1	6
2005	2	-	1	3	1	7
2006	2	-	-	3	2	7
2007	2	-	-	3	2	7

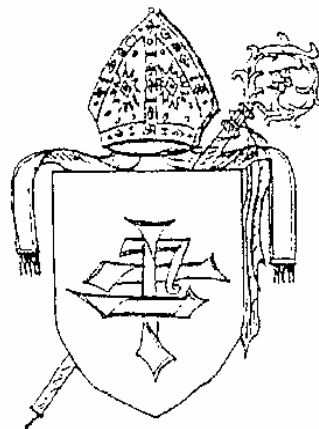
14.4 Příloha č. IV – Obrazová část

Cisterciácký řádový znak

Zakládací listina kláštera z 1. 6. 1259

Znak opatství Vyšší Brod (Hohenfurth)

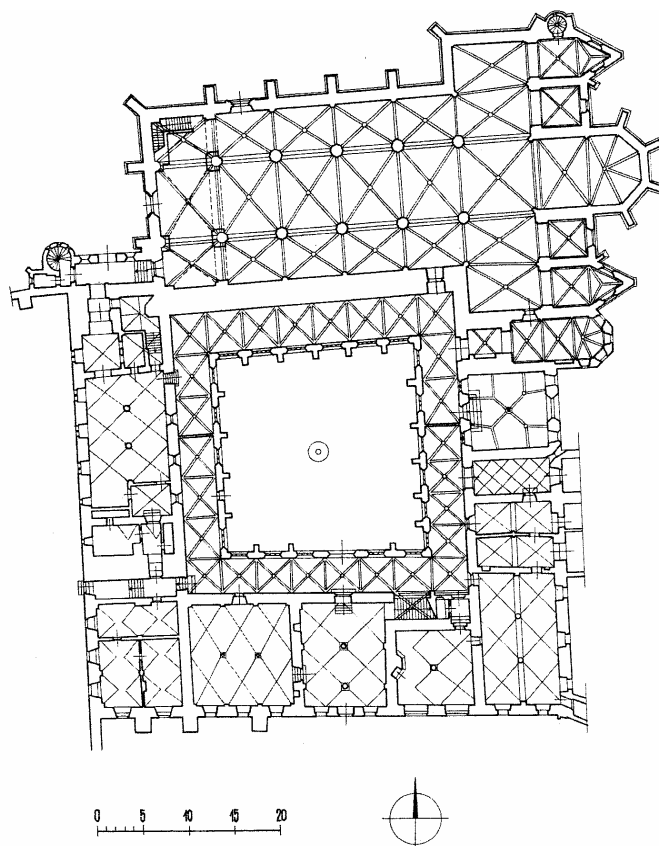

Konventní pečeť

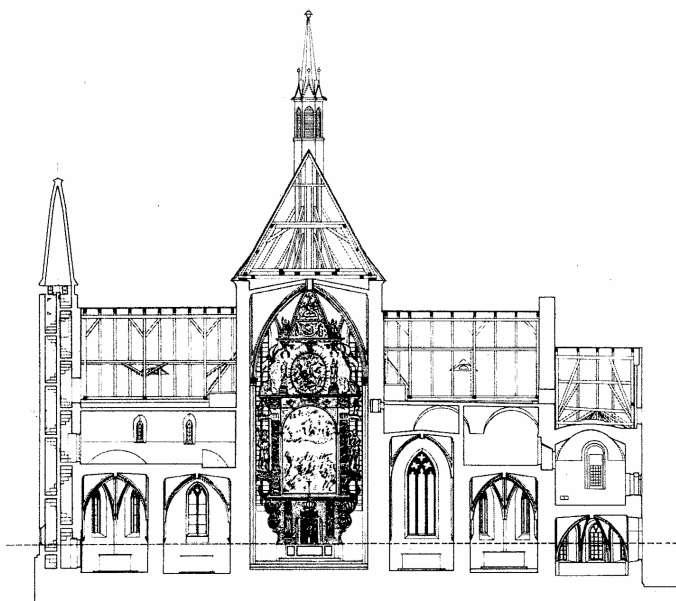
Symbol shromáždění mnichů. Konventní pečeť se stala v cisterckých klášterech povinností po vydání *Obnovení statut* řádu v roce 1335. V archivu vyšebrodského kláštera se zachovala mimořádná památka, původní razidlo ze 14.století.

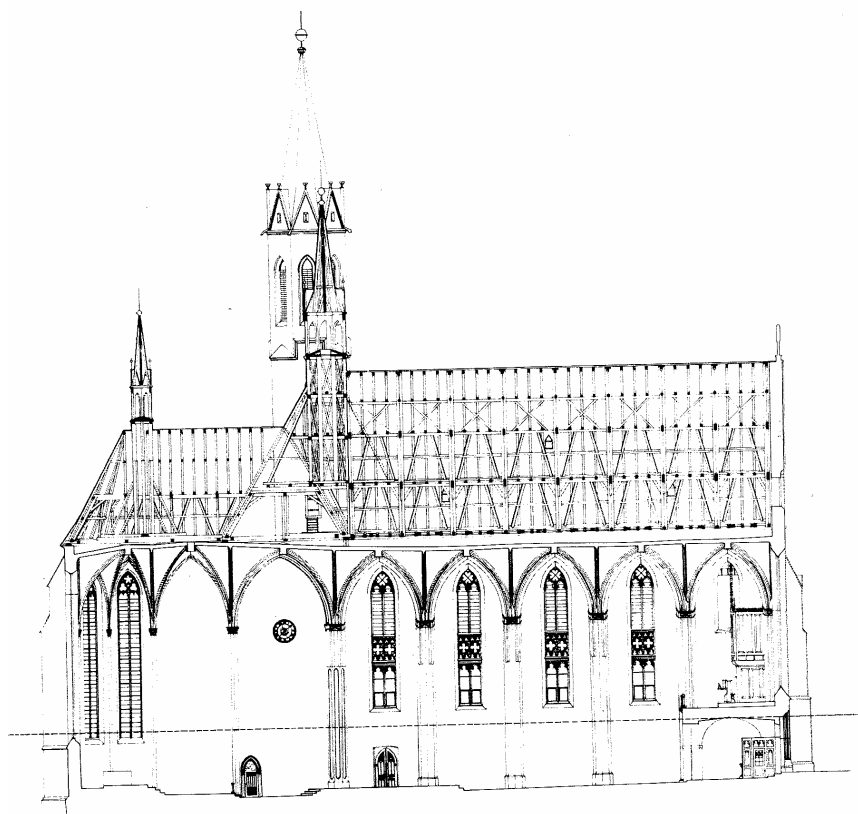
Kláster Vyšší Brod

Půdorys kláštera, kostela a křížové chodby ve Vyšším Brodě

Vyšší Brod, klášterní kostel, příčný řez

Vyšší Brod, klášterní kostel, podélný řez

Kapitulní síň

Kvadratura

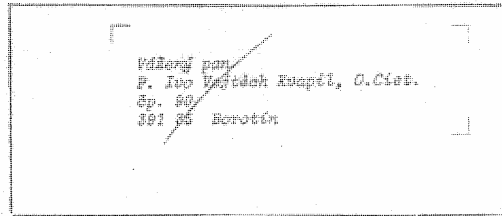

Vyšebrodská Madona

Závišův kříž

MINISTERSTVO KULTURY ČSR
Valdštejnské nám. 4, 118 11 Praha 1

VÁŠ OBRÁZKOVÝ ŽEBR
VÁŠ ŽNAČKA
5269,40
VYKROUŠENKA
16.04.44
PRAMA
10. 4. 1950

vic
Řád cisteraciácký, opatství Vyšší Brod - obnovení činnosti

Ministerstvo kultury České republiky jako státní orgán státní správy
v oblasti církevní a náboženské společnosti potvrzuje, že opatství Vyšší Brod
Řád cisteraciácký s prozatímním sídlem v Borotíně, okr. Tábor, obnovení
legálně svoji činnost na území České republiky od 1. 4. 1950.

D. H. Vácha
PhDr. Radovan P a r k a
ředitel odboru církevní MK ČSR

• Na vědomí: Vážený pan
P. Kaver Švanda, O.Člet.
Lhenice

TELEFON BANKOVNÍ SPOJENÍ LCO DALNOPIŠ TELEGRAMY

Potvrzení o obnovení činnosti vyšebrodského opatství (uloženo ve Vyšším Brodu)

15 Abstrakt

PRAJER, T. *Dějiny cisterciáckého kláštera Vyšší Brod v první polovině 20. století*. České Budějovice 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra církevních dějin a patristiky. Vedoucí práce doc. ThLic. Martin Weis, Th.D.

Klíčové pojmy: církevní historie, cisterciácký řád, Českobudějovická diecéze, vyšebrodský klášter

Práce se zabývá dějinami cisterciáckého řádu Vyšší Brod v první polovině 20. století. Zaznamenává politické a náboženské dění této doby. Zmiňuje také důležité události z konce 18. a začátku 19. století, které 20. století ovlivnily.

Byly to náboženské reformy císaře Josefa II., zvláště rušení některých klášterů. Jeho pozitivním činem bylo založení biskupství v Českých Budějovicích. Práce se zabývá také dopady první a druhé světové války. Po druhé světové válce dochází k vysídlení německého obyvatelstva. Toto vysídlení a následné čtyřicetileté omezování náboženské svobody po roce 1949 silně ovlivnilo život cisterciáckého kláštera Vyšší Brod.

Získáním politické svobody po listopadu 1989 bylo možné život v klášteře obnovit. Do kláštera se vrátili dva mniši, kteří přežili dobu komunistické totality, starší z nich i totalitu nacistickou. Do kláštera vstoupili noví kandidáti řeholního života. V současné době žije v klášteře sedm řeholníků.

16 Abstract

History of Cistercian Monastery in Vyšší Brod in the first half of the 20th century.

Key terms: church history, Cistercian Order, Diocese of České Budějovice, Cistercian Monastery of Vyšší Brod

The work deals with the history of the Cistercian Order in Vyšší Brod in the first half of the 20th century. It gives an account of political and religious events of those times and also reminds important milestones from the turn of the 18th and 19th century which influenced the 20th century – in particular the religious reforms carried out by Josef II and his closing down some monasteries. Founding the Diocese of České Budějovice counts among the positive acts of this emperor.

The work also describes the impact of the two World Wars. Compulsory transfer of Germans after the World War Two and following forty years lasting religious infringement strongly affected the life of the Cistercian Monastery in Vyšší Brod.

Thanks to the newly gained liberty in November 1989 the life in the monastery could be renewed. Two monks came back to the monastery, both survived the time when the communists were in power, the older one also lived through the Nazi totalitarian system. New monastic life candidates came to the monastery, at present there are seven monks living there.